

Västra Stilla havet

Säkerhetspolitiska trender på tio års sikt

John Rydqvist, Erika Holmquist, Karlis Neretnieks och
Bengt-Göran Bergstrand

FOI-R--3907--SE

JUNI 2014

John Rydqvist, Erika Holmquist, Karlis Neretnieks
och Bengt-Göran Bergstrand

Västra Stilla havet

Säkerhetspolitiska trender på tio års sikt

Bild/Cover: TT

Titel	Västra Stilla havet
	Säkerhetspolitiska trender på tio års sikt
Rapportnr/Report no	FOI-R--3907--SE
Månad/Month	June/ Juni
Utgivningsår/Year	2014
Antal sidor/Pages	133 p
ISSN	1650-1942
Kund/Customer	Försvarsmakten
Forskningsområde	8. Säkerhetspolitik
Projektnr/Project no	E131109
Godkänd av/Approved by	Maria Lignell Jakobsson
Ansvarig avdelning	Försvarsanalys

Detta verk är skyddat enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.
All form av kopiering, översättning eller bearbetning utan medgivande är förbjuden

This work is protected under the Act on Copyright in Literary and Artistic Works (SFS 1960:729).
Any form of reproduction, translation or modification without permission is prohibited.

Sammanfattning

Studien har en framåtblickande ansats som tar ett regionalt perspektiv på västra Stilla havet, och syftar till att diskutera trender som kan påverka regionen på tio års sikt. Sociala, ekonomiska, territoriella och militära frågor som bedöms vara av särskild vikt behandlas. Regionen rymmer ett flertal exempel på komplicerade säkerhetspolitiska dilemman som påverkar utvecklingen, såsom den delade Koreahalvön, Kinas relation till grannarna i Sydkinesiska havet, och Kinas relation till Japan och USA. Studien identifierar två huvudsakliga trender som delvis står i motsatsförhållande till varandra. Den ekonomiska utvecklingen talar för en djupare regional integration och kan verka konfliktdämpande. Den säkerhetspolitiska utvecklingen går mot tydligare territoriella och militära motsättningar som ökar risken för framtida kriser och konflikter.

Summary

This study provides a regional perspective on the Western Pacific and discusses trends that could affect the region over the next ten years. Social, economic, territorial and military issues that are deemed especially important are reviewed. The region is home to a number of complex security policy dilemmas that are affecting developments. The divided Korean peninsula, China's relations with its South China Sea neighbors, and China's relations with the United States and Japan are such examples. The study identifies two main trends that are in part contradictory. The economic development of the region speaks for deeper regional integration which could reduce risk of conflicts. However, the security political development of the region is headed towards an increasing degree of territorial and military tension which augments the risk of future crises and conflicts.

Förkortningar

A2AD – Anti Access Area Denial

ABM – Anti Ballistic Missile

ARF – ASEAN Regional Forum

ASAT – Anti Satellite

ASEAN – Association of South East Asian Nations

BNP - Bruttonationalprodukt

EEZ – Exclusive Economic Zone

EIA – U.S. Energy Information Association

EU – Europeiska Unionen

FN – Förenta Nationerna

FOI – Totalförsvarets Forskningsinstitut

GDP – Gross Domestic Product

KNOC – Korea National Oil Corporation

LNG – Liquefied Natural Gas

NAFTA – North American Free Trade Agreement

NPT – Non Proliferation Treaty

PLA – Peoples Liberation Army

SEATO – South East Asian Treaty Organization

TPSEP – Trans Pacific Strategic Economic Partnership

UNCLOS – United Nations Convention of the Law of the Sea

Innehållsförteckning

1	Inledning	9
1.1	Syfte, avgränsningar och definitioner.....	10
1.2	Frågeställning.....	10
1.3	Disposition.....	10
2	Sociala och ekonomiska faktorer	11
2.1.1	Demografi.....	11
2.1.2	Ekonomi	15
2.1.3	Ekonomisk utveckling	16
2.1.4	Valutor.....	18
2.1.5	Handel.....	18
2.2	Slutsatser	21
3	Energi	22
3.1.1	Kina	22
3.1.2	Japan	23
3.1.3	USA.....	23
3.1.4	Sydkorea.....	24
3.1.5	Taiwan.....	24
3.1.6	Indonesien.....	24
3.1.7	Filippinerna.....	24
3.1.8	Vietnam	25
3.1.9	Ryssland	25
3.2	Slutsatser	25
4	Svaga regionala säkerhetsorganisationer	27
4.1	Slutsatser och trender	29
5	Västra Stilla havets territorialtvister	30
5.1.1	San Franciscofördraget och UNCLOS.....	31
5.1.2	Senkaku/Diaoyu	32
5.1.3	Dokdo/Takeshima	35
5.1.4	Södra Kurilerna/Norra territorierna.....	38
5.1.5	Syd kinesiska havet	39
5.2	Slutsatser	42

6	Militär utveckling	44
6.1	Försvarsutgifter i regionen.....	44
6.1.1	Kina	44
6.1.2	Japan.....	45
6.1.3	Sydkorea	45
6.1.4	Indonesien.....	45
6.1.5	Filippinerna.....	46
6.1.6	Taiwan.....	46
6.1.7	Vietnam	46
6.2	Enskilda länders militära utveckling	46
6.2.1	Kina	47
6.2.2	Japan.....	49
6.2.3	USA	50
6.2.4	Sydkorea	52
6.2.5	Taiwan.....	54
6.2.6	Indonesien.....	56
6.2.7	Filippinerna.....	57
6.2.8	Vietnam	57
6.2.9	Nordkorea.....	58
6.2.10	Ryssland.....	59
6.3	Rymdarenan som nyckel i framtida konflikter	60
6.4	Slutsatser	62
7	De två Korea ur det regionala perspektivet	65
7.1.1	Regionala dimensioner	67
7.1.2	Provokationer som påverkar många	67
7.1.3	Missiler och kärnvapen som påverkar alla	70
7.1.4	Japans kolonialera	71
7.1.5	Slutsatser	71
8	Sammanfattande slutsatser	73
8.1	Den ekonomiska utvecklingen	73
8.2	Den säkerhetspolitiska utvecklingen	76
8.3	Två scenarier: ekonomisk samverkan eller säkerhetspolitiska motsättningar?.....	79
8.3.1	Scenario ett.....	80
8.3.2	Scenario två	81

8.4	Slutord	83
8.5	Hur påverkas Sverige?	84
9	Källförteckning	86
10	Demografisk utveckling	95
10.1	Befolkningstillväxt.....	95
10.2	Befolkningens åldersmässiga sammansättning.....	98
11	Utveckling av BNP och militärutgifter för vart och ett av de studerade länderna	107
12	En jämförelse mellan BNP-utvecklingen i de studerade länderna	117
12.1	De 7 asiatiska ländernas BNP: jämförelser i löpande penningvärde	117
12.2	De 7 asiatiska ländernas BNP: jämförelser i fast penningvärde...	121
12.3	De 7 asiatiska ländernas BNP per capita: jämförelser i löpande penningvärde	123
13	En jämförelse mellan militärutgifternas utveckling i de studerade länderna	126
13.1	De 7 asiatiska ländernas militärutgifter: jämförelser i löpande penningvärde	126
13.2	De 7 asiatiska ländernas militärutgifter: jämförelser i fast penningvärde	131
13.3	De 7 asiatiska ländernas militärutgifter som andel av deras BNP ("BNP-andel").....	131

1 Inledning

2012 blev ett år fyllt av friktioner och försämrade relationer i västra Stilla havet. Konflikterna om några små öar eller kobbar kallade Senkaku i Japan och Diaoyu i Kina, fick parterna till dispyten att reagera starkt. Konsekvenserna stannade inte vid försämrade politiska relationer. Denna gång påverkades också handeln mellan länderna. Skadegörelse och plundring av japanska affärskedjor i Kina som genomfördes av nationalistiska och antijapanska grupper beräknas kosta miljarder att ersätta. Japanska företag som under tidigare incidenter kring ögruppen, till exempel 2005, inte märkte av några ekonomiska konsekvenser, måste nu börja ompröva Kina som marknad och produktionsland. Vissa japanska företag kanske väljer att flytta vilket får negativa konsekvenser i Kina och de regionala ekonomiska relationerna kan också påverkas. Exemplet visar att säkerhetspolitiska dispyter kopplat till ökad nationalism kan drivas så långt att ekonomierna påverkas negativt vilket höjer frågan om och under vilka omständigheter ömsesidigt ekonomiskt beroende verkligen är konfliktdämpande. Samma typ av spänningsökning har setts kring de omtvistade ögrupperna i Syd kinesiska havet med många potentiellt allvarliga incidenter som följd. I de inblandade länderna är territorialfrågorna mycket viktiga och känslomässigt laddade.

I slutet av 2012 kom Koreahalvön återigen i omvärldens blickfång, såsom den gjort år efter år, särskilt under 2000-talet. Nordkorea lyckades skjuta upp en satellit. Det var inte bara det att det fattiga och problemtyngda Nordkorea hade lyckats med en högteknologisk bedrift som stod i fokus. Satellituppskjutningen bröt mot FN-sanktionerna om att Nordkorea inte får testa ballistiska missiler eller missilteknologi. Dessa sanktioner infördes efter det att Nordkorea under 00-talet genomfört flera missiltester och testat kärnladdningar två gånger. Ytterligare provokationer under 2010 och 2011 ökade spänningen på halvön, särskilt sänkningen av en sydkoreansk korvett och artillerianfall mot en sydkoreansk ö med civila dödsoffer som följd. Den olösta konflikten om den delade halvön är ett av de mest problematiska säkerhetspolitiska dilemmen som regionen står inför.

Framtiden i västra Stilla havet är på grund av den ekonomiska och säkerhetspolitiska dynamiken osäker. Många utmaningar väntar regionens stater. Några regionala institutioner med kraft att verka konstruktivt och konfliktdämpande finns inte. De flesta frågor sköts bilateralt. Territorialdispyter ligger och pyr samtidigt som frågan om relationen mellan Kina och USA överskuggar den framtida utvecklingen i regionen.

Rapporten bygger på utvecklingen i regionen fram till våren 2013. Rapporten är beställd och finansierad av Försvarsmakten.

1.1 Syfte, avgränsningar och definitioner

Detta är en framtidsblickande rapport som tar ett regionalt perspektiv på västra Stilla havet. Västra Stilla havet utgör det område och de länder som gränsar till eller ligger i havet utanför den asiatiska kontinentens östra del. Ryssland, Kina, Vietnam, Indonesien, Filippinerna, de två Korea, Japan och Taiwan liksom de havsområden som förbinder dem står i centrum. USA:s engagemang och närvaro i regionen gör att Amerika räknas som en del av det regionala säkerhetskomplexet.

Det regionala perspektiv som rapporten har gör att länder inte beskrivs utförligt, och inte heller säkerhetsutmaningar och problem som får anses vara inrikespolitiska. De viktigaste utmaningarna och problemen som har eller kan få regionala konsekvenser står i centrum. Av dessa är det några som har särskilt stora militära och säkerhetspolitiska implikationer och rapporten fokuserar särskilt på dessa. Den delade Korea-halvön är en viktig sådan. Relationen mellan USA och Kina en annan, Japans relation med Kina en tredje.

Studien syftar till att beskriva de viktigaste frågekomplexen som har regional betydelse. Trender som verkar vara av vikt för att forma regionens framtid diskuteras. Rapportens ska också beskriva hur Sverige och den svenska försvarsmakten kan komma att påverkas av den framtida utvecklingen i regionen. Rapporten ska vara till stöd för Försvarsmaktens perspektivplanering.

1.2 Frågeställning

Givet dessa syften har rapporten ambitionen att diskutera och om möjligt förklara och besvara följande fråga:

- Vad är de mest avgörande trenderna och faktorerna som kommer att styra den regionala utvecklingen i västra Stilla havet på medellång sikt?

1.3 Disposition

Studien innehåller sju delar. Del ett "Sociala och ekonomiska faktorer" tar upp ekonomisk utveckling, handel och demografi. Del två "Energi" tar upp regionens energiförsörjning. Del tre "Svaga regionala säkerhetsinstitutioner", del fyra "Västra Stilla havets territorialtvister" går igenom de territorialtvister som anses kunna påverka regionens säkerhetspolitiska utveckling. Del fem "Militär utveckling" beskriver regionens försvarsmakter och var de är på väg. Del sex "De två Korea ur det regionala perspektivet" tar upp konflikten på Koreahalvön och dess betydelse. Del sju "Sammanfattande slutsatser" diskuterar två möjliga utvecklingsriktningar och dess konsekvenser, och presenterar trender som i framtiden kan komma att påverka Sverige.

2 Sociala och ekonomiska faktorer

Ytterst är länders befolkningsmässiga och ekonomiska utveckling avgörande faktorer för deras förmåga att utöva makt på olika sätt, i alla fall på längre sikt. Ur ett analytiskt perspektiv skiljer sig faktorerna åt genom att demografisk utveckling är stabilare och därmed mer överblickbar än olika ekonomiska faktorer som kan ändra sig fortare. Båda faktorerna hänger dock intimt samman varför de bör ses i ett sammanhang.

2.1.1 Demografi

Den demografiska utvecklingen i regionen påverkar och kan ge en indikation på hur den framtida ekonomiska utvecklingen kommer att se ut och därmed också vara indikativ för länders möjlighet att utöva ekonomisk makt. Den är också dimensionerande för staternas möjligheter att betala för och bemanna stora militärorganisationer. Den kanske viktigaste faktorn i det här sammanhanget är hur stor del av befolkningen som kan bidra till landets ekonomiska utveckling, det vill säga proportionen arbetande i förhållande till barn och äldre. Det kan i sammanhanget noteras att den stora amerikanska framtidsstudien *Global Trends 2030*, utgiven av *National Intelligence Council*, framhåller demografiska förändringar som mycket viktiga för de förändringar som kommer att präglade de kommande decennierna.¹

Demografins inflytande på ett lands militära förmåga, förutom dess påverkan på den ekonomiska basen, rör flera områden. En generell brist på unga människor leder till skarpare konkurrens om den arbetskraft som finns och staten är sällan den som kan erbjuda de mest attraktiva villkoren. Försvaret får inte de bästa kandidaterna vilket främst påverkar ledningsförmågan, det vill säga officerskårens kvalitet. Likaså minskar möjligheterna att bemanna en stor organisation, de produktiva behövs på andra håll i samhället. I flera av länderna i västra Stilla havet kommer andelen unga att minska vilket också påverkar rekryteringsmöjligheten. Därmed minskar sannolikt viljan att riskera livet på det kanske enda barnet särskilt som många äldre kommer bli beroende av sina barn för pensionsförsörjning. Sammantaget, demografiska faktorer påverkar såväl de ekonomiska som mänskliga resurser som ett land kan och önskar avdela för att utveckla sin potential att utöva extern makt. Det gäller såväl "soft power" som "hard power".²

¹ National Intelligence Council: *Global Trends 2030: Alternative Worlds*, <http://www.dni.gov/index.php/about/organization/global-trends-2030>. Frågor om demografisk utveckling diskuteras särskilt i det tredje kapitlet, sid 20ff.

² Enligt Joseph Nye innebär makt möjligheten att påverka andra till att agera som man själv vill. En stat kan utöva makt genom tvång, betalning, eller attraktion. "Hard power" utgör statens möjlighet

Den viktigaste källan om länders befolkningsutveckling är FN:s befolkningsdatabas *World Populations Prospects*, WPP. WPP innehåller demografiska uppgifter från 1950 med projektioner fram till år 2100. WPP är numer tillgänglig på Internet, och i bilaga 1 (se sid 95) återges WPP data för de 7 asiatiska länderna för perioden 1990-2050. Detta utgör grund för de kommentarer som görs här.³

De studerade länderna kan kategoriseras efter de demografiska mönster de uppvisar. Filippinerna, Indonesien och Vietnam har en fortsatt snabbt ökande befolkning till och med 2025. I Indonesien och Vietnam kommer en viss stabilisering att ske under 2040 talet, medan Filippinerna kommer att fortsätta ha en snabb befolkningstillväxt. Japan befinner sig i det motsatta läget. Japans befolkning minskar sedan 2010. Kina (inklusive Macao och Hong Kong), Taiwan och Sydkorea befinner sig ett slags mellanläge mellan dessa båda positioner, där befolkningen fortsätter att öka, om än allt långsammare, innan antalet innevånare sedan kommer att börja minska.

Indonesien kommer således, trots sina familjeplaneringsprogram, att ha en fortsatt snabb befolkningsökning under kommande decennier. Fram till 2025 kommer den indonesiska befolkningen att öka med mer än 30 miljoner, från 240 miljoner år 2010 till 272 miljoner år 2025. Genom att barnkullarna dock minskat sedan 1990 (se befolkningspyramid för Indonesien, sid 105), har försörjningsbördan minskat från 0,67 år 1990 till 0,48 år 2010, och Indonesien har således förhållandevis gynnsamma demografiska förhållanden för ekonomisk tillväxt (givet att sysselsättning kan skapas för de indonesier som finns i de yrkesaktiva ålderskategorierna). Försörjningsbördan kommer i stort sett att vara densamma år 2030, låt vara att andelen barn & ungdomar kommer att vara något färre och de äldre något fler i förhållande till de yrkesverksamma indonesierna.

Filippinerna och *Vietnam* har en befolkningsutveckling som påminner om Indonesiens. Även i dessa båda länder kommer folkmängden att öka i snabb takt. I Filippinerna kommer befolkningen att öka från 93 miljoner år 2010 till 155 miljoner år 2025, i Vietnam från 88 miljoner år 2010 till 99 miljoner år 2025. Till följd av de minskande barnkullarna har försörjningsbördan minskat, (se befolkningspyramider för Filippinerna och Vietnam sid 104 och 106). Noterbart är att en stor del av den filippinska befolkningen, uppskattningsvis 12 miljoner eller 11 % av befolkningen, bor och arbetar utomlands, bl.a. i USA och i Mellanöstern.⁴

att tvinga till sig makt, t.ex. med militära medel. "Soft power" utgör statens möjlighet att med politiska, ekonomiska eller kulturella värderingar påverka en annan stats agerande. Se t.ex. Nye, "What China and Russia Don't Get About Soft Power", Foreign Policy, April 29, 2013

³ *World Population Prospects, the 2012 Revision*, http://esa.un.org/wpp/wpp2012/wpp2012_1.htm.

⁴ Se t.ex. Republic of the Philippines National Statistics Office

<http://www.census.gov.ph/content/statistical-tables-overseas-contract-workers-ocw-2011>

Japan befinner däremot sig i en helt annan demografisk situation. Sedan 2010 minskar folkmängden i Japan, och fram till 2025 kommer antalet japaner att minska med omkring 4 miljoner, från 127 miljoner år 2010 till 123 miljoner år 2025. Samtidigt ökar antalet äldre mycket snabbt i Japan, och försörjningsbördan för dessa äldre ökar också kraftigt. 1990 fanns det 17 äldre i Japan för varje antal 100 yrkesverksamma; 2010 hade detta antal äldre ökat till 35 för att 2030 stiga till 53 (se befolkningspyramid för Japan, sid 103). Man kan här särskilt lägga märke till att kategorin ”80+” år 2030 kommer att uppgå till mer än 15 miljoner personer och utgöra omkring 12 % av landets befolkning, och således vara fler till antalet än antalet 0-14 åringar. Dessa demografiska förändringar har redan, och kommer framgent i ökande grad, att öka efterfrågan på och behovet av olika insatser för äldre. En stor utmaning för Japan kommer därför att vara, när både befolkning och antalet japaner i de yrkesverksamma åldersgrupperna minskar, att bevara en nationalinkomst på nuvarande nivå (låt vara att Japan haft en mycket låg tillväxt under de senaste två decennierna) och att försörja sina äldre medborgare. I det läge som Japan kommer att befinna sig i, kan det därför bli svårt att få fram de ekonomiska och personella resurser som en mer ambitiös säkerhetspolitik skulle förutsätta.

Kinas befolkning kommer att fortsätta öka, om än i en allt långsammare takt, till och med år 2027, varefter befolkningen börjar minska. År 2050 kommer Kina att ha en mindre folkmängd på omkring 1306 miljoner, jämfört med dagens 1349 miljoner (se tabell sid 96). Denna utveckling är framför allt ett resultat av att födelsetalen minskat sedan ”ett-barns-politiken” lanserades i slutet av 1970-talet. För att minska det demografiska trycket på landets utveckling och för att kunna modernisera landet och öka levnadsstandarden har det ansetts nödvändigt att bedriva en aktiv befolkningspolitik.

Under de gångna decennierna har gynnsamma demografiska förhållanden också bidragit till landets ekonomiska tillväxt, genom att försörjningsbördan för antalet barn och ungdomar minskat samtidigt som en hög andel av den kinesiska befolkningen utgjorts av personer i yrkesverksam ålder. Under kommande decennier kommer dock försörjningsbördan att öka något, som följd av att antalet äldre ökar. Det finns olika åsikter om hur Kina demografiskt borde förhålla sig till dessa prognoser. Några bedömare har menat att dessa demografiska förändringar kan komma att påverka den ekonomiska utvecklingen negativt och att landet därför borde stimulera i stället för att stävja ett ökat barnafödande medan andra hävdar motsatsen.⁵

Taiwan kommer att ha en svagt ökande folkmängd ytterligare några år, men efter 2015 kommer den taiwanesiska befolkningen att börja minska, om än i ganska måttlig takt. År 2025 kommer Taiwan att ha 23 miljoner innevånare, en obetydlig skillnad från 2010 (se tabell, sid 96). Under de senaste decennierna har den

⁵ Se t.ex. ”China’s Achilles heel”, *The Economist*, 21 april 2012, sid 58.

taiwanesiska försörjningsbördan minskat, och i dagsläget har Taiwan ganska gynnsamma demografiska förutsättningar för ekonomisk tillväxt (se befolkningspyramid för Taiwan, sid 101). De taiwanesiska födelsetalen och barnkullarna minskar dock snabbt samtidigt som antalet äldre snabbt ökar. Detta medför att Taiwan 2030 kommer att ha en ökande demografisk försörjningsbörda jämfört med dagens läge.

Förhållandena i *Sydkorea* är mycket lika de i Taiwan. I Sydkorea kommer befolkningen att öka något till och med 2029, för att därefter minska, om än i ganska måttlig takt (se tabell, sid 96). Under de senaste decennierna har Sydkorea haft ganska gynnsamma demografiska förutsättningar för ekonomisk tillväxt och en ganska låg försörjningsbörda, men under kommande decennier kommer det ökande antalet äldre att öka försörjningsbördan. Med det ökande antalet äldre kommer även pensionskostnaderna att öka, från 0,5 % av BNP år 2005 till 7,3 % år 2050⁶.

Några kommentarer ska även göras om utvecklingen i Ryssland och USA. *Ryssland* är i huvudsak en europeisk makt men också samtidigt en asiatisk. I grunden är det Rysslands mycket stora geografiska utsträckning, och dess råvarutillgångar, som konstituerar dess roll i Asien, snarare än en stor befolkning. Dock, den befolkningsmässiga utvecklingen totalt, men kanske framförallt i landets östra delar kan ha säkerhetspolitiska implikationer. Ryssland har en negativ befolkningsutveckling redan idag. Sedan 1993 har den ryska befolkningen minskat med 6 miljoner, från 149 till 143 miljoner. Denna trend av befolkningsminskning kommer att fortsätta under kommande decennier; 2025 kommer antalet ryssar att ha minskat till 139 miljoner och år 2050 till 126 miljoner (enligt WPP:s huvudalternativ).⁷

Denna samlade minskning av den ryska folkmängden skiljer sig dock åt mellan olika delar av landet. I ryska Fjärran östern har befolkningen sedan 1991 sjunkit från ca 8 miljoner till dagens 6,5 miljoner och bedöms enligt vissa kunna sjunka till 4,5 miljoner redan 2015.⁸ Samtidigt sker en kinesisk migration till dessa östligaste ryska provinser, men frågan om dess storlek är omstridd. Enligt uppgifter av mer anekdotisk karaktär skulle det finnas mellan två och fem miljoner kineser i Ryssland, med huvuddelen i Fjärran östern. Dessa siffror är sannolikt överdrivna. En förklaring till de uppblåsta siffrorna kan vara att de förväxlas med antalet inresande kineser varje år, där dock det stora flertalet bara stannar i Ryssland för en kortare period, till exempel för att göra affärer. Den

⁶ Se t.ex. Elizabeth Hervey Stephen: "Bracing for Low Fertility and a Large Elderly Population in South Korea", *Korea Economic Institute Academic Paper Series*, 18 April 2012, http://www.keia.org/sites/default/files/publications/aps_doc_elizabeth_stephens.pdf.

⁷ *World Population Prospects, the 2012 Revision*, http://esa.un.org/wpp/wpp2012/wpp2012_1.htm.

⁸ The Russian Far East, The School of Russian and Asian Studies, www.sras.org/rusian_far_east, hämtad 2012-09-20

ryska federala migrationsmyndigheten uttalar dock farhågor att kineser kan bli den dominerande befolkningsgruppen i ryska Fjärran östern inom tjugo till trettio år.⁹

Helt kort kan även konstateras att USA generellt sett har en positiv befolkningsutveckling. Till skillnad från de flesta utvecklade industristater ökar USA:s befolkning. Dagens ca 310 miljoner innevånare väntas öka till 350 miljoner 2025 och till 400 miljoner år 2050.

Sammantaget talar mycket för att framförallt Japans och Sydkoreas möjligheter att i framtiden vara starka aktörer i regionens maktspel minskar på grund av ländernas demografiska utveckling. Kina kommer visserligen att påverkas av befolkningens ökande medianålder och att befolkningen minskar efter ca 2025 men landets storlek, såväl befolkningsmässigt som ekonomiskt, talar för att man inte bör tillmäta demografin en alltför stor betydelse som en negativ faktor för Kinas förmåga att agera som en stark regional aktör. Vietnam, Filippinerna och framförallt Indonesien kommer sannolikt att kunna spela en allt större roll i regionen. Ryssland är kanske det land som står inför de största problemen, med redan idag sjunkande befolkning och en kraftig utflyttning från landets östra delar. Demografin talar definitivt till Rysslands nackdel när det gäller att stärka eller bibehålla sitt inflytande i Fjärran östern.

Ovanstående trender kommer eventuellt att inte få något starkare genomslag inom de närmaste tio åren, den militära förmågan hos Sydkorea och Japan kan till och med öka som en reaktion på den kinesiska upprustningen. Det ändrar dock inte den långsiktiga trenden där såväl bristen på människor som att allt mer pengar måste avdelas för välfärden kommer att påverka möjligheterna att utveckla starka militära organisationer.

Möjligen kan man också dra slutsatsen att tekniskt avancerade länder som Japan och Sydkorea, än mer än idag, kommer att satsa på att utveckla högteknologiska, mindre personalintensiva, försvarsmakter för att kompensera för bristen på människor.

2.1.2 Ekonomi

Till skillnad från demografiska trender kan ekonomiska parametrar snabbt förändras. Kinas spektakulära utveckling de senaste tjugo åren med en ekonomisk tillväxt på i storleksordningen 10 % per år är belysande. Prognoser om olika länders ekonomiska styrka och inbördes beroenden kan därför bara

⁹ Se: Is Russias's Far East overcrowded by Chinese immigrants?, http://rbth.ru/articles/2012/04/27/is_russias_far_east_overcrowded_by_chinese_immigrants_15432.html och Russia's Far East Turning Chinese, <http://abcnews.go.com/International/story?id=82969&page=1> , hämtad 2012-09-20

grunda sig på tämligen grova antaganden. Nedanstående analys är därför behäftad med betydande osäkerheter.

2.1.3 Ekonomisk utveckling

Bruttonationalprodukter utgör en, om inte perfekt, indikation på länders ekonomiska storlek och därmed även deras presumtiva politiska och militära styrka. I bilaga 2 (sid 107) presenteras därför uppgifter om ländernas BNP och ekonomiska tillväxt, och i bilaga 3 (sid 107) görs vissa jämförelser mellan de studerade ländernas BNP-utveckling.

Kina har under de tre decennierna 1980- 2010 uppvisat en unik tillväxt, både i fråga om tillväxtens storlek men även kontinuitet (se diagram överst på sid 109). 2012 är den kinesiska BNP:n omkring 4522 miljarder dollar och därmed mer än tjugo gånger högre än de ca 216 miljarder dollar som den uppgick till 1980.¹⁰ Av avgörande betydelse för den snabba kinesiska tillväxten var de ekonomiska reformer som lanserades av Deng Xiaoping i slutet av 1970-talet. Under perioden har förvisso tillväxten varierat, men uppgår för åren 1980- 2011 till omkring 10 % per år. För de kommande åren 2012-2017 bedömer IMF att tillväxten blir något lägre, omkring 8,5 % per år (en i och för sig imponerande tillväxttakt, som ganska få länder når upp till).

Efter tre decennier med snabb tillväxt behöver detta i sig inte vara något negativt, utan ett sätt att delvis ”kyla ned” tillväxten i syfte att minska inflation och de stora skillnader som uppkommit mellan olika delar av Kina. Under de gångna decennierna av hög tillväxt har också korruptionen ökat mycket, vilket kan komma att medföra ökade sociala och politiska spänningar. I den allmänna politik som prioriterat snabb tillväxt framför andra mål, har heller inte miljöfrågor tillmätts någon större betydelse, men på sikt måste Kina även ägna miljöfrågor större intresse än vad man hittills gjort.

Taiwan – som är ett av de fyra länder som kallats för ”asiatisk tiger” – uppvisar en snabb tillväxt, om än något långsammare än den kinesiska. Under 1980-talet och första hälften av 1990-talet hade Taiwan en årlig tillväxt omkring 7,5 %, medan tillväxten sedan dess varit drygt 5 % (se diagram överst på sid 110). Taiwan hade en temporär nedgång 2001 och drabbades sedan även av den globala ekonomiska krisen 2009. För de kommande åren 2012-2017 bedömer IMF att Taiwan gradvis kommer att komma tillbaka till en tillväxttakt kring 5 %.

Sydkorea – en annan ”asiatisk tiger” (de övriga tigrarna Hong Kong och Singapore behandlas inte i denna studie) – har också haft en mycket snabb tillväxt. Under 1980-talet hade Sydkorea en årlig tillväxt kring 10 %, medan Sydkorea under större delen av 90-talet hade en tillväxt kring 7,5 % per år (se

¹⁰ Se IMF-data bilaga 2.

diagram överst på sid 111). Sydkorea drabbades ganska hårt av den asiatiska finanskrisen 1997, men den sydkoreanska ekonomin hämtade sig ganska snabbt efter denna nedgång. Den nuvarande ekonomiska krisen har heller inte drabbat Sydkorea lika mycket som asienkrisen en gång gjorde. Sett i ett längre perspektiv har den sydkoreanska tillväxten dock gradvis minskat till lägre nivåer, från de tidigare nämnda 10 % under 1980-talet och 7,5 % under 1990-talet till omkring 4 % sedan år 2000. För de kommande åren 2012-2017 bedömer IMF att Sydkorea kommer att fortsätta ha en tillväxt kring 4 %.

Japan hade en hög tillväxt, omkring 4,6 % per år, under 1980-talet, men drabbades av en finansiell kris i början av 1990-talet som landet ännu inte kommit till rätta med; sedan dess har den japanska BNP:n knappt ökat alls, eller kanske 1 % per år (se diagram överst på sid 112). I Japan kallas därför 1980- och 90-talen för de två ”förlorade decennierna”. Den nuvarande ekonomiska krisen har inneburit en ny motgång för den japanska ekonomin, liksom jordbävnings-, tsunami- och kärnkraftskatastrofen 2011. Under 2012 fick Japan under ledning av Shinzo Abe en ny och starkare regering än flera av de föregående. Regeringens första prioritet var att reformera ekonomin. ’Abenomics’ blev snart ett epitett. Under det första året vid makten så verkade Aberegeringens politik få viss positiv effekt. För de kommande åren 2012-2017 bedömer IMF att tillväxten blir omkring 1 %, det vill säga den nivå som den japanska tillväxten legat på sedan början av 1990-talet. Frågan är dock om Japan i och med Aberegeringens handlingskraft kan få en bättre ekonomisk utveckling än så.

För att försöka stimulera sin ekonomi, har Japan också sedan början av 1990-talet haft stora budgetunderskott, vilket fått till följd att Japan tillsammans med USA har världens största statsskuld, uppgående till jämförbara belopp räknat i miljarder dollar. Den amerikanska BNP:n är dock betydligt större än den japanska. I USA är statsskulden ungefär lika stor som den amerikanska BNP:n medan Japans statsskuld är omkring 2,5 gånger större än landets BNP. Inget annat land har en så hög statsskuld i förhållande till sin BNP som Japan. Japan skiljer sig samtidigt från andra länder i det att en större del av statsskulden är inhemsk.¹¹ Japan är förvisso ett utvecklat industriland, med en världsledande ställning inom exempelvis elektronik- och fordonsindustrin, men står även inför en demografisk utmaning, med både minskande och åldrande befolkning, som kommer att innebära nya påfrestningar för Japan.

Filippinerna har, i jämförelse med andra utvecklingsländer i Asien, haft en ganska blygsam ekonomisk utveckling. Den filippinska ekonomin drabbades av en ekonomisk nedgång i mitten av 1980-talet och även i början av 1990-talet, och Filippinerna påverkades även av den finansiella krisen i slutet av 90-talet (se diagram överst på sid 113). Sedan mitten av 90-talet har den filippinska

¹¹ ”Seing red”, The Economist, January 14, 2012

tillväxten legat strax över 4 % per år. För de kommande åren 2012-2017 bedömer IMF att Filippinerna kommer att ha en något högre tillväxttakt, kring 5 %.¹²

Under 1980-talet hade *Indonesien* en genomsnittlig årlig tillväxt kring 5 %, som under 90-talet ökade till omkring 7 %. Den asiatiska finanskrisen drabbade dock Indonesien mycket hårt, och 1998 föll den indonesiska BNP:n med 13 % och landet hade knappt någon tillväxt alls under 1999 (se diagram överst på sid 114). Först fem år senare, kring 2003, hade den indonesiska ekonomin återhämtat sig och kommit tillbaka till den nivå BNP hade haft före krisen. Sedan dess har tillväxten gradvis ökat, och för de kommande åren 2012-2017 bedömer IMF att Indonesien kommer att ha en successivt ökande tillväxt, som omkring 2017 kommer att uppgå till omkring 6,5 %.¹³

Under perioden 1980- 2011 har *Vietnam* haft en ganska stabil tillväxt, omkring 6,85 % per år (se diagram överst på sid 115). I mitten av 1980-talet genomfördes flera viktiga marknadsinriktade reformer som minskade centralstyrningen, och därmed gjorde det möjligt för landet att uppnå högre tillväxt. För de kommande åren 2012-2017 bedömer IMF att Vietnam, efter att ha haft en tillfälligt lägre tillväxt under 2012, kommer att ha en successivt ökande tillväxt, som omkring 2017 kommer att uppgå till omkring 7,5 %.¹⁴

2.1.4 Valutor

Den kinesiska valutan Renminbi håller på att bli Asiens referensvaluta (det vill säga den valuta vars växelkursförändringar som andra valutor följer närmast). Fram till för några år sedan var det dollarn. Den allt större intraregionala handeln kommer sannolikt förstärka den utvecklingen. Dollarns betydelse och därmed USA:s ekonomiska inflytande kommer därför antagligen att minska efterhand.¹⁵

2.1.5 Handel¹⁶

Handeln i västra Stilla-havsregionen skiljer sig strukturellt från handel och produktion i Europa och USA. I regionen förs i stor utsträckning olika komponenter över flera gränser, med viss vidareförädling vid varje tillfälle, innan de slutligen sätts samman till en färdig produkt. I Europa och USA är flödena enklare, en delkomponent tillverkas på en plats och sänds sedan oftast direkt till slutsammansättning. Ur säkerhetspolitisk synvinkel innebär det att länderna i västra Stilla-havsregionen generellt sett är sårbarare för avbrott i handelsflödena än andra delar av världen. Dessutom påverkar det handelsavtal och ekonomiskt

¹² Se Filippinerna-tabell, bilaga 2.

¹³ Se Indonesien-tabell, bilaga 2.

¹⁴ Se Vietnam-tabell, bilaga 2.

¹⁵ "China's Currency rises in the US backyard", Financial Times, October 21, 2012

¹⁶ Changing Patterns of Global Trade, International Monetary Fund, June 15, 2011

samarbete genom att protektionistiska åtgärder eller avtal som inte omfattar alla kan stora handelsflödena på sätt som är mycket svåra att förutse. Regional handelspolitik i området måste bedrivas med stor försiktighet och kräver långtgående kompromissvilja.

Trots globaliseringen dominerar fortfarande regional ekonomisk interaktion och handel. I takt med den snabba ekonomiska utvecklingen har de östasiatiska länderna blivit blivit starkt inbördes beroende. Som exempel utgjorde Malaysias, Sydkoreas, respektive Thailands export till Japan och Kina år 2009 25 %, 15 % respektive 15 % av ländernas BNP. Samtidigt motsvarade värdet av den amerikanska, tyska och ryska exporten till Japan och Kina endast 1 %, 2,2 %, respektive 1,7 % av BNP. Liknande mönster går igen i resten av världen. USA handlar mest inom NAFTA, Tyskland inom EU och Ryssland med EU.

Vikten av den intraasiatiska handeln kan också illustreras av hur stor del av värdet i olika länders slutprodukter som utgörs av importerade komponenter. För Kinas del innebär det att av alla varor som Kina exporterar så utgörs 27,4 % av värdet av komponenter som importerats från andra länder, främst då från grannar i regionen. När det gäller högteknologisk export så utgör från utlandet inköpta komponenter ungefär halva värdet av de produkter som exporteras.¹⁷ Åter ser vi samma tendens att den intraregionala handeln är viktig.

Analysen måste dock beakta att exportvinsterna (handelsöverskottet) för de asiatiska länderna främst kommer från handel med USA och Europa. En fråga i sammanhanget är, hur länge Väst kommer att kunna fortsätta att skuldsätta sig gentemot Asien genom ständiga handelsunderskott?¹⁸ Hur kommer det påverka de asiatiska ländernas utveckling om Europa och USA inte har råd att handla deras produkter i samma utsträckning som idag?

Det går även att se andra trender i regionen. De mest utvecklade ländernas export av högteknologiska produkter minskar, vilket kan tyckas paradoxalt. Åter är det sättet att fördela arbete mellan länderna i regionen som påverkar. Japan är det tydligaste exemplet. Medan man fortfarande investerar mer än något annat land i regionen på forskning och utveckling så sjunker exporten av även de mest kvalificerade (färdiga) produkterna stadigt. Sammansättningen har lagts ut i andra länder, och exporteras därifrån. En tydlig indikation på detta är att Japans inkomster från olika typer av licensintäkter stigit med 400 % de senaste femton åren.

Den starka och ökande integrationen av de östasiatiska ekonomierna, och de flesta ländernas snabba ekonomiska tillväxt gör att regionen redan omkring 2015 bedöms ha passerat såväl EU som USA som världens största handelsområde.

¹⁷ Motsvarande siffror för Japan är 15 % respektive 21 %. För USA är det 12,3 % respektive 17,4 %.

¹⁸ Changing Patterns of Global Trade, International Monetary Fund, June 15, 2011

Rysslands roll i regionen är främst den av råvaruexportör. Idag köper t.ex. Japan över 6 % av sin olja från Ryssland, upp från 0,7 % 2006. Handeln med Kina, Sydkorea och Japan ökar fort. Trots detta kan det vara tveksamt om ryska Fjärran östern kommer att bli en ekonomisk "tiger" i den ryska ekonomin. Få ryssar är benägna att flytta dit. Kinesiskt och japanskt kapital tvekar att investera på grund av osäkert investeringsklimat. Japan har dessutom en ouppklarad territoriell konflikt med Ryssland avseende Kurilerna.¹⁹

Parallellt med viljan att knyta de östasiatiska länderna närmare USA militärt, vilket beskrivs närmare i kapitlet "Militär utveckling" nedan, pågår också ansträngningar att stärka de ekonomiska banden med stater som ser den nuvarande kinesiska ekonomiska politiken som ett hot. Ett sådant initiativ är Trans-Pacific Strategic Economic Partnership där USA försöker skapa ett "block" för att påverka kinesisk ekonomisk politik.²⁰ De uttalade syftena med detta samarbete är bland annat att få Kina att minska kontrollen över den starka statliga sektorn i sin ekonomi, tillåta mer konkurrens och göra det enklare att investera i Kina.²¹ Initiativet syftar sannolikt också till att försöka göra de östasiatiska länderna mindre beroende av Kina för sin ekonomiska utveckling. Från kinesisk sida ser man detta samarbete som ytterligare en komponent i en amerikansk inringningsstrategi.

De mycket starka ekonomiska beroenden som finns mellan länderna i västra Stilla-havsregionen talar för att alla länder i regionen kommer vara mycket försiktiga när det gäller att hantera olika typer av konflikter. Samtidigt innebär samtliga länders starka beroende av Kina att deras möjligheter att motstå kinesiska påtryckningar kommer att vara begränsade. Att Trans-Pacific Strategic Economic Partnership på allvar skulle hota Kinas dominerande ställning i regionen är osannolikt. Samtidigt finns för Kina den återhållande faktorn att Kinas export till stor del är beroende av högteknologiska komponenter vilka importeras (eller tillverkas på licens) främst från Japan och Sydkorea.

De stora frågorna kan bli:

- vad är att föredra, en fortsatt stark ekonomisk utveckling baserad på intraregional handel och anpassning till Kina eller fortsatt starka band till USA?
- vad händer med Asiens ekonomiska utveckling om Europa och USA inte längre har råd att köpa så mycket från Stilla-havsregionen?

¹⁹ Pilling, "Russia begins its slow and reluctant pivot to Asia", Financial Times, September 13, 2012

²⁰ Deltagare i detta partnerskap är Brunei, Chile, Singapore, Nya Zeeland, USA, Australien, Peru, Vietnam, Malaysia, Mexico och Canada.

²¹ "Trade talks aim to expand United States' Asia presence, with China on the horizon", The Washington Post, September 21, 2012.

2.2 Slutsatser

Det mesta talar för att den snabba ekonomiska utvecklingen i Asien kommer att fortsätta, framförallt med Kina som draglok. Det innebär också att USA:s relativa ekonomiska styrka kommer att minska. Det kommer att påverka USA:s möjligheter att vara den militära dominanten i västra Stilla havet på längre sikt. Även om USA:s militära styrka fortsatt kommer att vara mycket stor växer andra länder ikapp. Dock bör här beaktas att USA:s närmaste allierade i regionen, Japan och Sydkorea, på grund av demografiska skäl antagligen kommer ha problem att i framtiden finansiera och bemanna sina militära organisationer.

Möjligheterna USA hittills haft att påverka olika länders politik i kraft av att dollarn är världens, och även Asiens, reservvaluta kommer att minska. Renminbin verkar efterhand ersätta dollarn i den rollen åtminstone regionalt.

De flesta ländernas starka beroenden av handel för sin ekonomiska utveckling talar för att de antagligen kommer att iaktta stor försiktighet när det gäller ekonomiska, politiska och militära meningsmotsättningar. Utgående från endast denna faktor är USA den stat som har störst handlingsfrihet när det gäller att bortse från ekonomiska konsekvenser i händelse av någon typ av kris. Detta får inte tolkas som att en kris inte skulle påverka USA. Det skulle den göra i stor omfattning, dock i mindre utsträckning än de flesta andra stater i västra Stilla havsregionen.

En faktor som bör observeras är att flera av de asiatiska ländernas snabba tillväxt efterhand bedöms avta. Det återspeglar faktumet att allt eftersom ett land når en högre utvecklingsnivå avtar möjligheterna för snabb tillväxt. Här spelar också den demografiska utvecklingen en viktig roll som det framgår av det inledande avsnittet. Om tio till tjugo år kan det därför bli aktuellt med ett nytt "jämviktsläge" i regionen, då grundat på de nya förutsättningar som gäller.

3 Energi

I avsnittet behandlas främst de länder vars energibehov alternativt energitillgångar på ett betydande sätt bedöms kunna påverka den säkerhetspolitiska situationen i regionen.

3.1.1 Kina ²²

Kina är världens största energikonsument. Huvuddelen av energiproduktionen baseras på kol, ca 70 %. Från att ha varit exportör av kol är man sedan 2009 nettoimportör. Importen sker i huvudsak från länder i Asien, till exempel Indonesien och Australien. Importandelen är fortfarande förhållandevis liten, ca 10 %. Kina har ingen kolbrist utan importbehovet grundar sig på otillräcklig infrastruktur för att flytta kol över landet och ineffektiva gruvor. Det finns skäl att anta att Kina på sikt, eller vid akuta situationer, kan tillgodose sitt eget behov av kol.

Olja står för ca 20 % av landets energibehov. Ungefär hälften av oljan importeras. Det kraftigt ökade behovet av olja för kommunikationsändamål, industriella processer och kemisk industri pekar mot att Kina på sikt, omkring år 2035, kommer behöva öka sin oljeimport till 75 % av oljekonsumtionen. Det trots att den egna produktionen av olja bedöms öka, om än måttligt. Kina har gjort medvetna ansträngningar för att diversifiera varifrån oljan importeras, bland annat hämtas olja från Afrika, Sydamerika och Ryssland. Trots detta fortsätter Mellanöstern att stå för omkring 50 % av Kinas oljeimport. Importen från Ryssland utgör 8 % av den kinesiska importen, med potential att öka sin andel i takt med att oljeledningssystemen i Sibirien och Fjärran östern byggs ut. Konkurrensen om den ryska oljan, med främst Japan och Sydkorea, gör Rysslands roll i Kinas framtida energipolitik svårbedömd.

Naturgas som idag utgör ca 4 -5 % av Kinas energimix kunde till för fem år sedan tillgodoses med egna tillgångar. Dock har de senaste årens snabbt ökande förbrukning lett till att importen nu uppgår till mer än 20 % av naturgasbehovet. Förbrukningen av gas bedöms öka kraftigt den närmaste tioårsperioden, bland annat av miljöskäl ska gas till del ersätta kol. Till år 2020 planerar Kina att gas ska utgöra 10 % av den totala energiförbrukningen. Det förutsätter en mycket omfattande import. Det ska ske främst genom import via pipelines från Ryssland och LNG (flytande naturgas – Liquefied Natural Gas) från Asien och Mellanöstern.

Sammantaget innebär Kinas energisituation att man är, och än mer kommer att bli, kraftigt beroende av import av främst olja och gas från omvärlden för sin

²² China, EIA, U.S. Energy Information Administration, updated 4 September 2012

ekonomiska utveckling. Även om ansträngningar görs för att ha olika leverantörer globalt, och att öka pipelineleveranserna från Ryssland, kommer man att vara starkt beroende av att sjötransportera energiråvaror. Dock, den stora andelen inhemskt kol i den kinesiska energimixen och den inte obetydliga egna produktionen av olja och gas innebär sannolikt att landet vid en utdragen kris trots allt skulle kunna fortsätta att fungera hjälpligt och att produktion av prioriterade varor fortfarande skulle vara möjlig.

3.1.2 Japan²³

Japan är extremt beroende av import av energiråvaror. Förutom de knappt 20 % av energimixen som består av kärnkraft, vattenkraft och förnybar energi, importeras resten. All olja, som tillgodoser 42 % av landets energibehov, importeras. Mellanöstern står för 80 % av denna import. Behovet av naturgas, som idag utgör ca 20 % av den totala energiförbrukningen, tillgodoses också i sin helhet genom import. Förbrukningen av naturgas väntas också öka starkt i samband med att kärnkraften eventuellt avvecklas. Huvuddelen av den naturgas som importeras idag kommer från olika asiatiska länder, till exempel Indonesien medan 9 % kommer från Ryssland.

Det är helt tydligt att Japan är utomordentligt sårbart när det gäller sin energiförsörjning. Skulle importen som helt sker sjöledes, av något skäl bli avbruten riskerar vitala samhällsfunktioner och i stort sett all industriell verksamhet att tämligen snabbt bryta samman. Fungerande och säkra sjöförbindelser är en överlevnadsfråga för Japan.

3.1.3 USA

USA har inga direkta energiintressen kopplade till västra Stilla havet, den starka utvecklingen av "shaleteknologi" för olje- och gasutvinning i USA kan däremot påverka de asiatiska ländernas säkerhetspolitiska överväganden. Genom att USA på sikt kan bli självförsörjande när det gäller fossila bränslen finns möjligheten att USA:s intresse för Mellanöstern efterhand nedgår. Det i sin tur kan leda till att USA:s motiv för att såväl skydda sjövägarna till som att säkerställa stabiliteten i Mellanöstern minskar. Kina, Japan och Sydkorea kan här ställas inför utmaningen att de måste överta en del av USA:s roll för att säkerställa sin energiförsörjning.

²³ Japan, EIA, U.S. Energy Information Administration, updated 4 June 2012

3.1.4 Sydkorea²⁴

Sydkoreas situation påminner till stora delar om Japans. Den totala energiförbrukningen fördelar sig enligt följande: olja 45 %, kol 26 %, naturgas 14 % och kärnkraft 14 %. När det gäller oljan kommer ungefär 70 % från Mellanöstern. Sydkorea har således inte på samma sätt som Kina lyckats diversifiera sin oljeimport. Naturgas som importeras i form av LNG är ungefär jämt fördelad mellan asiatiska leverantörer och leverantörer i Mellanöstern. Konsekvenserna av ett avbrott i energiimporten skulle för Sydkoreas del bli lika förödande som för Japan.

3.1.5 Taiwan²⁵

Taiwan är till över 90 % beroende av import för sin energiförsörjning. I stort sett all olja, naturgas och allt kol importeras. Skulle ön utsättas för en blockad skulle det, på samma sätt som för Japan och Sydkorea innebära att i stort sett alla normala samhällsaktiviteter och industriell verksamhet skulle avstanna efterhand som de sannolikt stora beredskapslagren tömdes.

3.1.6 Indonesien²⁶

Indonesien är intressant då det i stort sett kan tillgodose hela sitt energibehov med inhemska tillgångar, och dessutom exportera. Undantaget är olja där cirka 20 % av behovet importeras. Det kompenseras dock i mycket stor utsträckning av att man exporterar ungefär lika mycket naturgas som man förbrukar. Likaså är kolexporten mycket omfattande, 5-6 gånger större än den inhemska förbrukningen. Volymmässigt är den nästan lika stor som den australiensiska. Indonesien är en viktig energileverantör till sina grannländer.

3.1.7 Filippinerna²⁷

Filippinerna är i många stycken Indonesiens motsats. Landet importerar 90 % av sitt oljebestånd och 50 % av sitt kolbehov. Avseende naturgas är man självförsörjande.

²⁴ South Korea, EIA, Energy Information Administration, updated 11 October 2011

²⁵ Taiwan, EIA, Energy Information Administration, updated 16 October 2012

²⁶ Indonesia, EIA, Energy Information Administration, updated May 2011

²⁷ Philippines, EIA, Energy Information Administration, updated 16 October 2012

3.1.8 Vietnam²⁸

Från att ha varit exportör av olja så sent som 2009 är nu Vietnam nettoimportör. Landet är självförsörjande vad avser naturgas. Trots omfattande prospektering och ökad exploatering bedöms Vietnams beroende av import av såväl naturgas som olja öka efterhand som ekonomin utvecklas.

Ett problem avseende ökad egen produktion av fossila bränslen är gränstvisten med Kina i Sydkinesiska havet, ett område som bedöms innehålla stora mängder av både naturgas och olja.

3.1.9 Ryssland²⁹

Ryssland har världens största naturgasreserver, näst största kolreserver och nionde största oljereserver. Exporten av olja och gas är omfattande där 75 % av producerad olja och 30 % av gasen säljs utomlands. Asien är fortfarande en förhållandevis liten kund jämfört med Europa dit mer än tre fjärdedelar av exporten går. Det finns en klar trend att försöka komma in på den asiatiska marknaden genom ambitiösa projekt i östra Sibirien och Fjärran östern både vad avser utvinning och utbyggnad av pipelines. Det mesta talar för att Asien efterhand kommer bli en allt viktigare marknad för Ryssland. Både Kina och Japan är angelägna om att kunna tillgodose delar av sitt energibehov från Ryssland – det råder här ett konkurrensförhållande som Ryssland försöker utnyttja.

3.2 Slutsatser

Den kanske mest betydelsefulla trenden vi kan se inom energiområdet som kan ha globala konsekvenser och berör regionen är USA:s minskande beroende av energiråvaror från Mellanöstern. Det kan innebära att Kina, Japan och andra måste ta på sig ett större eget ansvar för att skydda sjövägarna i Sydkinesiska havet, Malackasundet och Indiska oceanen. Dessutom kommer de vara beroende av tillförsel från en turbulent region, där USA hittills haft en betydande roll för att upprätthålla ordningen. Vem ska göra det i framtiden? Ryssland framstår i det perspektivet som en alltmer intressant leverantör för alla länder i västra Stilla havet, även Indonesien kan här få en ökande betydelse.

Japan och Sydkorea har mycket starka sammanfallande intressen av ostörd energiimport. Det skulle kunna eller borde vara ett starkt incitament för säkerhetspolitiskt och militärt samarbete, framförallt på den marina sidan. Även Taiwan har intresse av att delta i en sådan samverkan, om det vore politiskt

²⁸ Vietnam, EIA, Energy Information Administration, updated 9 May 2012

²⁹ Russia, EIA, Energy Information Administration, updated 16 October 2012

möjligt – vilket det sannolikt inte är på grund av de starka reaktioner det skulle kunna utlösa från Kina. En trilateral militär samverkan om skydd av transportlederna till sjöss kan nog bara vara aktuell i ett läge där alla tre länderna stod inför en allvarlig konflikt med Kina.

Kina, Japan och Sydkorea har alla ett starkt sammanfallande intresse när det gäller att få tillgång till energiråvaror som olja och naturgas från Mellanöstern. Frågan som uppstår är om detta gemensamma intresse är starkt nog för att överbrygga andra intressemotsättningar? Den frågan har för närvarande inget svar.

Det är inte osannolikt att regionens starka, och ökande, beroende av fossila bränslen kan leda till allvarliga spänningar vad avser de tillgångar som finns i omtvistade områden, t.ex. Sydkinesiska havet. Samtidigt har alla länderna ett sammanfallande intresse av att importen från andra delar av världen, främst Mellanöstern och Afrika, inte störs. Energidynamik och energikonkurrens mellan de starka ekonomiska makterna i regionen påverkar även mindre utvecklade länders ekonomiska utveckling. Filippinerna, Vietnam, Malaysia kanske får svårare att konkurrera med rika länder om allt dyrare energi. I en sådan framtid riskerar dessa stater att hamna ännu längre efter sina grannar. Det kan leda till flera olika typer av reaktioner. En är att sträva efter ännu större multilateral reglering av handeln, regleringar som indirekt kanske ökar ländernas möjligheter att konkurrera på den globaliserade energimarknaden. En annan att knyta starkare politiska band med likasinnade och ekonomiskt starka parter och hoppas att det också i förlängningen underlättar tillgången till energi. Ett tredje sätt är att likt Kina genom nationella bolag säkra energiresurser på marken i många olika delar av världen och därigenom kringgå behovet av att konkurrera inom den i stort marknadsekonomiskt styrda energisektorn.

4 Svaga regionala säkerhetsorganisationer

Relationerna mellan länderna i västra Stilla havet har haft bilateralt fokus under de senaste sextio åren. Under det kalla kriget präglades säkerhetsrelationerna i regionen av de två stormakternas bilaterala säkerhetsavtal och allianser. För de USA-allierade länderna är den bilaterala relationen till USA fortfarande viktigare än någon annan relation sett ur ett säkerhetsperspektiv. Det samma gäller inte de forna Sovjetallierades (främst Nordkorea och Vietnam).

USA knöt, som ett led i motståndet mot expanderande sovjetiskt inflytande ett antal länder till sig snart efter det andra världskriget. Japan blev som del av fredsuppgörelsen en amerikansk allierad. De icke-kommunistiska krafterna i Korea stöddes också av USA. Koreakriget, det första kriget som utspelade sig inom ramen för kalla krigets ideologiskt färgade motsättning, förde en USA-vänlig och anti-kommunistisk regim till makten på den södra delen av halvön – Sydkorea. Den nordkoreanska regimen stöddes av Sovjetunionen och Kina. Med samma antikommunistiska logik som grund engagerade sig USA senare i stödet till Sydvietnam medan Sovjetunionen stödde nordvietnamesiska kommunister. Stormaktsinblandningen ledde till att Vietnamkriget blev långdraget och omfattande. Fortsatt bilateralt stöd från Sovjetunionen till det enade kommuniststyrda Vietnam syftade också till att ha en Pekingskeptisk lierad på Kinas södra flank. Filippinerna och Taiwan hamnade inom USA:s intressesfär.

Kina hade under årtiondena mellan 1950 och 1990 en mellanställning. Under 50-talet hade Kina och Sovjet nära relationer och Kina var berett att med vapen motverka den amerikanska inringningspolitiken, vilket framför allt inblandningen i Koreakriget visade. Under 60-talet bröt Kina och Sovjetunionen sina relationer. Kina reagerade först genom att vända sig inåt. Relationerna med Sovjetunionen förvärrades för att 1969 vara nära att resultera i krig. Under 1970-talet kom en viktig brytpunkt när Kina och USA normaliserade sina relationer. Därmed bröts och förändrades i grunden den regionala säkerhetsarkitekturen. Men den formades fortfarande i huvudsak bilateralt.

Alliansmönstret på den västvänliga sidan som uppstod i regionen under det kalla kriget hade Washington som nav. Bilaterala säkerhetsavtal utgjorde grunden för relationerna. Det gjordes, som komplement, flera försök, framförallt på amerikanskt initiativ, att skapa multilaterala säkerhetsstrukturer i regionen. USA och dess allierade formade en multilateral säkerhetspakt i Sydostasien. South East Asian Treaty Organisation (SEATO) skapades formellt i mitten av 1950-talet. SEATO hade liksom NATO kollektiva säkerhetsåtaganden inskrivna i

stadgarna.³⁰ Men de många deltagarstaternas olika säkerhetspolitiska situation och skilda strategiska läge gjorde att säkerhetsklausulerna förblev svagare än de enskilda bilaterala relationer som de flesta länderna hade med USA.³¹ Bristen på utveckling av SEATO:s roll som säkerhetsorganisation gjorde den tillslut överflödig. Organisationen upplöstes som en följd av det stora strategiska skiftet i regionen under mitten av 1970-talet, när USA och Kina närmade sig varandra.

En annan säkerhetsorganisation som haft en tillbakadragen roll, men som fortfarande finns kvar, är den konsultativa Femnationernas försvarsarrangemang (Five Power Defence Arrangement) som i teorin binder Storbritannien, Australien, Nya Zeeland, Singapore och Malaysia i en försvarspakt.³² Organisationen har spelat en roll för säkerheten, särskilt mellan Singapore och Malaysia, men dess roll regionalt har varit marginell.

I skuggan av försöken att stärka SEATO under loppet av 1960-talet tog flera sydostasiatiska länderinitiativ för att försöka skapa en fungerande regional säkerhetsorganisation, bland annat för att kunna hantera territoriella dispyter. 1967 upprättade Thailand, Malaysia, Indonesien, Filippinerna och Singapore ASEAN. Tre principer låg till grund för organisationen; respektera medlemsstaternas suveränitet, icke-intervention och icke-inblandning i inre angelägenheter samt att inte använda militära medel för att lösa konflikter länderna emellan.³³ Således var ASEAN från början en säkerhetsrelaterad organisation men inte en försvarssammanslutning eller allians. Det var heller inte en organisation som var avsedd för att lösa konflikter, bara hantera dem. Under 1970-talet utvecklades ASEAN till att främst hantera ekonomiska frågor, men den förblev i stort ett konsultativt organ.³⁴ Bristen på multilaterala arrangemang blev åter tydligt efter Sovjetunionens fall. Under början av 1990-talet tog därför ASEAN initiativ för att skapa ett institutionellt arrangemang som kunde hantera säkerhetsfrågor i västra Stilla havet.

Huvudanledningen till ASEAN:s förnyade ansats inom säkerhetsområdet var oron för ett maktvakuum i västra Stilla havet efter det att Sovjetunionen kollapsat. Det var många länder som trodde och oroades för att USA och övriga västvärlden skulle dra sig tillbaka från regionen militärt när hotet från kommunistblocket upphörde. Samtidigt hade Kinas ekonomiska reformer börjat ge effekt och det blev allt tydligare att Kina snabbt växte sig starkare. ASEAN tog därför tillsammans med ett antal partnerländer initiativ till ASEAN Regional Forum (ARF). Dialog, konsultationer och preventiv diplomati är ARF:s syfte. Att öka förtroendet och arbeta med förtroendeskapande åtgärder är dess mål. Ett stort

³⁰ Yahuda, *The International Politics of the Asia-Pacific*, 50-51

³¹ USA, Storbritannien, Australien, Nya Zeeland, Frankrike, Thailand, Pakistan och Filippinerna var del av SEATO. Partiella säkerhetsgarantier gavs till Sydvietnam, Laos och Kambodja.

³² Khoo, "The Five Power Defence Arrangements : If It Ain't Broke..."

³³ "ASEAN: History", Michigan State University

³⁴ Yahuda, *The International Politics of the Asia-Pacific*, 274-276

antal av länderna i regionen inklusive USA, Kina, EU, Australien, Kanada, Ryssland men också Nordkorea och Myanmar ingår idag i ARF.³⁵ Både ASEAN och ARF har under de senaste åren diskuterat och försökt komma närmare lösningar av territorialtvister i Sydkinesiska havet.

Som exempel inbegriper ASEAN:s initiativ vidare arbete med en deklaration som gjordes tillsammans med Kina 1992; *deklarationen om Sydkinesiska havet*, som den heter, förbinder parterna att lösa territorialkonflikter "med fredliga medel, utan att använda våld".³⁶ Denna ansats misslyckades delvis när Kina under 1995 ockuperade ännu fler öar innanför Filippinernas exklusiva ekonomiska zon. I närtid har ASEAN åter tagit initiativ gentemot Kina. 2011 undertecknades riktlinjer för att implementera den uppförandekod för Sydkinesiska havet som ASEAN och Kina kom överens om 2002 och som reglerar hur parterna i konflikter agerar till havs gällande de omtvistade öarna.³⁷ Problemet är att inget av de avtal som ASEAN och Kina skrivit är bindande. Kina är en av parterna som har intresse av att inte binda sig, men oenigheten inom ASEAN är fortfarande stor. Alla länder som är part i konflikterna har skäl att bibehålla sin handlingsfrihet, även de inom ASEAN.

4.1 Slutsatser och trender

De multilaterala säkerhetsrelaterade organen med ARF och ASEAN i spetsen är svaga institutioner fokuserade på prevention, inte lösning, av konflikter. De kan i någon mån fungera som diskussions- och förhandlingsplattform när det gäller aktuella och känsliga säkerhetsfrågor, men de ersätter inte de starka bilaterala säkerhetsrelationer som definierar och påverkar den övergripande regionala säkerhetsstrukturen.

Det finns få eller inga tecken på att något multilateralt forum inom de närmsta tio till tjugo åren kommer att få en väsentligt större roll. Det är därför mycket troligt att multilaterala säkerhetsinstitutioner även i framtiden kommer att spela en liten roll för den övergripande säkerhetsutvecklingen i västra Stilla havet.

³⁵ "About the ASEAN Regional Forum", ASEAN Regional Forum

³⁶ Busynski, "Rising Tensions in the South China Sea: Prospects for a Resolution of the Issue"

³⁷ Reines, "Beijing's South China Sea Debate", 72

5 Västra Stilla havets territorialtvister

I västra Stillahavsregionen finns ett stort antal ouppklarade och pågående territorialtvister. Regionens stora ekonomier Japan, Sydkorea, Ryssland och Kina har under de senaste femton åren allt mer aktivt hävdat sina rättigheter till omtvistade områden. Resultatet har blivit en ökande spänning kring dessa olösta territorialtvister.³⁸ Syftet med detta kapitel är att försöka förklara drivkrafterna bakom tvisterna, och att identifiera varför de inte har lösts. Avsikten är inte att avgöra vilken part som har rätt. De tvister som beskrivs är sådana som om de blir lösta på ett eller annat sätt, kan ha påverkan på regionens säkerhetsstruktur. Bland regionens omtvistade territorier ingår *Senkaku/Diaoyuöarna* mellan Japan, Taiwan och Kina, *Dokdo/Takeshima* mellan Japan och Sydkorea, *norra territoriet/södra Kurilerna* mellan Japan och Ryssland, *Spratlyöarna* mellan Kina, Taiwan, Malaysia, Brunei, Filippinerna och Vietnam, samt *Paracelöarna* mellan Kina, Taiwan och Vietnam. Förutom dessa områden finns också en dispyt mellan Nord- och Sydkorea om var i havet stilleståndslinjen ska dras, samt frågan om Taiwans självständighet från Kina. Tvisten mellan Nord- och Sydkorea bedöms inte vara en avgörande faktor i relationerna, därför lämnas den utanför detta kapitel. Eftersom Taiwan endast erkänns av ett fåtal stater kommer relationen mellan Taiwan och Kina inte heller att behandlas här då de tvister som tas upp är mellan suveräna stater och därför av en annan karaktär.

De territorialdispyter som kommer att diskuteras här har inte kunnat lösas vare sig på fredligt eller annat sätt ännu, vilket visar på att det finns starka konkurrerande intressen. De överlappande och ouppklarade anspråken har historiska, nationalistiska och ekonomiska skäl. Det gör dem svåra att avgöra. Sedan 1994 har en viktig aspekt tillkommit. Då trädde FN:s havsrättskonvention (UNCLOS) i kraft och gav stater möjlighet att söka jurisdiktion över större kringliggande havsområden. Den lagliga möjligheten att utvinna naturresurser i delar av kontinentalsockeln och havsbotten bortom ländernas territorialvatten har givit ökad betydelse till omtvistade öar. Antalet incidenter i västra Stilla havet sedan 1955 fram till idag uppgår enligt Center for a New American Security till ca sjuttiofem stycken, av dessa har omkring femtio inträffat sedan 1994.

Alla tvisterna har potential att utvecklas till allvarliga säkerhetsproblem i framtiden, och vilken riktning de tar beror på ett komplext samspel mellan juridiska, politiska och ekonomiska faktorer. För en fördjupad förståelse krävs en detaljerad analys av vilka de viktigaste faktorerna är. Tvisterna är känslomässigt laddade och få av parterna ser möjligheter att ändra ståndpunkt, därför utgör tvisterna några av regionens främsta källor till instabilitet.

³⁸ Center for a New American Security har ett projekt som kartlägger större säkerhetsrelaterade incidenter i Öst- och Syd kinesiska haven, se cnas.org

5.1.1 San Franciscofördraget och UNCLOS

San Franciscofördraget (Treaty of Peace with Japan) som undertecknades 1951 avslutade formellt andra världskriget och Japans tid som kolonialmakt. Även om territorialtvisterna i västra Stilla havet har historiska rötter, har fördraget bidragit till att de förblivit olösta. På grund av att man lät bli att klargöra suveräniteten över specifika områden, eller att definiera omfattningen av vissa territorier har fördraget lämnat stort utrymme för tolkningar som i praktiken skapat bilaterala dödlägen.³⁹ Konflikterna kring Senkaku/Diaoyuöarna, Dokdo/Takeshimaöarna, Södra Kurilerna/Norra territorierna, Spratlyöarna och Paracelöarna har den här problematiken gemensamt.⁴⁰ Alla dessa fem territorier ligger i anslutning till Achesons försvarslinje⁴¹ som etablerades av USA 1950.⁴² Linjen och fördraget lade grunden för den amerikanska alliansstrukturen under kalla kriget. Öarna må vara av liten betydelse för USA idag, men territorialtvisterna hindrar fortfarande regionens länder från att skapa närmare relationer. På senare tid har tvisterna förstärkts ytterligare genom de fördelar som UNCLOS ger.

UNCLOS ger varje land rätt att etablera en exklusiv ekonomisk zon (EEZ) som sträcker sig maximalt 200 nautiska mil utifrån landets baslinjer (200 nautiska mil är ca 370 km).⁴³ Kuststaternas baslinjer dras utefter kustens lågvattenlinje. För arkipelagstater dras baslinjerna utifrån de yttersta punkterna på de yttersta öarna eller reven.⁴⁴ Placeringen av arkipelagstatens yttersta öar eller rev får därför en avgörande betydelse för hur stor dess totala EEZ blir. Västra Stilla havets mest centrala territorialdispyter handlar om öar, som potentiellt kan påverka storleken på det slutgiltiga ägarlandets exklusiva ekonomiska zon. Inom den exklusiva ekonomiska zonen har länderna bland annat suveräna rättigheter att exploatera naturresurser som finns i vattnet och i havsbotten.⁴⁵ Konventionen ger också varje land rätt att göra anspråk på dess kontinentalsockel, det vill säga den naturliga förlängningen av landterritoriet under vattnet.⁴⁶ Inom kontinentalsockelzonen har länderna suveräna rättigheter att utvinna

³⁹ Lee, "The 1951 San Francisco Peace Treaty with Japan and the Territorial Disputes in East Asia", 144

⁴⁰ Hara, "The San Francisco Peace Treaty and Frontier Problems in the Regional Order in East Asia: A Sixty Year Perspective", 4-5

⁴¹ Achesons linje gick från Alaska via japanska arkipelagen och Okinawa till Filippinerna se Global Security

⁴² Hara, "The San Francisco Peace Treaty and Frontier Problems in the Regional Order in East Asia: A Sixty Year Perspective", 4-5

⁴³ Baslinjen är den gräns staten måste utgå ifrån när de olika havszonerna (som territorialvatten, exklusiv ekonomisk zon och kontinentalsockeln) ska utmätas.

⁴⁴ Förutsatt att området som därigenom avgränsas innehåller huvudöarna.

⁴⁵ Förenta Nationernas havsrättskonvention, artikel 56

⁴⁶ Om denna sträcker sig längre än 200 nautiska mil utanför baslinjerna. Det finns också en maxgräns för hur långt det totala anspråket kan sträcka sig på 350 nautiska mil, alltså högst 150 nautiska mil utanför den exklusiva ekonomiska zonen.

naturreсурser.⁴⁷ För det land som tillträder konventionen innebär den en möjlighet att utöka det egna territoriet på laglig väg. Detta skapar problem i områden där territorialanspråk överlappar, eftersom det accelererar behovet av att lösa ut dem samtidigt som det förstärker incitamenten att hålla fast vid anspråken.

5.1.2 Senkaku/Diaoyu

En territorialtvist som blivit särskilt aktuell under 2012 gäller Senkaku/Diaoyuöarna⁴⁸ som Kina, Japan och Taiwan gör anspråk på men som kontrolleras av Japan. Dispyten är ett tydligt exempel på hur FN:s havsrättskonvention har bidragit till att cementera ländernas positioner, och att den reducerade flexibiliteten ökar risken för konfrontation. Något förenklat är Japans argument till varför territoriet är japanskt att de obebodda öarna är en del av den japanska ögruppen Nansei Shotō, och därför ingår i japanskt territorium. När Japan officiellt gjorde anspråk på öarna år 1895 fanns inga bevis på att de tillhörde eller hade tillhört Kina. Kina hävdar motsatsen, att Japan ockuperade öarna 1895. Kina menar att öarna är en del av Taiwan, och därför kinesiskt territorium. Kina åberopar historiska källor som bas för sitt anspråk, och säger att Japan tvingade Qingdynastin att lämna över öarna tillsammans med Taiwan år 1895.⁴⁹ Taiwans anspråk görs på samma grunder som Kinas,⁵⁰ men eftersom Taiwan inte har officiella relationer med Japan ligger fokus här på hur tvisten påverkar relationen mellan Kina och Japan. Taiwans komplexa relation till Kina gör att ageranden utöver det anspråk som Taiwan redan har uttryckt blir mindre troliga eftersom det ofrånkomligen skulle aktivera självständighetsfrågan och Kinas anspråk på Taiwan. San Franciscofördraget definierade inte specifikt vilken stat Senkaku/Diaoyuöarna tillhörde, men placerade öarna under amerikansk administration som en del av Okinawaprefekturen fram till 1971 då kontrollen av Okinawa lämnades tillbaka till Japan.⁵¹ Kina och Taiwan protesterade mot beslutet, men så småningom enades kinesiska och japanska ledare om att lösa frågan i ett senare skede. USA har sagt att man inte vill ta ställning i suveränitetsfrågan, men gör implicit det ändå eftersom man samtidigt

⁴⁷ Förenta Nationernas havsrättskonvention, artikel 76

⁴⁸ Senkaku är det japanska namnet, Diaoyu är det kinesiska, Diaoyutai är det taiwanesiska.

⁴⁹ "The Basic View on the Sovereignty over the Senkaku Islands", Ministry of Foreign Affairs of Japan, September 2012, och "Diaoyu Dao, an Inherent Territory of China", The State Council Information Office of the People's Republic of China, September 26, 2012

⁵⁰ The Republic of China (Taiwan) Proposes: The East China Sea Peace Initiative

⁵¹ Lee, "The 1951 San Francisco Peace Treaty with Japan and the Territorial Disputes in East Asia", 91

har sagt att alla territorier som administreras av Japan innefattas av försvarsalliansen mellan USA och Japan.⁵²

Kina anser att Japan har brutit mot överenskommelsen om att lösa frågan senare i och med att japanska staten köpte tre av öarna från familjen Kurihara i september 2012. Öarna hade då funnits i Kuriharafamiljens ägo sedan 1978. En del av förklaringen till varför de tillsynes oansenliga öarna har fått så stor betydelse i både Kina och Japan går att finna i kinesisk och japansk nationalism. Incidenterna mellan Japan och Kina gällande öarna har varit många. Den senaste krisen började när Tokyos guvernör Shintaro Ishihara, en konservativ nationalist, annonserade att han ville köpa och utveckla öarna. Ishihara menade att han var tvungen att agera som svar på tidigare kinesiska provokationer i Östkinesiska havet och köpa öarna eftersom den japanska regeringen verkade oförmögen att skydda dem.⁵³ Han skickade en expedition till öarna för att göra vetenskapliga mätningar, och samlade på fem dagar ihop 18 miljoner dollar i privata donationer till köpet.⁵⁴ Analytikern Linus Hagström⁵⁵ skriver att det finns ett politiskt narrativ i nationalistiska japanska kretsar som beskriver Japan som allt svagare medan Kina blir mer aggressivt, och Ishiharas handling måste förstås i den kontexten.⁵⁶

Japanska staten köpte alltså öarna, och vissa tolkar detta som en skadebegränsande åtgärd för att försäkra att de hamnar under statlig kontroll istället för i händerna på Ishihara. Hagström skriver att det är möjligt att det var Ishiharas plan att provocera fram detta från allra första början.⁵⁷ I Kina blev reaktionerna kraftfulla. Nyheten om köpet utlöste stora anti-japanska demonstrationer runt om i Kina som kulminerade på årsdagen av Mukdenincidenten som fick Japan att invadera Kina 1931. Demonstrationerna pågick i flera dagar i över åttio kinesiska städer.

Fientligheten mellan Kina och Japan går långt tillbaka och grundas i det kinesisk-japanska kriget 1894-95 och den japanska ockupationen 1931-1945. Anti-japanska stämningar har många gånger använts av det kinesiska styret som en sammanhållande faktor.⁵⁸ Många Kinakännare menar därför att Kina lät demonstrationerna hållas för att avleda uppmärksamheten från den interna

⁵² "Daily Press Briefing, Assistant Secretary Philip J. Crowley", U.S. Department of State, August 16, 2010. Se också: Ladwig "The Best Defense is Dialogue", The New York Times, September 27, 2012

⁵³ "Ishihara presses on in bid for Senkakus", The Japan Times Online, June 12, 2012

⁵⁴ "In Japan, the right rises on China fears", Aljazeera, September 13, 2012, Se också Daily Yomiuri Online, "Donations roll in for Senkaku purchase plan" May 3, 2012

⁵⁵ Verksam vid Utrikespolitiska Institutet, UI.

⁵⁶ Hagström, "China-Japan tensions over Senkaku purchase an orchestrated affair", East Asia Forum, September 17, 2012

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Council on Foreign Relations, "Friedman: Chinese believe Tibetans, Other Ethnic Groups Should be Incorporated into One China", April 23, 2008

politiken och ledarskiftet i november 2012.⁵⁹ Antagonismen finns i båda länderna och används också i båda som ett politiskt verktyg.

Nationalism och historisk rivalitet är inte de enda faktorerna av betydelse. Tvisten om öarna handlar också om att man inte har fastställt den maritima gränsen mellan Kina och Japan. De båda länderna förordar två olika sätt att göra det på som båda tar stöd i UNCLOS. Till saken hör att man såväl från kinesiskt som japanskt håll tror att området kring öarna är rikt på naturresurser framförallt i djuphavsbädden. Exploateringen av mineraler i djuphavsbädden är fortfarande i sin linda, men enligt industrin är det ett framtidsområde med stor potential. Detta lyftes fram av utrikesminister Hillary Clinton och senator John Kerry som det främsta skälet till varför USA bör ansluta till UNCLOS när senatens utrikesutskott höll en hearing i frågan i maj 2012.⁶⁰ Den uppskattade storleken på olja- och gasfyndigheterna i Östkinesiska havet omges av osäkerhet, U.S. Energy Information Administration (EIA) uppskattar att de uppgår till mellan 60-100 miljoner fat olja, lite mindre än Sveriges årliga konsumtion⁶¹, vilket alltså inte är särskilt mycket. Naturgasfyndigheternas storlek är omtvistade, EIA tror att det finns 1-2 biljoner kubikfot naturgas men kinesiska uppskattningar på 250 biljoner kubikfot ska också förekomma.⁶² Potentialen för att bryta åtråvärda resurser ur djuphavsbädden bidrar med ekonomiska motiv till att äga öarna då de ger ägarlandet en större EEZ och eventuellt en större andel av fyndigheterna. Det finns även ekonomiska motiv till att begränsa konflikten. Handeln mellan Japan och Kina är omfattande, under 2011 uppgick den till 344,9 miljarder US dollar.⁶³

UNCLOS spelar en betydande roll i frågan om öarna eftersom konventionen förstärker Kinas komparativa underläge gentemot Japan vad gäller havsterritorium.⁶⁴ Japans EEZ täcker en area av 4,5 miljoner km² medan Kinas är 879,666 km².⁶⁵ Distansen mellan Kina och Japans kuster är omkring 400 nautiska mil. Om man ponerar att Senkaku/Diaoyuöarna är japanskt territorium innebär det att japanskt territorialvatten och den exklusiva ekonomiska zonen beräknas utifrån dessa öar. UNCLOS stipulerar att ifall havet mellan två länder inte tillåter plats för var och en att ha en ekonomisk zon på maximalt 200

⁵⁹ Se till exempel: The Economist, "Relations on the Rocks" August 25 2012, Auslin "The Asian Cold War", Foreign Policy, October 4, 2012, Caryl "The problem with Patriotism", Foreign Policy, September 19, 2012

⁶⁰ "Hearing: The Law of the Sea Convention (Treaty Doc. 103-39): The U.S. National Security and Strategic Imperatives for Ratification", United States Senate Committee on Foreign Relations

⁶¹ Sverige konsumerar 316 000 fat olja per dag, enligt EIA, Country Analysis Brief: Sweden

⁶² Country Analysis Brief: East China Sea, U.S. Energy Information Administration, September 25, 2012

⁶³ Japan External Trade Organization, Analysis of Japan-China Trade in 2011 and Outlook for 2012, February 23 2012

⁶⁴ McCormack, "Troubled Seas: Japan's Pacific and East China Sea Domains (and Claims)", 1-2

nautiska mil, så måste länderna dela havet med en medianlinje och hålla sina ekonomiska zoner på varsin sida.⁶⁶ Om medianlinjen dras utifrån förutsättningen att Senkaku/Diaoyuöarna är japanska skulle det innebära en stor territoriell fördel för Japan. Japan har föreslagit en medianlinje under dessa förutsättningar som Kina inte godkänner, och har tillåtit provmätningar av gasfyndigheter på den japanska sidan om den föreslagna medianlinjen. Kina har lämnat in en ansökan om att utöka sitt kontinentalsockelanspråk,⁶⁷ Enligt kinesiska beräkningar hamnar den maritima gränsen då strax utanför Okinawafördjupningen, där kinesiska källor uppskattar att den mesta naturgasen finns.⁶⁸ Det vore oacceptabelt för Japan att dra gränsen där eftersom Okinawafördjupningen sträcker sig från Taiwan till Nagasaki längs med den japanska kusten.

På grund av UNCLOS har Östkinesiska havet blivit trängre, med hänsyn till grannländernas exklusiva ekonomiska zoner utgår Kinas enda direktkontakt med Stilla havet från Taiwan. Det förstärker kinesisk oro över att tillgången till Stilla havet kan blockeras, och Kina kan därför komma att bli mer benäget att hålla fast vid de områden där man anser sig ha legitima anspråk.⁶⁹ Senkaku/Diaoyuöarna ligger strax nordost om Taiwan. Kinesisk kontroll av Senkaku/Diaoyuöarna skulle inte göra någon skillnad i frågan om direktkontakt med Stilla havet eftersom de japanska Sakishimaöarna ligger i vägen, men det skulle innebära kortare avstånd från kinesiskt territorialvatten till det fria havet och en större EEZ.

På sjuttioalet beslutade Kina och Japan att skjuta frågan på framtiden, och villkoren för att hitta en lösning verkar knappast bättre idag. Nationalistiska röster i båda länderna gör det politiskt svårt för båda sidor att göra eftergifter. Därför vore det enklast att försöka bevara status quo, men frågan är hur länge en sådan icke-lösning håller. Avsaknaden av flexibilitet gör att varje rörelse åt det ena eller det andra hållet riskerar att trigga konfrontation.

5.1.3 Dokdo/Takeshima

Till skillnad från Senkaku/Diaoyuöarna ligger inte Dokdo/Takeshima⁷⁰ under japansk kontroll. Öarna⁷¹ kontrolleras av Sydkorea som betraktar dem som

⁶⁶ Förenta Nationernas havsrättskonvention, artikel 15

⁶⁷ "China Decided to Make Its Partial Submission Concerning the Outer Limits of the Continental Shelf Beyond 200 Nautical Miles in the East China Sea to the Commission on the Limits of the Continental Shelf", Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China,

⁶⁸ Country Analysis Brief: East China Sea, U.S. Energy Information Administration, September 25, 2012

⁶⁹ McCormack, "Troubled Seas: Japan's Pacific and East China Sea Domains (and Claims)", 1-2

⁷⁰ Dokdo är det koreanska namnet, och Takeshima är det japanska. Är också kända under namnet Liancourt rocks.

⁷¹ Två stycken öar, ett nittiototal skär, som ligger i japanska havet mellan Japan och Koreahalvön.

obestridligt sydkoreanskt territorium och avfärdar Japans anspråk som en rest från kolonialtiden då Japan styrde över Koreahalvön. Därför finns det i sydkoreanska ögon ingen dispyt, och därmed kan inte frågan hanteras på varken juridisk eller diplomatisk väg.⁷² Därför har Sydkorea ignorerat Japans förslag att låta internationella domstolen reda ut frågan. Japan menar att Sydkoreas kontroll av öarna utgör en illegal ockupation, och att Sydkorea till skillnad från Japan, inte kan bevisa att man tidigare kontrollerat dem.⁷³ Japan påpekar att vid formuleringen av San Franciscofördraget 1951 så förkastade USA Sydkoreas krav på att ha med Dokdo/Takeshima i listan över territorier som skulle överlämnas. Enligt Japan visar det på att öarna är japanska.⁷⁴

En alternativ förklaring som förts fram till varför Sydkoreas begäran inte beaktades i fördraget, är att USA:s strategiska intressen förändrades när kalla kriget blev allt mer intensivt. Den ursprungliga fördragstexten innehöll tydliga gränsbestämmelser, men många av dessa utelämnades i den slutliga versionen och ett antal territorialtvister förblev olösta

för att det passade in i den amerikanska strategin att begränsa Kinas handlingsutrymme.⁷⁵ En mindre konspiratorisk tolkning är att bristen av precision i formuleringen av fördraget helt enkelt har orsakat en juridisk otydlighet som gör att alla parter kan hävda sina anspråk. Därigenom gick vad som kunde ha varit möjligheten att lösa territorialtvisterna i västra Stilla havet dåtidens beslutsfattare ur händerna.⁷⁶ Sydkorea bjöds dessutom inte in att delta i fredskonferensen, och har därför inte heller skrivit på fördraget.

1965 skrev Japan och Sydkorea på ett avtal för att normalisera relationerna och enades i hemlighet om att i likhet med Senkaku/Diaoyudispyten skjuta frågan om Dokdo/Takeshima på framtiden. 1996 ratificerade länderna UNCLOS och därefter började den tysta överenskommelsen att vackla. Sedan dess har en lång rad mindre diplomatiska kriser följt då Sydkorea har förstärkt kontrollen över öarna och Japan har blivit gradvis mer bestämt i sitt anspråk.

Dokdo/Takeshimas placering mitt i japanska havet mellan Japan och Sydkorea är av betydelse för storleken på de exklusiva ekonomiska zonerna. Det finns en uppfattning om att havsbotten i Dokdo/Takeshimas närområde (Ulleungbäckenet) kan innehålla gasfyndigheter, och Korea National Oil

⁷² Ministry of Foreign Affairs and Trade of South Korea, "Basic position of the Government of the Republic of Korea on Dokdo"

⁷³ Före 1952 vilket är året då Sydkorea ockuperade öarna.

⁷⁴ "10 Issues of Takeshima", Ministry of Foreign Affairs of Japan

⁷⁵ Hara, "The San Francisco Peace Treaty and Frontier Problems in the Regional Order in East Asia: A Sixty Year Perspective", 4-5

⁷⁶ Lee, "The 1951 San Francisco Peace Treaty with Japan and the Territorial Disputes in East Asia", 65

Corporation (KNOC) provborrade i djuphavet under 2012.⁷⁷ På grund av varma havsströmmar är havet runt omkring öarna rikt på fisk.

Ekonomisk vinning är dock inte den enda anledningen till dispyten, nationalism är också en betydande faktor.⁷⁸ I Sydkorea ses Japans anspråk som ett exempel på japansk expansionism. Relationen mellan Japan och Sydkorea färgas av den japanska ockupationen av Koreahalvön och begångna krigsbrott som till exempel arméns sexuella utnyttjande av koreanska kvinnor under ockupationstiden. Detta ligger till grund för de anti-japanska känslor som finns närvarande i det Sydkoreanska samhället. Länderna har trots det kunnat skapa nära handelsförbindelser, den totala handeln under 2011 uppgick till 1 miljard US dollar.⁷⁹ De anti-japanska känslorna i Sydkorea sätter käppar i hjulet för närmare relationer mellan länderna på andra områden. I båda länderna används nationalism som ett politiskt verktyg, vilket får en negativ inverkan på det bilaterala förhållandet. Det finns flera exempel på när Dokdo/Takeshima agerar symbol: 2005 bestämde japanska Shimane-prefekturen⁸⁰ att man skulle inrätta en årlig Takeshima – dag. Enligt guvernören i Shimane gjorde man det för att påminna det japanska folket om Takeshima och uppmuntra aktivitet i frågan på nationell nivå.⁸¹ Åtgärden utlöste våldsamma protester i Sydkorea, och i Japan skapades nationsvid medvetenhet precis som guvernören önskade men på bekostnad av Japans relation med Sydkorea.

I augusti 2012 blev Lee Myung-bak den första sittande sydkoreanska presidenten att besöka Dokdo/Takeshima. Japan reagerade med att ta hem sin ambassadör i Seoul, och kallade upp den sydkoreanska ambassadören till utrikesdepartementet för att överlämna en formell protest.⁸² Besöket tolkas delvis som ett svar på Japans fortsatta anspråk på öarna, men också som den avgående presidentens bidrag till partikollegans valkampanj.⁸³ Under en presskonferens några dagar senare fortsatte president Lee Myung-bak på samma tema och sade att om Japans kejsare någonsin vill besöka Sydkorea måste han be offren för den japanska ockupationen om ursäkt.⁸⁴ Det förargade japanska UD som överlämnade ännu en officiell protest.

⁷⁷ Korea National Oil Corporation, Korea

⁷⁸ "East Asia's Sea Disputes: Scar Tissue From War Wounds", The New York Times, August 16, 2012

⁷⁹ Ministry of Foreign Affairs and Trade of South Korea: Japan

⁸⁰ På den subnationella nivån är Japan indelat i 47 prefekturer.

⁸¹ "On the occasion of Takeshima Day", Shimane Prefecture

⁸² "South Korea's Lee Myung-bak visits disputed islands", BBC, August 10, 2012

⁸³ "South Korea and Japan face off over disputed islands", The Guardian, August 10, 2012

⁸⁴ "South Korean president turns up Japan heat: Emperor must apologize", The Asahi Shimbun, August 15, 2012

Ö-krisen föregicks av att Sydkoreas regering i juni 2012 sköt upp ett planerat avtal om underrättelsesamarbete med Japan. Anledningen var att det kunde uppfattas som en eftergift till Japan, vilket vore extra känsligt under ett valår.⁸⁵ USA som är nära allierat med båda länderna hade hoppats att avtalet skulle stärka det amerikanska säkerhetsnätverket i regionen.⁸⁶ Istället valde Sydkoreas president att aktivera Dokdo/Takeshimafrågan, och en undersökning visade att 80 % av sydkoreanerna var positiva till besöket.⁸⁷ Sett i kontexten av att Lee Myung-baks parti hade dåliga opinionssiffror var det alltså ett sätt att profitera på den anti-japanska opinionen. En mer långsiktig konsekvens kan bli att relationerna försämras. I både Japan och Sydkorea finns det aktörer som använder frågan om Dokdo/Takeshima i populistiska syften. Det faktum att de därigenom lyckas provocera fram starka reaktioner illustrerar hur relationen mellan Japan och Sydkorea i hög grad påverkas av det förflutna, och att olösta tvistemål och bristande förtroende fortsatt står i vägen för närmare samarbete.

5.1.4 Södra Kurilerna/Norra territorierna

Södra Kurilerna som de kallas av Ryssland, eller norra territorierna som de kallas av Japan har omväxlande ägts av båda länderna. Öarna är under rysk kontroll sedan 1945 då Sovjetunionen ockuperade dem. 1947 deporterades alla japanska medborgare. Dispyten illustrerar problematiken med San Franciscofördraget väl. Enligt fördraget erhöll Sovjetunionen södra Sakhalin och Kurilerna men vilka öar som ingår i Kurilerna definierades inte. Därför menar Japan att de fyra öarna som Ryssland kallar södra Kurilerna inte ens hör till Kurilerna utan är en del av Hokkaido. 1956, några år efter att San Franciscofördraget trädde i kraft gick Japan och Sovjetunionen in i bilaterala förhandlingar där man enades om att Sovjetunionen skulle lämna över de två sydligaste öarna till Japan, och Japan skulle i gengäld ge upp sina anspråk på de två resterande öarna. Uppgårelsen spräcktes av USA som hotade med att behålla Okinawa om Japan genomförde planen.⁸⁸ Eftersom kalla kriget hade tagit fart behövdes Japan som allierad i regionen. En lösning på dispyten kunde ha lett till normalisering av relationerna mellan Japan och Sovjetunionen och därigenom också med Kina vilket skulle ha påverkat den amerikanska försvarslinjen.⁸⁹ Japan böjde sig för USA och istället skrev Sovjetunionen och Japan på en gemensam deklaration som återställde de diplomatiska relationerna men lämnade problemet med öarna utanför. Japan har

⁸⁵ "South Korea postpones historic military pact with Japan", BBC, June 29, 2012

⁸⁶ Kim, "Lee Myung Bak's stunt over disputed islands", East Asia Forum, August 19, 2012

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ Gorenburg, "The Southern Kurils Islands Dispute", 2

⁸⁹ Hara, "The San Francisco Peace Treaty and Frontier Problems in the Regional Order in East Asia: A Sixty Year Perspective", 5

hållit fast vid sitt anspråk på alla fyra öarna sedan dess. Formellt sett saknas det fortfarande ett fredsavtal mellan de båda länderna sedan andra världskriget.⁹⁰

Trots att japanska och ryska ledare är eniga om att det enda som krävs för att normalisera relationen fullt ut är att lösa frågan om öarna, så har ingen lösning nåtts. I början av Putins tid som president föreslog han att de båda länderna skulle återgå till deklarationen från 1956. Den innehöll kompromissen att två av öarna lämnas över till Japan, men Japan nekade till förslaget. Sedan dess har Ryssland ändrat inställning och arbetar utifrån att alla öarna är ryskt territorium.⁹¹ Japans kompromisslösa hållning gör det svårt för parterna att komma överens, Ryssland kan inte tänka sig att ge upp alla öarna. Den ryska opinionen stöder inte en sådan uppgörelse, och det finns en rädsla för att andra ryska gränsproblem skulle aktiveras om öarna lämnades över till Japan.⁹²

Öarna är rika på naturresurser som guld, silver, den ovanliga metallen rhenium, fisk och naturgas.⁹³ För den som äger öarna ger de ett ordentligt EEZ-tillskott, men för naturresursfattiga Japan verkar ändå det faktum att japaner levde på öarna fram till 1947 vara den viktigaste faktorn.⁹⁴ Den starka nationalismen i både Ryssland och Japan talar emot en lösning i den närmaste framtiden. Samtidigt finns det en ekonomisk koppling som kan accelerera behovet av att nå en kompromiss så småningom. Ryssland täcker nio procent av Japans naturgasimport, och Japan har signalerat intentioner om att avveckla kärnkraften vilket gör att energisamarbeten med Ryssland kan få större betydelse. Före Fukushimakatastrofen planerade Japan att nukleär energi skulle stå för femtio procent av den totala energikonsumtionen vid år 2030, nu söker man andra energikällor som kan fylla behovet.⁹⁵ Avsaknaden av ett fredsavtal står i vägen för att det ekonomiska samarbetet ska kunna nå sin fulla potential.

5.1.5 Sydkinesiska havet

I artikel 2 i San Franciscofördraget från 1951 står det att "*Japan renounces all right, title and claim to the Spratly Islands and to the Paracel Islands*" men ingenstans i fördraget bestäms det till vilken stat kontrollen av öarna lämnas. Sedan dess hör de två ögrupperna till de mest omtvistade i Sydkinesiska havet. Kinas anspråk omfattar alla öarna, och om realiserat, skulle det i praktiken innebära kinesisk kontroll över större delen av Sydkinesiska havet.⁹⁶ Taiwan gör

⁹⁰ "Japan's Northern Territories For a Relationship of Genuine Trust", Ministry of Foreign Affairs of Japan

⁹¹ Gorenburg, "The Southern Kurils Islands Dispute", 3

⁹² Sukovitsyn, "What makes Japan cling to Russia's Kuril Islands?" Pravda, January 26, 2012

⁹³ Ibid.

⁹⁴ "Japan's Northern Territories For a Relationship of Genuine Trust", Ministry of Foreign Affairs of Japan

⁹⁵ Country Briefs: Japan, U.S. Energy information administration, June 4, 2012

⁹⁶ Swaine and Fravel, "China's Assertive Behavior Part Two: The Maritime Periphery", 4

anspråk på samma grunder som Kina.⁹⁷ Vietnam som också gör anspråk på alla öarna, ockuperar tjugo av Spratlyöarna och kontrollerade även ett antal av Paracelöarna innan Kina tog över dem med våld 1974. De resterande länderna Filippinerna, Malaysia och Brunei hävdar ägarskap till delar av ögrupperna. Filippinerna ockuperar åtta av Spratlyöarna, Malaysia ockuperar tre, och Bruneis anspråk är inte formellt uttalat. Samtliga länder utom Kina (och Taiwan) ingår i ASEAN där de har ett nära ekonomiskt samarbete trots meningsskiljaktigheterna kring öarna. Den ekonomiska kopplingen till Kina är stark eftersom Kina är ASEAN:s största handelspartner.⁹⁸

De överlappande anspråken och de oklara maritima gränserna orsakar regelbundet incidenter mellan länderna. Sedan mitten på nittioalet har antalet incidenter ökat markant,⁹⁹ och en tänkbar bidragande faktor till det är att de flesta av länderna ratificerade UNCLOS vid den tiden.¹⁰⁰ UNCLOS har aktualiserat territorialtvisterna i havet på grund av de fördelar som dess bestämmelser ger. De resurshungriga länderna i regionen får genom UNCLOS möjligheten att utvinna en större del av resurserna som finns i havet än vad tidigare lagstiftning tillät, men det förutsätter att ägarskapsfrågorna kan redas ut. Det finns inga exakta uppgifter på hur stora fyndigheter av gas och olja som döljs i Sydkinesiska havets djup, men U.S. Energy Information Administration nämner oljefyndigheter på mellan 28 till 213 miljarder fat och ännu större naturgasfyndigheter, vilket alltså skulle vara betydligt mycket mer än det som tros finna i Östkinesiska havet.¹⁰¹ Området är också mycket rikt på fisk, och en av världens viktigaste transportleder. Därför är kontrollen av området mycket åtråvärd för alla inblandade parter.

De flesta incidenter som sker i Sydkinesiska havet utspelas inom ramen för fiskenäringen. Anledningen till det är att det är brist på fisk nära flera av ländernas kuster vilket gör att många fiskare söker sig längre ut och riskerar att träffa på andra länders patrullbåtar i de områden där anspråken överlappar.¹⁰² De omtvistade områdena blir en slags gråzon där det råder delade meningar om vad som gäller på grund av de konkurrerande anspråken. När de olika parterna försöker upprätthålla sina lagar uppstår konfrontationer.

En sådan incident utspelade sig i april/maj 2012 mellan Kina och Filippinerna, då ett filippinskt krigsfartyg stötte på åtta kinesiska fiskebåtar nära Panatagreven¹⁰³

⁹⁷ Taiwans anspråk är det enda som inte har ifrågasatts av Kina, det beror enligt ICG på att Kina ser Taiwans anspråk som en del av sitt eget. ("Stirring up the South China Sea (II): Regional responses", Crisis Group Asia Report No 229, 24 July 2012)

⁹⁸ "ASEAN Economic Community Chartbook 2011", ASEAN

⁹⁹ Center for a New American Security

¹⁰⁰ Filippinerna 1984, Vietnam 1994, Malaysia 1996, Brunei 1996, Kina 1996

¹⁰¹ Analysis Briefs: South China Sea, U.S. Energy Information Administration, March 2008

¹⁰² International Crisis Group, "Stirring up the South China Sea (II): Regional responses", 13

¹⁰³ Scarborough shoal på engelska, Huangyan på kinesiska

som båda länderna gör anspråk på. När den filippinska flottan ville arrestera fiskarna på grund av illegalt fiske kom två kinesiska övervakningsbåtar till undsättning. Situationen antände nationalistiska stämningar i båda länderna och Kina införde importstopp på filippinska bananer, en av Filippinernas viktigaste exportvaror.¹⁰⁴ Krisen sammanföll dessutom med den årliga filippinsk-amerikanska militärövningen som hölls vid Palawan. Filippinska och amerikanska tjänstemän tonade ned betydelsen av övningarna och underströk att de var planerade sedan långt i förväg. Krisen avtog så småningom, men Kina menar att Filippinerna försöker internationalisera territorialfrågan och att USA destabiliserar regionen genom att delta i militärövningar där Kina uppenbarligen får spela fienderollen.¹⁰⁵ USA annonserade dessutom 2011 att man kommer att lägga strategiskt fokus vid västra Stillahavsregionen. Vad detta egentligen betyder debatteras flitigt, men tydligt är att kinesiska och amerikanska intressen ofta överlappar där.

Många av de allvarigare konfrontationerna som har skett i Sydkinesiska havet har varit mellan Kina och Vietnam, och mellan Kina och Filippinerna. Även frekvensen av incidenter är högre bland och mellan dessa tre länder, vilket svarar mot att de gör de mest omfattande anspråken. Incidenten vid Panatagreven mellan Kina och Filippinerna är bara en bland många. En tolkning av det ökade antalet incidenter är att Kina har blivit mer aggressivt. En annan är att det är de övriga länderna som har blivit mer aggressiva och att Kinas ökade aktivism på Sydkinesiska havet är en konsekvens av landets ökade kapacitet att bevaka sina intressen. Enligt den analysen har Kinas ökade kapacitet drivits fram på grund av att de andra länderna hävdar sina intressen mer intensivt än tidigare, och att Kina därför ser ett större behov av att försvara sina anspråk.¹⁰⁶ International Crisis Group delar uppfattningen om att övriga länder också hävdar sina intressen mer kraftfullt än tidigare. Samtidigt menar de att det är Kinas aggressiva hållning i kombination med öarnas ekonomiska betydelse som driver de övriga ländernas agerande.¹⁰⁷

Exempel på hur Kinas ökade kapacitet tar sig i uttryck är att man unilateralt har börjat införa fiskeförbud för att få upp fiskebestånden. Vidare patrullerar olika kinesiska civila och militära myndigheter havet i större utsträckning. Kina utövar politiska och diplomatiska påtryckningar och genomför marina övningar i större utsträckning än tidigare.¹⁰⁸ Kina uppmanar också kinesiska fiskare att bege sig längre ut på haven.¹⁰⁹ Den sortens agerande förmodas ingå i en medveten strategi

¹⁰⁴ "Inside the China-Philippines fight in the South China Sea", The New York Times, May 15, 2012

¹⁰⁵ "US-led war games detrimental to Asia-Pacific stability", China Daily, August 5, 2012

¹⁰⁶ Swaine and Fravel, "China's Assertive Behavior Part Two: The Maritime Periphery", 7

¹⁰⁷ International Crisis Group, "Stirring up the South China Sea (II): Regional responses", 18

¹⁰⁸ Swaine and Fravel, "China's Assertive Behavior Part Two: The Maritime Periphery", 5

¹⁰⁹ International Crisis Group, "Stirring up the South China Sea (II): Regional responses", 17

som går ut på att underbygga kinesisk närvaro inom kinesiska anspråksområden genom att med små men frekventa handlingar konstant synas och höras.¹¹⁰ Eftersom dessa aktiviteter ofta pågår i omtvistat territorium skapar det friktion mellan länderna. Handlingar som i Kina uppfattas som defensiva uppfattas som offensiva i de andra länderna. Kinas ökade aktivism och militära modernisering sporrar därför en militarisering av regionen.¹¹¹

5.2 Slutsatser

Territorialtvisterna i västra Stilla-havsregionen är i viss mån ett arv från andra världskrigets slut. Även om tvisterna har historiska grunder så skapade San Franciscofördraget en struktur som bäddar för friktion mellan de berörda länderna. Gemensamt för öarna som diskuterats här är att deras öden lämnades ospecificerade inom fördraget, och det hindrar de tvistande länderna från att skapa närmare relationer. De olösta konflikterna har i flera fall hanterats genom inaktivitet, som till exempel Senkaku/Diaoyu eller Dokdo/Takeshima där lösningen av problemen sköts på framtiden. Dock tyder den stadiga ökningen av incidenter kopplat till regionens territorialtvister på att status quo blir allt svårare och i vissa fall mindre önskvärt att behålla. Det finns ett par tänkbara faktorer som bidrar till det. En är ratificeringen av FN:s havsrättskonvention (UNCLOS). UNCLOS ger länderna nya möjligheter att utöka sina marina territorier, och utvinna de eventuella resurser som finns där. På grund av detta får små öar som tidigare var ganska ointressanta ny betydelse. Territorialtvister som länge varit oprioriterade blir aktuella eftersom effektiv kontroll genom ockupation eller helst etablerad suveränitet krävs för att fördelarna med UNCLOS ska kunna åtnjutas. UNCLOS skapar incitament för länderna att hålla fast vid sina anspråk och kan därför accelerera behovet av att ändra status quo. De ekonomiska intressen som UNCLOS skapar leder till reducerad flexibilitet. Kinas känsla av inringning är också av betydelse för dess orubbliga hållning gällande tvisterna. USA:s alliansstruktur i haven kring Kina är i mångt och mycket densamma som den som etablerades under kalla kriget och inkluderar ett stort antal av Kinas grannar.

Ytterligare en faktor som påverkar tvisterna är nationalism. Territorialtvisterna har utnyttjats till att skapa nationell enighet för interna politiska syften, som när den sydkoreanska presidenten besökte Dokdo/Takeshima, eller när Kina lät våldsamma anti-japanska protester hållas över hela landet som svar på köpet av Senkaku/Diaoyuöarna, eller när guvernören i Shimane firade Takeshima-dagen. När nationalism används som ett politiskt medel kan det få oavsiktliga konsekvenser. Tillsynes kortsiktiga anspelningar på nationalistiska känslor kan

¹¹⁰ Haddick, "Salami slicing in the South China Sea", Foreign Policy, August 3, 2012

¹¹¹ International Crisis Group, "Stirring up the South China Sea (II): Regional responses", 18

leda till att konflikterna eskalerar eftersom det politiska priset för att vara den som backar vid en incident kan bli för högt. Därmed riskerar man också att låta agendan bestämmas av enskilda individers handlingar. Att balansera mellan en uppretad inhemsk opinion, politiskt poängsamlande och bevarandet av status quo kan då bli svårt. Den centrala frågan blir hur långt in i framtiden länderna är beredda att bevara status quo och om detta ens är önskvärt. På det finns inget entydigt svar men anspråken tycks ha ökat i betydelse och därmed också friktionen mellan länderna. Underliggande alliansmönster, konkurrens om naturresurser och nationalism kommer fortsatt att styra de riktningar tvisterna tar.

6 Militär utveckling

Tyngdpunkten i resonemangen rörande försvarsmaktsutveckling ligger framförallt på de aktörer som bedöms ha störst inflytande på utvecklingen i västra Stilla havet: Kina, USA och Japan. Övriga kommer självfallet spela en roll, dock mera begränsad. Möjligtvis kan deras intressen vara avgörande i en specifik situation i avseendet att de tvingar USA eller Kina att agera, till exempel när det gäller någon territoriell dispyt. Det kan dock finnas undantag från denna bedömning av vad och vilka som styr de långsiktiga trenderna i regionen. Den territoriella tvisten mellan Sydkorea och Japan kan vara en sådan. Nordkorea kommer också alltid utgöra en oberäknelig aktör vars agerande såväl direkt som indirekt kan påverka utvecklingen.

6.1 Försvarsutgifter i regionen

Det finns stora skillnader mellan de östasiatiska ländernas militärutgifter idag. Det gäller inte bara utgifterna i absoluta tal utan också hur stor samhällsekonomisk börda militärutgifterna utgör och vilka ekonomiska möjligheter länderna har att öka sina militära satsningar. I flera av länderna spelar också militären en viktig politisk roll och en del militär verksamhet finansieras antagligen på andra sätt än genom den officiella försvarsbudgeten. Detta är dock svårt att belägga.

6.1.1 Kina

Även om det finns en viss debatt om hur stora de kinesiska militärutgifterna verkligen är, så är det oomtvistat att de har ökat i mycket snabb takt – omkring fem gånger enligt SIPRI, sedan andra hälften av 1990-talet, från motsvarande 17 miljarder dollar 1997 till 92 miljarder dollar 2011, räknat i 2005 års värde (se sid 116). Det kan här påminnas om att det program om fyra moderniseringar som Deng Xiaoping lanserade, och som antogs officiellt 1978, just innefattade en militär modernisering och ökning av militärutgifterna.¹¹² Det råder därför heller inget tvivel om att Kina numer har världens näst högsta militärutgifter efter USA, och betydligt större militära utgifter än andra länder i regionen.¹¹³

Denna snabba ökning av de kinesiska militärutgifterna har till del kunnat genomföras tack vare landets snabba ekonomiska tillväxt. De kinesiska militärutgifternas BNP-andel har varit ganska stabil, kring 2 %, vilket innebär att ökningarna har gjorts i samma takt som den ekonomiska tillväxten. En intressant

¹¹² Se t.ex. "Four Modernizations", *Wikipedia* > http://en.wikipedia.org/wiki/Four_Modernizations.

De övriga tre moderniseringarna var modernisering av jordbruk, vetenskap och teknologi.

¹¹³ Se bilaga 4.

och viktig fråga för kommande år är därför om en något minskad ekonomisk tillväxt (se sid 109 och det översta diagrammet på sid 109) även kommer att innebära en något mindre snabb ökning av de kinesiska militärutgifterna eller om Kina kommer att fortsätta öka sina militärutgifter i samma takt som tidigare, och därmed låta de militära satsningarna utgöra en ökande andel av landets BNP.

6.1.2 Japan

Även i Japan har militärutgifternas BNP-andel varit stabil, i enlighet med en riktlinje från 1976 om att landets försvarsutgifter inte ska uppgå till mer än 1 % av BNP (se sid 112). Det har hävdats att Japan, för att inte överstiga detta tak, stundom bokfört en del försvarsrelaterade verksamheter på andra konton. Under 1980-talet, när den japanska tillväxten var hög, ökade också de japanska militärutgifterna kraftigt, men sedan den japanska ekonomin började stagnera i början av 1990-talet har de japanska militärutgifterna heller inte ökat. Som bekant har USA – räknat i dollar – både världens största BNP och högsta militärutgifter, och tidigare låg Japan på andra plats. Som en följd av att de japanska försvarsutgifterna knappast ökat alls under två decennier har Kina passerat Japan.

6.1.3 Sydkorea

De sydkoreanska militärutgifterna uppvisar en stadig ökning under den studerade perioden (se sid 111).¹¹⁴ Sedan början av 1990-talet har militärutgifterna i stort sett fördubblats, från 14 miljarder dollar 1991 till 27,6 miljarder dollar 2011 (konstanta priser, 2005 års värde). Under 1980- och 90-talet hade Sydkorea också en mycket snabb ekonomisk tillväxt som var högre än ökningarna av militärutgifterna. BNP-andelen minskade därför gradvist till ca 3 % år 2000. Därefter har den ekonomiska tillväxten varit något lägre än tidigare, och sedan millennieskiftet har militärutgifterna ökat i takt med tillväxten, varför BNP-andelen legat kvar på en nivå omkring 3 %.

6.1.4 Indonesien

Krigsmakten spelar en viktig politisk roll i Indonesien. Tillgängliga data indikerar att de indonesiska militärutgifterna minskade under 1980-talet, för att sedan öka under 90-talet fram till den finansiella krisen i slutet av decenniet (se sid 114). Sedan millennieskiftet har militärutgifterna ökat kraftigt, kanske fördubblats, vilket också underlättats av att Indonesien sedan slutet av 1990-talet åter börjat uppvisa en allt snabbare ekonomisk tillväxt.

¹¹⁴ Se Korkmaz, Rydqvist: The Republic of Korea: A Defence and Security Primer, (FOI: Stockholm, 2012), Appendix IV.

6.1.5 Filippinerna

De filippinska militärutgifterna ligger i stort sett på en stabil nivå, motsvarande omkring 1,5 miljarder dollar (räknat i 2005 års värde). Den filippinska BNP-andelen har därmed minskat successivt i takt med den ekonomiska tillväxten. I Filippinernas fall har den ekonomiska tillväxten – i jämförelse med många andra länder i regionen – varit förhållandevis blygsam (se sid 113 och det översta diagrammet sid 113).

6.1.6 Taiwan

De taiwanesiska militärutgifterna ökade kraftigt under 1980-talet och första hälften av 90-talet, från omkring 6 miljarder dollar 1980 till 10 miljarder dollar 1998 (2005 års värde). I slutet av 90-talet minskade militärutgifterna till drygt 8 miljarder dollar, och har sedan dess i stort sett varit stabila eller svagt ökande (se sid 110). De ökningarna som gjordes av militärutgifterna fram till mitten av 1990-talet var mindre än den ekonomiska tillväxten, och BNP-andelen minskade följaktligen. Sedan början av 2000-talet har dock BNP-andelen varit ganska stabil.

6.1.7 Vietnam

För Vietnam finns endast uppgifter för åren 1987-94 och 2003-11 (se sid 115). Tillgängliga data tyder på att en kraftig ökning av militärutgifterna under slutet av 1980-talet, till motsvarande 8 % av den vietnamesiska BNP:n. En möjlig orsak är att det bistånd Vietnam fick från Sovjet, som bidrag till den vietnamesiska insatsen i Kambodja, minskade. I början av 1990-talet minskade militärutgifterna därefter kraftigt. Under åren 2003-11 har militärutgifterna däremot ökat och närapå fördubblats från 1 till 2 miljarder dollar (2005 års värde). Denna ökning har gjorts i takt med den snabba ekonomiska tillväxt som Vietnam haft under dessa år.

6.2 Enskilda länders militära utveckling

USA:s och Kinas förmågeutveckling redovisas något mer detaljerat eftersom de är de två starkaste militärmakterna i regionen. Även Nord- och Sydkorea bedöms kräva mer noggrann redovisning då den militära spänningsnivån på Koreahalvön utgör en viktig säkerhetspolitisk utmaning i regionen. Japan är USA:s starkaste och närmaste allierade i området och därför en nyckelspelare i det fall det skulle uppstå en kris eller konflikt. För några av de mindre länderna i regionen redovisas trender i den militära förmågeutvecklingen bara översiktligt.

6.2.1 Kina

Den kinesiska krigsmakten har under den senaste tioårsperioden haft som mål att skapa en förmåga att ”utkämpa och vinna lokala krig i en informationsteknologisk miljö eller högintensiva, men kortvariga, informationsteknologiskt präglade regionala operationer”.¹¹⁵

PLA och dess försvarsgrenar består av cirka 2.3 miljoner man, där armén tillsammans med flygvapnet är organiserade i sju militärregioner och flottan i tre sjöstridsflottiljer. Medan PLA fortsätter genomgå en moderniseringsprocess som hittills varit relativt snabb medför dess storlek att utvecklingen också varit ojämn, både mellan och inom försvarsgrenarna. Gamla ledningsstrukturer och förmågor måste anpassas till och integreras med nya operativa behov samt moderna vapensystem och plattformar, vilket bland annat belyser PLA:s fortsatta utmaningar vad gäller dess förmåga att genomföra effektiva gemensamma insatser.

Det skulle leda för långt att beskriva alla enskildheter avseende PLA:s (Peoples Liberation Army) utveckling. Några faktorer förtjänar dock att nämnas. Kina är på god väg att skaffa sig en djuphavsflotta med förmåga att uppträda i stort sett var som helst på världshaven. Under de senaste tio åren har man beställt ett tjugotal nya jagare och fregatter. Kinas första hangarfartyg är under utprovning. En ny serie av konventionella attackubåtar är under leverans.¹¹⁶ Tre stycken stora, 28 000 ton, kvalificerade, oceangående, landstigningsfartyg är under leverans och eventuellt kommer ytterligare tre att byggas. Möjligen kommer också tre till sex amfibieattackfartyg påminnande om den franska typen Mistral, ca 21 000 ton, också att byggas.¹¹⁷

Efter att länge ha varit beroende av rysk flygteknologi, utvecklar nu Kina egna avancerade stridsflygplan. Våren 2011 flög man en prototyp till ett femte generationens flygplan, J-20.¹¹⁸ Ett flygplan jämförbart med det amerikanska F-35 och det ryska PAK-FA, även om det råder osäkerhet om hur avancerad elektroniken i det kinesiska planet är. I år flögs ytterligare en prototyp av ett annat femte generationens plan, J-31.¹¹⁹ Det är tydligt att Kina, vid sidan om USA och Ryssland, ligger långt fram när det gäller utvecklingen av avancerade stridsflygplan.

Mycket av Kinas militära utveckling har styrts av viljan att kunna förhindra taiwanesisk självständighet och att militärt kunna vinna ett krig om Taiwan. I det sammanhanget är det viktigt att inte bara betrakta regelrätta

¹¹⁵ “Military and Security Development Involving the People’s Republic of China 2010”, Office of the Secretary of Defence, May 2012, Washington DC, iv

¹¹⁶ The Military Balance 2012, IISS, London 2012, 295

¹¹⁷ “China Bolsters Lift as Regional Tension Increase”, Defense News, October 15, 2012, 12

¹¹⁸ “J-20 China’s New Fighter Takes off!”, Defense update

¹¹⁹ Foster, “China’s latest stealth fighter takes to the air”, Jane’s Defence Weekly, November 7, 2012

invasionsscenarier med vad det kräver i förmågor för att nedkämpa det taiwanesiska försvaret. Lika viktigt, eller viktigare, är vad som krävs för att hindra USA från att kunna ingripa effektivt, och helst avskräcka USA från att ingripa överhuvudtaget. Därutöver tillkommer anskaffning av system som gör det möjligt att genomföra en trovärdig blockad av Taiwan. Kinas utvecklar därför amfibieförmåga, långräckviddigt luftvärn, ubåtar, ytstridsfartyg, ballistiska robotar mot markmål och sjömål (hangarfartyg), andra typer av sjömålsrobotar, ledningssystem, cyberkrigföringsförmåga och satellitbekämpningsförmåga. Så länge frågan om Taiwans status i förhållande till Folkrepubliken Kina inte är löst kommer Taiwanproblematiken vara en viktig faktor som påverkar krigsmaktens utveckling. De militära förmågor som utvecklas för att kunna hantera Taiwanproblematiken skapar med automatik också möjligheter att ingripa i andra delar av närområdet. Det leder till ökad nervositet i grannländer som har territoriella tvister med Kina, bland annat Japan, Filippinerna, Vietnam och Indonesien.

Den kinesiska försvarsmakten står dock inför andra utmaningar också. Kina har landgränser till tretton stater, varav flera har måttligt stabila regimer. Detta kräver kvalificerade och stora markstridskrafter, samt flygresurser för att kunna skydda och understödja verksamhet på marken.

Kinas redan mycket omfattande och ökande handel innebär att man ser ett allt större behov av att kunna skydda olika sjötrafikleder, även långt från Kina som till exempel i Hormuzsundet. Det allt större antalet kineser som bor utomlands, ofta kopplat till olika projekt att utvinna råvaror eller upprätta industrier kan också komma att ställa krav på krigsmaktens förmåga att ingripa till deras skydd.¹²⁰ Kinas ökade styrkeprojektionsförmåga måste ses i ljuset av dessa utmaningar och i viljan att vara en global spelare. Det senare kan i vissa stycken leda till att man skaffar sig "prestigesystem" som till exempel hangarfartyg. Det är utmärkta system för militär maktprojektion men också ett medel för att kunna bedriva "kanonbåtsdiplomati" och visa att man är en stormakt. Kina deltar också i allt större utsträckning i internationella operationer. Kina utgör en av de större bidragsgivarna till FN:s fredbevarande operationer och deltar t.ex. med örlogsfartyg i piratbekämpning i Indiska Oceanen.¹²¹

Sammantaget ser vi en utveckling där Kinas legitima önskan att skydda egna intressen globalt, framväxten av Kinas förmåga att eventuellt lösa Taiwanfrågan militärt och behovet av att kunna hantera konflikter i angränsande länder, har skapat en situation som gör att många länder börjat frukta Kinas militära styrka. Taiwanproblematiken i kombination med ökade regionala och globala ambitioner

¹²⁰ Ett kinesiskt örlogsfartyg och fyra militära transportflygplan deltog i en operation våren 2011 att föra ut 36 000 kineser ur Libyen

¹²¹ 2011 deltog Kina med militär personal i bl. a. Kongo (218 man), Libanon (344) och Liberia (564), 3 fartyg i Indiska Oceanen, The Military Balance 2012, IISS, London 2012, 241

leder också till att Kina ser ett behov av att kunna neutralisera även USA:s mest moderna system vilka i mycket stor utsträckning är beroende av modern informationsteknologi. Kina avdelar stora resurser för att utveckla sin förmåga inom detta område. Betydelsen av rymdarenan diskuteras i ett senare avsnitt i rapporten.

6.2.2 Japan

Grunden för Japans säkerhetspolitik är dess allians med USA. Landets försvarsmakt har under huvuddelen av efterkrigstiden bara varit inriktad mot att försvara det japanska territoriet. Som nämnts har de japanska försvarsutgifterna av tradition begränsats till ca 1 % av bruttonationalprodukten, eller snarare, man har inte ansett sig behöva satsa mer då USA utgjort garanten för landets säkerhet. Det innebär dock inte att Japans försvarsmakt är obetydlig. Organisationen omfattar i storleksordningen 250 000 man, där armén är organiserad i nio divisioner, flottan i fyra sjöstridsflottiljer och flygvapnet i sju flottiljer.

Artikel 9 i den japanska konstitutionen, som på pappret, förbjuder Japan att ha militära styrkor har dock försvårat för Japan att utveckla sina s.k. självförsvarsstyrkor till ett instrument för en mer flexibel säkerhetspolitik. Efterhand har dock politiken, under stora vändor, delvis kunnat anpassas till en förändrad verklighet. 1992 blev det tillåtet för japanska militära enheter att delta i fredsbevarande operationer med icke stridande förband och för katastrofhjälp. Först så sent som 2007 gavs den politiska myndighet som ansvarade för Japans militära säkerhet statusen av ministerium.

En av de drivande faktorerna när det gäller att utvidga mandatet för den japanska försvarsmakten är det hot som man anser Nordkorea utgör, framförallt det nordkoreanska kärnvapenprogrammet. Idag har Nordkorea missiler som når hela Japan. En av de tydligaste konsekvenserna i Japan av detta är den mycket kraftiga satsning som görs för att bygga ut ett missilförsvarssystem. Förutom att anskaffa markbaserade Patriot-robotar utvecklas tillsammans med USA ett än mer avancerat missilförsvarssystem. Sex japanska örlogsfartyg är redan idag utrustade med AEGIS systemet som kan bekämpa ballistiska robotar, ytterligare fyra fartyg med den förmågan är under anskaffning.¹²² Denna satsning bör dock också kopplas till det hot som man i Japan ser i form av Kinas allt större militära kapacitet. Det är sällan uttalat men utgör sannolikt en starkt styrande faktor när Japan bedömer sina luftförsvarsbehov. Det presumtiva hotet från Kina påverkar också utvecklingen av den japanska marinen. Förutom den ovan redovisade utvecklingen av flottan så övervägs också olika åtgärder för att stärka den japanska marinkårens förmåga att försvara och ta tillbaka öar. Scenarierna gäller inte bara sådana som vars status idag är omstridd, Senkaku (Kina) och

¹²² The Military Balance 2012, IISS, London, 252, 298

Takeshima (Sydkorea) utan även Okinawa och andra mindre öar sydväst om de japanska huvudöarna.¹²³

Denna koppling till det eventuella hotet från Kina måste också ses i perspektivet av hur man bedömer USA:s förmåga att försvara Japan i händelse av en konflikt. Den tydliga kinesiska inriktningen på att utveckla förmågor med vilka man skulle kunna hindra eller försvåra för USA att militärt ingripa till stöd för Taiwan ger också ökade möjligheter att ”skära av” Japan i händelse av en konflikt.

En fråga som ofta återkommer i den japanska debatten, och i Kina, är Japans eventuella vilja att skaffa sig egna kärnvapen. Nödvändig kompetens och teknologi finns. De få förespråkarna i Japan använder bland annat argumentet att man inte kan var helt säker på hållbarheten i USA:s förpliktelser när det gäller att försvara Japan och att Japan därför behöver en egen avskräckningsförmåga. Den japanska allmänheten är i stort emot kärnvapen. Förutom de moraliska och principiella aspekterna så menar motståndarna att ett japanskt kärnvapeninnehav antagligen skulle försvaga USA:s vilja att ingripa till Japans försvar. Grunden i Japans säkerhetspolitik, alliansen med USA, skulle riskera att urholkas.

6.2.3 USA

Den faktor som ter sig mest intressant när det gäller amerikanskt agerande i regionen är den så kallade säkerhetspolitiska ombalanseringen mot Asien/Stillahavsområdet som pågår. Den militära komponenten består av flera olika åtgärder. USA utökar sin direkta närvaro i området bland annat genom att omstationera marina resurser till Stilla havet, år 2020 kommer ca 60 % av flottan att finnas där. Övningsverksamheten i regionen till sjöss, i luften och på marken ökar. Avtal har också slutits med Australien om att ha en begränsad permanent närvaro, ca 2500 man i Darwin. Denna närvaro kommer att kompletteras med att större styrkor rutinmässigt roteras till området för att genomföra övningar.¹²⁴ Eventuellt kan liknande avtal vara aktuella med andra länder. Det uttalade syftet är att ”snabbt kunna projicera militär makt, om så behövs, för att svara upp mot USA:s åtaganden i regionen, trots Kinas ökande förmågor”.¹²⁵

USA har idag baser i bland annat Sydkorea, Japan och baseringsavtal med Singapore och Filippinerna. USA:s bassystem i Asien vid slutet av 2012 framgår av kartan nedan.

¹²³ “Japan launches plans for an amphibious future”, Jane’s Defence Weekly, October 17, 2012, 29

¹²⁴ “A U.S. Marine Base for Australia Irritates China”, The New York Times, November 16, 2011.

¹²⁵ “The US pivot towards Asia”, The Nation, November 1, 2012. Författarens översättning.

Källa: se fotnot¹²⁶

Ominriktningen var nödvändig för att skapa förtroende hos allierade i Asien och för att stärka deras band till USA. Detta sker till följd av Kinas militära tillväxt, allt starkare ekonomiska inflytande i Asien samt Kinas hårdnande attityd i olika

¹²⁶ <http://news.antiwar.com/2012/06/23/us-reconstructs-former-military-bases-across-asia-pacific/>

territoriella tvister. Denna amerikanska ominriktning har väckt irritation i Kina som ser det som en strävan att "inringa" Kina.

Införandet av olika vapensystem i Kina som syftar till att förvägra USA operationsfrihet, "anti access" i västra Stilla havet har medfört att man på amerikanskt håll börjat utveckla ett nytt operativt koncept "Air-Sea Battle". En av de grundläggande drivkrafterna bakom konceptet är att USA:s tidigare möjligheter att från stora baser, eller hangarfartyg, och med starka sjöstridskrafter, hangarfartygsgrupper, utveckla stor eldkraft mot en motståndare kan ifrågasättas. Baserna och fartygen har blivit för sårbara i en situation där motståndaren disponerar en bred palett av långräckviddiga vapensystem som till exempel ballistiska robotar med hög precision, kryssningsrobotar såväl land- som sjöbaserade (även ombord på ubåtar), avancerade underrättelsemedel i form av satelliter och kvalificerade obemannade flygfarkoster.

Konceptet finns inte tydligt beskrivet men är tänkt att innehålla komponenter som syftar till att med utnyttjande av mycket modern teknik slå ut en motståndares underrättelsemedel, radar, satelliter etc. och med långräckviddiga precisionssystem bekämpa de grupperingsplatser eller plattformar varifrån hans "anti access"-system avfyras. Enkelt uttryckt "bekämpa roten till det onda". En grundtanke är att bättre kunna få tillgängliga system ur alla försvarsgrenar att samverka, det som råkar finnas gripbart vid ett givet tillfälle ska kunna utnyttjas optimalt för att lösa en snabbt uppträdande uppgift, organiserat "ad hoceri".

Konceptet har väckt mycket debatt. Är den realistisk? Är den i själva verket en del av en försvarsgrensstrid där marinen och flygvapnet vill förstärka sina roller? Vad kostar det att skaffa de system som vore nödvändiga? I detta sammanhang, västra Stilla havet, är kanske den viktigaste invändningen av strategisk natur, vad innebär det för USA:s allierade i regionen?

Konceptet skulle eventuellt kunna innebära att USA till stor del frigör sig från behovet av baser i regionen, det vill säga den amerikanska permanenta närvaron skulle minska. Det skulle kunna leda till att man i de berörda länderna (och Kina) eventuellt börjar ifrågasätta USA:s säkerhetsgarantier. Amerikansk närvaro i ett land utgör trots allt en form av gisslan i händelse av en konflikt.

6.2.4 Sydkorea

Sydkoreas försvarspolitiska prioriteringar har under de senaste åren skiftat från att vara helt inriktade mot att, tillsammans med USA, möta ett anfall från Nordkorea, till att omfatta ett bredare spektrum av hot. Kinas växande styrka, konflikten med Japan om Dokdo/Takeshima, osäkerheterna om Rysslands utveckling, det egna ökade ansvaret för försvaret av Sydkorea och behovet av att skydda handelsvägar har lett till ett ökat behov av strategisk flexibilitet. Denna

nya inriktning blev tydlig i den vitbok som gavs ut 2006 och som sedan kompletterats med ytterligare planer i den riktningen 2008 och 2010.^{127 128}

I alla dokumenten är inriktningen att minska antalet människor i försvarsmakten och att gå i riktning mot en högteknologisk organisation. Man överväger också att slopa värnplikten och att övergå till rekrytering grundad på frivillighet. Arméns personalstyrka planeras att minska från dagens ungefär ca en halv miljon man till ca 370 000 år 2020. Utrustningen är en blandning av moderna system och system från 60- och 70-talen. Påfallande är den starka artillerikomponenten med mer än 4000 artilleripjäser och 6000 granatkastare av olika sorter. Den är dock bara hälften så stor som Nordkoreas (se nedan).¹²⁹ Marinen och Flygvapnet kommer icke reduceras i motsvarande omfattning då de är mindre personalintensiva. Det är dessutom de försvarsgrenar vilka framstår som de som kan få en större roll när det gäller att skapa den ökade strategiska flexibilitet som eftersträvas. För närvarande omfattar flygvapnet ca 390 stridsflygplan varav ca 200 får anses moderna. Flottan har 28 större stridsfartyg och ett trettiotal mindre samt 12 ubåtar.¹³⁰

För att genomföra reformerna planeras en ökning av försvarsbudgeten med i storleksordningen 6 % per år fram till 2015.¹³¹ Som tidigare nämnts förväntas Sydkoreas BNP växa med 4 % under kommande år, och en ökning av försvarsutgifterna i en högre takt om 6 %, kommer därför att öka BNP-andelen med någon tiondels procent, från 2,8 % år 2011 till 3 % år 2015. Dock, de territoriella tvisterna mellan Korea och Japan och mellan Japan och Kina kan framtvinga prioriteringar till förmån för en ökad försvarsbudget. Den 5 oktober 2012 angav Sydkoreas försvarminister den territoriella tvisten med Japan som ett skäl till att påbörja utvecklingen av nästa generations jagare.¹³²

De planerade materielanskaffningarna visar tydligt på att man går i riktningen mot en högteknologisk försvarsmakt. Underrättelse- och ledningssystemen på alla nivåer moderniseras. Bland annat anskaffas AWACS och förarlösa flygplan för underrättelseinhämtning. Man utvecklar ett eget femte generationens stridsflygplan och kommer därmed sannolikt vara nästa land efter USA, Ryssland och Kina som kommer ha förmågan att tillverka sådana. Marinen har sedan 1998 tillförts tre nya typer av stora övervattensfartyg, avancerade jagare om 3800, 4500 respektive 7600 ton. Den största typen KDX-III är utrustad med det amerikanska AEGIS-systemet med förmåga att bekämpa mycket

¹²⁷ 2006 Ministry of National Defense of the Republic of South Korea, Defense White Paper, 2008 Defense White Paper och 2010 Defense White Paper.

¹²⁸ Se även Korkmaz, Rydqvist: *The Republic of Korea: A Defence and Security Primer*, FOI, April 2012

¹²⁹ The Military Balance 2012, IISS, London 2012, 259

¹³⁰ Ibid, 260-261

¹³¹ 2010 Defense White paper, 227

¹³² "South Korea links naval build-up to Dokdo dispute", Jane's Defence Weekly, October 2012

kvalificerade luftmål och även ballistiska missiler. Samtliga fartyg byggs och utvecklas i huvudsak av inhemska koreanska industrier. När det gäller ubåtar har i samma period tre nya ubåtstyper introducerats. De två första av tysk modell, den senaste utvecklad och byggd av koreanska företag.¹³³ Sydkorea är på väg att få en av världens mest avancerade flottor. Armén tillförs också ny materiel i form av koreanska egenutvecklade stridfordon, bland annat nya stridsvagnar, pansarskyttefordon och självgående artilleri.¹³⁴ De kommer samtliga vara en generation modernare än dagens motsvarande system i USA och Europa, till exempel M1 Abrams, M2 Bradley med flera.

Den tydliga trenden mot en högteknologisk och mindre personalintensiv organisation innebär dock problem som till del kan bromsa utvecklingen. Så länge Nordkorea är ett hot finns det ett behov av tämligen stora markstridskrafter. Den stora nordkoreanska numerära överlägsenheten kan inte bara mötas med bättre teknik. Dessutom, skulle Nordkorea kollapsa så kommer det finnas ett mycket stort behov av "boots on the ground" för ordningshållning, eventuellt förhindra, eller ingripa i, ett inbördeskrig genom robust militär närvaro på marken och för att hantera sannolika flyktingströmmar.

Förutom att anskaffningsprogrammen visar på att det pågår en radikal modernisering av de sydkoreanska stridskrafterna så är det också tydligt att egen forskning, utveckling och tillverkning ges hög prioritet. Denna inriktning när det gäller försvarsmateriel har flera orsaker. Den ger ett minskat beroende av utlandet (USA) vilket ger Sydkorea möjligheter att möta olika tänkbara geostrategiska händelseutvecklingar. Den utgör en anpassning till landets demografi där i framtiden möjligheterna att försörja försvarsmakten med personal kommer att minska. Den höjer också landets teknologiska nivå generellt förutom den specifika sektorn försvarsmateriel. Det skulle också skapa möjligheter att skapa ett nytt område för sydkoreansk exportindustri, försvarsmateriel.

6.2.5 Taiwan

Trots de senaste årens förbättrade förbindelser mellan Taiwan och Kina ser man från taiwanesisk sida ett uttalat militärt hot i form av en eventuell invasion. I ljuset av Kinas allt större militära överlägsenhet har det taiwanesiska försvarskonceptet glidit över från målsättningen att kunna förgöra en invasionsstyrka till att hindra den att få fast fot på ön. Det innebär en starkare inriktning på "asymmetriska" försvarsmetoder istället för att möta motståndaren med samma typ av system som han disponerar, det vill säga inte längre försöka vinna dueller av typen fartygsstyrka mot fartygsstyrka. Det kan i stället vara att

¹³³ Ibid, 64-65

¹³⁴ Ibid, 66

utnyttja kustrobotar, minor och andra liknande system.¹³⁵ Nyligen anskaffade flygburna kryssningsrobotar med förmåga att bekämpa flygbaser och hamnanläggningar på fastlandet är en del i den asymmetriska försvarsmodellen.¹³⁶ En bidragande orsak till denna operativa ominriktning kan också vara att man inte längre känner sig säker på ett massivt amerikanskt militärt stöd i händelse av en väpnad konflikt, vilket är en förutsättning för ett "force on force" uppträdande.

Taiwans geografi, en ö tämligen nära det kinesiska fastlandet, gör dock att denna strategi, och operativa doktrin, har allvarliga begränsningar. Det föreligger ett klart behov av att hålla sjö- och flygförbindelser öppna, bland annat för att kunna tillföra eventuella amerikanska förstärkningar, varför resurser för ubåtsjakt och förmåga att agera över stora ytor med jaktflyg också måste vara en del av konceptet. Det räcker inte enbart med avvärjningsförmåga grundat på ett asymmetriskt uppträdande.

Taiwan är starkt beroende av USA för anskaffning av försvarsmateriel. På senare tid har dock USA visat en uttalad tveksamhet när det gäller att förse Taiwan med moderna system. Bland annat har USA vägrat sälja de modernaste varianterna av F-16, utan bara erbjudit uppgradering av äldre plan av samma modell.¹³⁷ Det innebär ett allvarligt problem när det gäller förmågan att möta den senaste generationen av kinesiska flygplan. USA har dock ställt i utsikt att Taiwan ska få köpa Patriot PAC-3 luftvärnsrobotar vilka också har en antimissilförmåga.¹³⁸ Det skulle i viss mån kunna kompensera för frånvaron av de mest kvalificerade typerna av stridsflygplan i den taiwanesiska arsenalen. Att vända sig till andra leverantörer (än USA) för köp av försvarsmateriel är i praktiken omöjligt. Ingen vill driva en politik som kan innebära allvarligt störda förbindelser med Kina. Det kan illustreras av Hollands ovilja redan 1992 att leverera ubåtar, när Kinas globala inflytande var avsevärt mindre än idag.¹³⁹

Det framstår som uppenbart att Kinas tilltagande ekonomiska och politiska styrka har försatt USA i en besvärlig situation när det gäller att stödja Taiwan. Detta har självfallet inte undgått den taiwanesiska ledningen som därför gör stora ansträngningar att utveckla den egna försvarsindustriella förmågan. Den ovan nämnda kryssningsroboten är inhemskt utvecklad och producerad.

¹³⁵ Mei, "Taiwan's Defense White Paper Shows New Candor on Changes Ahead", China Brief Volume 11, Issue 16, Jamestown Foundation, September 2, 2011

¹³⁶ "Taiwan Deploys Anti-China Missiles", Agence France-Presse, Defence News, May 28, 2012

¹³⁷ "Import or Die: Taiwan's (Un?) Stalled Force Modernization", Defense Industry Daily, 29 October 2012,

¹³⁸ "Interview Nien-Dzu Yang", Defence News November 12, 2012, 30

¹³⁹ Ibid.

En utökat försvarssamarbete mellan Taiwan och Japan (eventuellt också Sydkorea) vore en logisk utveckling. Båda länderna har militärt sett en likartad hotbild. Båda är beroende av USA för sitt försvar. Japan har försvarsteknologi som Taiwan behöver. Sannolikheten av ett djupare samarbete kan dock ifrågasättas, främst av två skäl. Japan är starkt beroende av den kinesiska marknaden för sin ekonomiska utveckling, och konflikten om Senkaku/Diaoyu (Diaoyutai i Taiwan) där även Taiwan gör anspråk på öarna.

6.2.6 Indonesien

Indonesien har inlett ett omfattande upprustningsprogram. Från att tidigare ha haft en försvarsmakt mest inriktad på att hantera inre oroligheter och begränsade hot i sitt omedelbara närområde kommer Indonesien inom en snar framtid ha förmågan att agera även mot mer kvalificerade hot och mot närliggande länder och med längre räckvidd, särskilt vad gäller marinen. . Upprustningen grundar sig på ett flertal faktorer. Den snabba tillväxten har skapat ekonomiskt utrymme. Landet har en territoriell dispyt med bland annat Malaysia. Kanske viktigast är att det sker en allmän upprustning i Asien grundat på osäkerheten om hur Kina kommer att utnyttja sin växande militära förmåga, särskilt i Sydkinesiska havet. Även i Indonesien förs debatten om USA:s möjligheter och vilja att utgöra garanten för stabilitet i Stillahavsområdet.

Det indonesiska upprustningsprogrammet, som bygger på en avsevärd höjning av försvarsanslagen, från dagens officiella nivå som är mindre än 1 % av BNP till 1,5 % av BNP inom tre år, kommer till stor del satsas på moderna vapensystem. Bland annat kommer Indonesien i närtid att anskaffa en robotbestyckad jagare, ryska SU-30 stridsflygplan, tre nya sydkoreanska ubåtar (på sikt planeras för ytterligare sex), C-130 transportflygplan, stridsvagnar och raketartillerisystem. Existerande F-16 kommer att uppgraderas.¹⁴⁰

Trots att Indonesien samarbetar med ett flertal länder som till exempel Nederländerna, Ryssland, Sydkorea, Australien och i viss mån även med Kina, för att utveckla sin försvarsmaktså utgör USA den främsta partnern. Det finns två huvudanledningar till detta. För det första finns det en önskan att knyta USA närmare sig militärt. För det andra fungerar det amerikanska alliansnätverket i västra Stilla havet som en katalysator för utökat regionalt säkerhetssamarbete. Till exempel ges övningsverksamhet en tydligare regional inriktning. Under 2013 kommer det att genomföras en gemensam indonesisk- australisk- amerikansk övning i anslutning till det baskomplex som USA håller på att skapa i norra Australien.¹⁴¹

¹⁴⁰ Moss, "Indonesia Military Powers UP", The Diplomat, January 18, 2012

¹⁴¹ Kitney and Greg, "Defence deal with Indonesia", Financial News, 3 July 2012,

6.2.7 Filippinerna

I Filippinerna pekar man på trenden med ökade rustningar i regionen och de utmaningar som olika territoriella dispyter kan innebära. Framförallt gäller detta Spratly- och Paracelöarna, där Kina, Vietnam och Filippinerna är berörda.¹⁴² I sammanhanget kan det vara intressant att notera att Sydkinesiska havet i Filippinerna kallas West Philippine Sea enligt ett filippinskt presidentdekret, vilket upprört såväl Kina som Taiwan.¹⁴³ Den ökande nationalismen i Kina utgör också ett orosmoment. Ur filippinsk synvinkel utgör USA:s närvaro i regionen en viktig stabilitetsfaktor, bland annat för att säkerställa internationell sjöfart i Sydkinesiska havet. Den filippinsk-amerikanska försvarspakten från 1951 anses som relevant även idag.¹⁴⁴

Filippinerna genomför för närvarande ett tämligen omfattande moderniseringsprogram av sin försvarsmakt, låt vara att de belopp det handlar om är förhållandevis små jämfört med andra länders satsningar. Bland annat köps två begagnade italienska fregatter.¹⁴⁵ I planerna finns också inköp av havsövervakningsflygplan, attackhelikoptrar och flygburen förmåga att anfälla sjömål. Man har också begärt av USA att få köpa F-16 flygplan.¹⁴⁶ Det är tydligt att inriktningen är att skaffa sig förmåga att agera i områden som Sydkinesiska havet.

Den kanske viktigaste förändringen i filippinsk säkerhetspolitik, och en åtgärd som påverkar den militära utvecklingen i hela regionen, är att Filippinerna åter tillåter basering av amerikanska flott- och flygstyrkor. Baserna Subic Bay och Clark, som fram till slutet av kalla kriget var USA:s största baser i Asien och utvecklades i början på 90-talet, kommer åtminstone delvis återaktiveras. De medger omfattande basering av alla typer av stridskrafter.¹⁴⁷

6.2.8 Vietnam

Vietnams övergripande säkerhetsproblem är dess territoriella dispyter med Kina, speciellt när det gäller sjöterritoriet. Det avser såväl Paracelöarna som Vietnams ekonomiska zon med möjligheterna till råvarutvinning och fiske som finns där. Sedan 2007 har Kina uppträtt allt mer aggressivt genom att ensidigt införa fiskeförbud i områden som Vietnam anser tillhöra deras ekonomiska zon. År

¹⁴² National Security Policy 2011-2016, dokument underskrivet av Filippinernas president, Benigno S. Aquino III, 2011, 12-13.

¹⁴³ "China and Taiwan criticize Philippines for unilaterally renaming the South China Sea", Philippines Defence, September 14, 2012

¹⁴⁴ National Security Policy 2011-2016, dokument underskrivet av Filippinernas president, Benigno S. Aquino III, 2011, 12-13.

¹⁴⁵ "Philippine Navy Buying 2 Italian Warships", Defense Studies, August 2, 2012

¹⁴⁶ US helps the Philippines improve its military capability.

¹⁴⁷ "Philippines government gives OK for US to use old bases", Stars and Stripes, June 7, 2012

2011 kapade kinesiska kustbevakningsfartyg kablarna för två civila fartyg inhyrda av Vietnam för oljeforskningsarbete.¹⁴⁸ Vietnam har också territoriella dispyter med Brunei, Filippinerna och Malaysia avseende Spratly-öarna.

Vietnam försöker möta Kinas såväl ökade ekonomiska, politiska och militära maktanspråk genom att aktivt verka inom ASEAN och genom att knyta närmare kontakter med andra stater som skulle kunna balansera Kina. I det senare fallet är det framförallt USA och Indien som spelar störst roll. I maj 2011 skrev USA och Vietnam på ett samförståndsavtal (MoU) avseende utökad militär samverkan när det gäller dialoger, maritim säkerhet och erfarenhetsutbyte när det gäller fredsbevarande operationer.¹⁴⁹ Det är dock inte på något vis ett försvarsavtal. Med Indien har man skrivit på avtal avseende främst utbildning av ubåtsbesättningar och annan marin personal. Man har även avtal med Ryssland rörande utbyggnad av marinbaser.¹⁵⁰ Samtidigt som man ingår dessa avtal så bedriver man också övningar, avseende till exempel "search and rescue", med Kina och genomför högnivådialoger med den kinesiska försvarsmakten.

Vietnam genomför en betydande upprustning av främst sina marina stridskrafter, men också av flygvapnet. Sjömålsbekämpningsförmåga ges hög prioritet. Man har beställt sex stycken Kilo-ubåtar, ytterligare ett tjugotal SU-30MK2 stridsflygplan är under leverans, två fregatter är nyligen levererade. Samtliga dessa plattformar kommer att vara beväpnade med avancerade sjömålsrobotar.¹⁵¹

Sammantaget ger detta en bild där Vietnam skaffar sig en viss egen förmåga att agera i Sydkinesiska havet och att man försöker balansera mellan olika stormaktsintressen, och ibland spela ut dem mot varandra. Det ligger i Vietnams intresse med en fortsatt rivalitet, och vissa friktioner, mellan främst Kina och USA, därmed minskar trycket från Kina. Det ger Vietnam ett ökat spelutrymme för att agera i olika fora för att främja sina intressen.

6.2.9 Nordkorea

Nordkorea är ett av världens mest slutna länder och mycket av den interna utvecklingen kan bara analyseras via indirekta observationer. Den interaktion med omvärlden som Nordkorea ändå har på ekonomisk och politisk nivå sker främst med Kina och kinesiska företag. Sydkorea och USA ses som uttalade fiender, där framförallt USA ses som den pådrivande som önskar Nordkoreas utplånande och den stat som hindrar en fredlig återförening av den koreanska halvön. I nordkoreanska ögon finns ett klart angreppshot från söder, vilket måste

¹⁴⁸ Thayer, Vietnam's Security Outlook, International Workshop on Asia-Pacific Security, Tokyo, January 17-18, 2012

¹⁴⁹ Ibid., 8

¹⁵⁰ "Russian Subs in Vietnam", U.S. Naval Institute, August 20, 2012

¹⁵¹ Ibid.

mötas med en stark försvarsmakt med ständigt hög beredskap. Mycket få länder torde allokera en så stor andel av sin BNP på försvar som Nordkorea, och man kan här naturligtvis spekulera över vilka följder landets allmänna ekonomiska problem har för Nordkoreas militära förmåga. Exakt hur det ekonomiska svårigheterna påverkar försvarsmaktens utveckling är svårt att säga givet källäget. Klart är dock att försvarsmaterielen blir allt mer föråldrad, vilket också påverkar den militära förmågan.

Det är bland annat av detta skäl som kärnvapenfrågan har hamnat så högt upp på agendan i Nordkorea. Innehavet av kärnvapen ses som den yttersta garanten för att landet ska kunna försvara sig mot stormakter. Även om landet är beroende av Kina för sin försörjning och utveckling av den egna industrin betraktas även Kina med misstänksamhet, och som ett land som försöker dominera sin omgivning.

Den nordkoreanska krigsmakten som i huvudsak byggdes upp med sovjetisk hjälp har under de senaste två decennierna förlorat mycket av sin relativa styrka gentemot Sydkorea och USA eftersom man inte har kunnat följa med i den tekniska utvecklingen. Sannolikt är den dock välutbildad, hårdför, och stor numerärt. Armén omfattar i storleksordningen 1 000 000 man med bland annat dryga 3000 stridsvagnar (äldre typer), 8000 artilleripjäser, 5000 salvpjäser, 7000 granatkastare med mera. Marinen har ca 70 ubåtar. Flygvapnet har i ca 600 stridsflygplan av olika modeller. Noteras bör förekomsten av ett mycket starkt luftvärn med 11 000 luftvärnskanoner och en stor mängd äldre ryska luftvärnsrobotar.¹⁵² Genom att huvuddelen av materielen är gammal, tjugo år eller ibland mycket äldre, så är det lätt att dra slutsatsen att den nordkoreanska militära förmågan är begränsad. Sannolikt är det sant när det gäller marinen och flygstridskrafterna, även om gamla ubåtar kan vara nog så farliga och svåra att bekämpa. När det gäller armén, där duellproblematiken är mindre uttalad, kan den stora nordkoreanska numerären vara mycket svår att hantera för Sydkorea i händelse av ett nordkoreanskt angrepp. Speciellt i den bergiga och betäckta terräng som utgör stora delar av den koreanska halvön. Den starka urbaniseringen i Sydkorea kan också begränsa möjligheterna att till exempel använda attackflyg för att bekämpa markförband (om man inte är beredd att acceptera stora egna civila förluster). Risken finns att den nordkoreanska krigsmaktens förmåga underskattas, framför allt armén.

6.2.10 Ryssland

Rysslands övergripande problem när det gäller Fjärran östern är svårigheterna att hålla stridskrafter i området och att vid behov förstärka dem. Landvägen är det 6 400 km från Moskva till Vladivostok. Den enda förbindelse med större kapacitet är den transibiriska järnvägen. Att genomföra mer omfattande

¹⁵² The Military Balance 2012, IISS, Routledge, London, March 2012, 257, 258

förstärkningstransporter tar veckor, därutöver krävs en mycket omfattande logistikorganisation. Att omgruppera sjöstridskrafter är också förenat med stora svårigheter, en seglats runt halva jordklotet. Svårigheterna att utveckla militär förmåga i Stillehavsområdet är kopplade till Rysslands intressen i Atlanten/Ishavet, Svarta havet/Medelhavet, Östersjön, Kaukasus och Europa. Det gör att Ryssland sannolikt aldrig kommer att bli en militär maktspelare av rang i regionen. Även om det ryska transportflyget, och därmed den strategiska rörligheten, är planerad att utökas kommer det inte på ett avgörande sätt att öka Rysslands möjligheter till att flytta stora förband till Fjärran östern.¹⁵³ Dock kommer det öka möjligheterna att snabbt flytta personal till förhandslagrad utrustning i utsatta områden av Fjärran östern. En sådan övning genomfördes 2010, där personalen vid en motoriserad skyttebrigad flögs från Jekaterinburg till Ussurisk.¹⁵⁴ En ny faktor som kan förändra möjligheten att förstärka Fjärran östern är framtida sjöförbindelser via Arktis. Det kan möjliggöra tämligen snabba förflyttningar av såväl tunga markstridsförband som sjöstridskrafter. Trots detta kommer ett trovärdigt ryskt försvar av Fjärran östern bygga på utnyttjande av kärnvapen.

Under Putin och Medvedev har samarbetet med Kina utvecklats på ett mycket positivt sätt. Det har till och med omtalats som ett strategiskt partnerskap, som då även inbegripit ekonomiskt samarbete.¹⁵⁵ Detta är något förvånande då Kina trots allt är ett potentiellt militärt hot. Sommaren 2012 genomförde man bland annat en gemensam marinövning där det deltog fyra ryska och arton kinesiska örlogsfartyg.¹⁵⁶ Man har också sedan 2006 genomfört en serie gemensamma övningar i Centralasien kallade "Fredsuppdrag". Ryssland och Kina har även haft invändningar mot utplaceringen av amerikanska och japanska missilförsvarssystem i regionen.¹⁵⁷ Möjligtvis kan det strategiska partnerskapet, när det gäller dess militära komponenter ses som ett sätt att balansera Japans och USA:s förmågor. I sammanhanget bör det nämnas att Rysslands vapenexport till Kina minskar, men att den samtidigt ökar till andra länder i Asien, som till exempel Vietnam, ett land som har en territoriell konflikt med Kina.

6.3 Rymdarenan som nyckel i framtida konflikter

I januari 2007 meddelade kinesiska myndigheter och internationell press att en uttjänt väderradarsatellit skjutits ned.¹⁵⁸ De första frågorna om hur

¹⁵³ Se McDermott, Russia's Strategic Mobility: Supporting 'Hard Power' to 2020?, FOI, April 2013

¹⁵⁴ Vendil Pallin (red), Rysk militär förmåga I ett tioårsperspektiv, FOI, mars 2012, 237

¹⁵⁵ Blank (ed), Russia's Prospects in Asia, SSI, US Army War College, December 2010, 13

¹⁵⁶ "Russia and China pull together to counter US Asia drive", RT, June 6, 2012

¹⁵⁷ Blank (ed), Russia's Prospects in Asia, SSI, US Army War College, December 2010, 39

¹⁵⁸ "China confirms satellite downed", BBC, January 23, 2007

nedskjutningen gått till och vilken typ av vapen som använts överskuggades snart av diskussionen om mängden rymdskrot som nedskjutningen resulterade i och Kinas diplomatik fick omedelbart stå till svars för den "ansvarslösa" nedskjutningen.

Den militärstrategiska betydelsen gick dock få experter förbi och i de flesta kretsar sågs nedskjutningen som en test av en anti-satellitförmåga (ASAT-förmåga). Beroendet av rymdbaserade stödsystem inom navigation, kommunikation och informationsinsamling inklusive underrättelseinhämtning blir allt större. Den stat som litar mest till satelliter för att operera militärt är USA. Rymdarenan blir i framtiden avgörande och eftersom viktiga stödsystem baseras där också en potentiell krigsskådeplats. Det kinesiska "testet" 2007 ska ses i detta perspektiv, liksom amerikanska motåtgärder i form av stora satsningar på att förbättra rymdlägesbilden, snabbt ersätta förstörda satelliter och egen ASAT-kapacitet. USA genomförde själv en satellitnedskjutning ett år efter den kinesiska.¹⁵⁹

Kina har idag en flerdimensionell och avancerad ASAT-förmåga. Utvecklingsprogrammen som Kina bedriver är breda och ambitiösa. Förmågan att fysiskt skjuta ned satelliter som Kina visade 2007 är den mest spektakulära men minst användbara, dels för att den producerar så mycket skräp (som slår lika mot alla satelliter) och för att den inte är reversibel. Istället är förmågor att tillfälligt slå ut satelliter med cyberbaserad ASAT eller att blända dem med laser viktigare.¹⁶⁰ Det asymmetriska elementet i kinesisk ASAT är ett särskilt viktigt perspektiv. USA är mer beroende av rymden för sin avancerade krigsföring än Kina. Genom att kunna slå mot nyckelförmågor (key enablers) försämras amerikansk operationsförmåga.

Ur ett militärt perspektiv blir rymden allt viktigare och i framtiden kommer rymdfrågor få allt större påverkan på säkerhetsarkitekturen i västra stilla havet i och med den militära dynamik som Kina och USA med allierade befinner sig i.

Det är inte bara Kina, Ryssland och USA som är aktörer på rymdarenan. Sedan 2008 finns i Japan en lag som tillåter användning av rymden för militära ändamål. Japan opererar redan idag ett antal satelliter, främst för underrättelseinhämtning. Man är på väg att även skjuta upp kommunikationssatelliter. Landet har en egen rymdindustri som täcker i stort sett alla kompetensområden som behövs, raketteknologi, kontrollsystem, satelliter etc.¹⁶¹ Det är också mycket sannolikt att man utvecklar kompetens att skydda sina satelliter då de utgör en viktig komponent för att följa den militära utvecklingen i regionen och för att skapa förvarning inför eventuella angrepp.

¹⁵⁹ "Navy missile hits dying spy satellite, says Pentagon", CNN, February 21, 2008

¹⁶⁰ Intervjuer på politisk nivå på State Department och Pentagon, Washington 2010

¹⁶¹ Radcliffe, Origins and Current State of Japan's Reconnaissance Satellite Program, Studies in Intelligence, Vol. 54. No.3

Den 12 december 2012 sköt Nordkorea upp sin första satellit. Därmed finns också en ny spelare på den här arenan.

6.4 Slutsatser

Den militära utvecklingen i västra Stilla havet måste ses i ett större perspektiv och påverkas inte bara av staterna i regionen utan även till stor del av andra aktörer. De två främsta aktörerna, Kina och USA måste väga in sina intressen i andra delar av världen när de agerar i västra Stilla havet. Exempelvis utgör Indien och Mellanöstern viktiga komponenter i bådas kalkyl gentemot varandra även i västra Stilla havet. Rysslands agerande kan också komma att styras av faktorer som har lite att göra med trenderna i det Moskva ser som Fjärran Östern. I det långa perspektivet finns frågan om Rysslands intressen bäst tillgodoses av goda förbindelser med Kina eller USA, vilket i sin tur kan bero på utvecklingen i Europa eller Mellanöstern.

Trots detta finns det militära trender i regionen som det finns starka skäl att beakta när strategiska och operativa bedömningar avseende utvecklingen i västra Stilla havet görs. När det gäller bedömningen av militära trender så är det främst en fråga om att analysera de möjligheter/förmågor som skapas eller försvinner, snarare än att spekulera i hur dessa förmågor kan komma att användas. Det senare kan skifta snabbt beroende på akuta kriser, nya politiska agendor och andra svårprognosticerade faktorer. Att Kina bygger upp en förmåga att invadera Taiwan betyder inte att man avser göra det, utan bara att man skulle kunna göra det om behovet skulle uppstå.

Den kanske tydligaste och viktigaste trenden av alla inom det militära området är Kinas upprustning. Dess inriktning påverkar såväl grannländernas som USA:s säkerhetspolitiska strategier, agerande, anskaffning av vapensystem och doktrinutveckling. I ekonomiska termer skulle den kunna kallas nyckelindikatorn för att bedöma hur de militära förmågorna kommer att utvecklas i regionen.

Upprustningen av den kinesiska krigsmakten har redan idag genererat betydligt bättre förmåga för försvarsmakten att projicera makt regionalt till stöd för övergripande kinesisk politik – möjligheten att använda hård makt har ökat. Även förmågan att agera militärt bortom närområdet stärks. Försvarsmakten kommer inom överskådlig tid inte ha samma kapaciteter som den amerikanska till global militär maktprojicering men i sitt närområde kommer Kina, inom tio - tjugo år, sannolikt kunna mäta sig med USA när det gäller krigföringsförmåga. Uppbyggnaden leder samtidigt till att försvarsförmågan kommer att vara vida överlägsen alla grannstater. Kinas militära maktuppbbyggnad kommer att påverka överväganden inom samtliga politikområden bland länderna i regionen, troligen ännu mer än idag. I vad mån USA:s ombalansering mot Ostasien (pivot

to Asia) kommer kunna fungera som motvikt till Kinas militärapolitiska kapacitetsutveckling återstår att se.

USA:s balansförskjutning innebär att såväl den egna närvaron förstärks och att samarbetet med länder som Filippinerna, Vietnam och Indonesien utökas. Försvarsavtalen med Japan, Sydkorea och Filippinerna ges större plats i debatten. Den trenden lär fortsätta. Samtidigt finns det en tendens hos de berörda asiatiska länderna att inte fullt ut bygga sin säkerhet på amerikansk hjälp och stöd vilket pekar mot ett dilemma. Behovet av att i fredstid ha goda förbindelser med både Kina och USA är avgörande för ländernas utvecklingsmöjligheter. Samtidigt önskar man sig USA:s stöd, eller beskydd, om Kina skulle bli alltför aggressivt eller dominerande. Ur dessa länders synvinkel kan ett lagom ansträngt förhållande mellan USA och Kina till och med vara en säkerhetspolitisk fördel. Det skulle begränsa Kinas möjligheter att agera mot dem och samtidigt tvinga USA att hålla stora militära resurser i regionen. Den balansgången hos de mindre staterna i regionen lär fortsätta. Det kommer sannolikt innebära att man kommer att försöka undvika alltför nära band med USA, av typen försvarspakter (förutom de länder som redan har sådana), samtidigt som man kommer att öka sitt samarbete med USA i form av övningar och andra, i kinesiska ögon, mindre kontroversiella aktiviteter.

De flesta länderna i regionen förstärker sina försvarsmakter, med tonvikt på marin- och flygsystem. Det är främst en reaktion på Kinas allt mer uttalade territoriella anspråk i Japanska sjön och Sydkinesiska havet, men beror i vissa fall också dispyter med andra stater, till exempel mellan Filippinerna, Vietnam och Malaysia avseende Spratly och Paracelöarna. Man vill kunna hävda det man anser vara sitt territorium. Upprustningen bör dock ses ur ytterligare två perspektiv. Hur mycket går det att lita på USA:s vilja och förmåga att stödja länderna i regionen i händelse av en kris eller konflikt? Det kan därför bli nödvändigt att skapa en "tröskel" av militär förmåga för att antingen avskräcka från ett anfall alternativt för att inte bli indragen i en konflikt som främst rör andra länder. Det senare är ett tämligen likartat resonemang som Sverige drev under det kalla kriget. Med stor sannolikhet ser vi framför oss en fortsatt upprustning i regionen.

En viktig trend i regionen är det starkt ökade intresset för antimissilssystem. Oftast motiveras de med hotet från Nordkorea. I grunden är det till stor del utvecklingen i Kina som motiverar införandet av dessa system, för Taiwan är det uttalat så. Japan har redan sådana system i operativt bruk, både markbaserade och fartygsbaserade. Sydkorea har fartygsbaserade sådana, och Taiwan håller på att anskaffa markbaserade antimissilssystem från USA. Även Kina kan se ett behov av att utveckla sin förmåga att bekämpa ballistiska robotar. I första hand för att kunna möta det nya amerikanska Air-Sea Battle-konceptet, men även för att möta ett ryskt hot och kanske för att minska ett eventuellt hot från Nordkorea. Sammantaget kommer förbandsättningen av olika typer av antimissilssystem att

accelerera i regionen under det närmaste decenniet. Troligen blir de en viktig militär resurs att ta hänsyn till.

I ett globalt perspektiv är det i västra Stilla havet som kapprustningen sker idag. Det är här som konkurrensen mellan medel och motmedel kommer att vara som skarpast i framtiden. De system som utvecklas är i stor utsträckning baserade på modernaste teknologi. De är beroende av avancerade nätverk, kvalificerade sensorer och satellitbaserade förmågor. Vi kan därför förvänta oss en snabb utveckling av bland annat "cyberkrigföringsförmåga" i de mer avancerade länderna i regionen, Kina, Sydkorea och Japan men sannolikt också i Nordkorea så långt resurserna där räcker.

Nära kopplat till detta är utvecklingen av inhemsk försvarsindustri. Förutom Kina (samt USA och Ryssland) som redan har en kvalificerad sådan så håller nu också Sydkorea på att bli en seriös spelare på det området. Även i Japan och Taiwan pågår diskussioner om att reformera och revitalisera den försvarsindustriella sektorn. Ökad regional förmåga inom försvarsindustrier kan leda till större regional handel med vapen. Vapenimport från Europa och USA kan då komma att minska. Kan man köpa likvärdiga produkter, eller bättre, till ett lägrepris och samtidigt knyta närmare säkerhetspolitiska kontakter med grannar så kanske de affärsmöjligheter som många västliga försvarsföretag ser i Asien inte materialiseras i den omfattning man hoppas.

En stor del av de avancerade vapensystem och övervakningssystem som utvecklas i framförallt USA, Kina, Japan och Sydkorea kommer att vara beroende av satelliter.

Stillahavsregionen kommer därför sannolikt att bli den del av världen där den snabbaste utvecklingen av ASAT-förmågor vilket redan är tydlig när det gäller Kina. Utvecklingen av tekniker för att bekämpa satelliter kommer också att leda till utveckling av förmågor att skydda dem. En ökad rymdrustningsdynamik i västra Stilla havet kommer att få globala konsekvenser för hur vi ser på nyttjande av rymden.

Två reflektioner, även om de är svåra att grunda på konkreta företeelser, bör lyftas fram.

Det finns en risk att Kina drabbas av hybris och överskattar sin egen styrka mot bakgrund av sina egna ekonomiska och politiska framgångar de senaste decennierna. Detta kan leda till ökad, aktivism från kinesisk sida vilket i sin tur öka friktionen i regionen på ett negativt sätt. Det finns också en risk att den nordkoreanska krigsmaktens förmåga underskattas, grundat på en övertro på sofistikerad teknik när det gäller konventionell krigsföring på marken. Det är inte lätt att bekämpa välutbildat och bra lett infanteri i oländig terräng och bebyggelse. Det gäller speciellt om kriget utkämpas på sydkoreanskt territorium, där det i dagens läge knappast skulle vara acceptabelt att amerikanska och sydkoreanska stridskrafter jämnade städer med marken i syfte att försvara dem.

7 De två Korea ur det regionala perspektivet

Koreahalvön är sedan snart sextio år delad som följd av ett förödande krig som fortfarande formellt pågår. Vapenstillestånd, inte en fredsuppgörelse, ligger till grund för den relativt stabila situation som råder. Kriget blev en viktig faktor i regionens säkerhetspolitiska arkitektur och har varit så fram till idag.

Kina och USA var de viktiga regionala makter som var direkt inblandade i Koreakriget och än idag är Koreafrågan av stor utrikespolitisk vikt för dem. Japan påverkas direkt av utvecklingen på halvön genom Nordkoreas hotpolitik, kärnvapeninnehav och systematiska kidnappningar av japanska medborgare som tvingats kvar i Nordkorea. Trots att Sydkorea och Japan har allt tydligare gemensamma säkerhetspolitiska och ekonomiska intressen så förblir kolonialtidens övergrepp mot koreaner och den infekterade dispyten om ön Dokdo/Takeshima effektiva hinder för nära samarbete.

USA har allt sedan det andra världskriget spelat en nyckelroll på Koreahalvön, i syd som allierad till regimer och regeringar där, i nord som ärkefienden. Därigenom har den amerikanska försvars-, säkerhets-, och utrikespolitiken gentemot västra Stilla havet alltid påverkats av och haft en viktig Korea-dimension. Påverkan spänner från frågor om truppantal och stationering i hela Stillahavsregionen, via svårigheterna med att ha två nära allierade, Sydkorea och Japan, som ligger i konflikt, till hur relationen till det allt starkare Kina påverkas av sexpartssamtal om Nordkoreas kärnvapen.¹⁶²

I takt med de snabba regionala och globala förändringarna som skett de senaste tio åren har halvöns betydelse för omvärlden skiftat och omvärldens betydelse för utvecklingen i Korea ökat. Den sydkoreanska nationella säkerhetsstrategin från år 2009 ger en bild av hur det aktuella läget uppfattas:

The international landscape is fast changing. Threats to the security of the Korean Peninsula, East Asia, and the world are assuming increasingly multifarious forms. Terrorism, the proliferation of weapons of mass destruction (WMD), the global financial crisis, climate change and other challenges have global impact, and should accordingly be dealt with on the basis of international consensus and cooperation. National security cannot be served by defense alone. It needs

¹⁶² Sexpartssamtalen kom till när konflikten om Nordkoreas kärnprogram åter blossade upp. Det första mötet hölls 2003 mellan Kina, USA, Japan, Ryssland, Sydkorea och Nordkorea. Parterna har inte möts sen 2007 och Nordkorea drog sig ur formatet 2009.

to be treated as a comprehensive task for enlarging our safety and our interests.¹⁶³

Texten gör klart att den snabba ekonomiska utvecklingen i den unga demokratin Sydkorea har lett till att landet ser behovet av ett bredare säkerhetspolitiskt fokus. Fram till slutet av 1990-talet var säkerhetspolitiken främst fokuserad på säkerhetssituationen på halvön. Hotet från Nordkorea och den amerikansk-koreanska försvarsallians som skapats för att hantera hotet från norr, dominerade och definierade Sydkoreas utrikes- och försvarspolitik. Den regionala dynamiken och säkerhetsarkitekturen var av underordnad betydelse och Sydkorea lutade sig i hög utsträckning mot USA i regionala säkerhetsfrågor.

Denna politik är på väg att förändras. En vanlig bedömning bland sydkoreanska politiker och akademiker är att Sydkorea är allt för beroende av USA när det gäller försvar och allt för beroende av Kina när det gäller handel. Sydkorea vill ta sig ur dessa obalanserade beroendeförhållanden och breddar sig inom alla statliga områden, såväl diplomatiska som ekonomiska. Seoul blir därför en allt viktigare regional spelare och kommer också få större möjligheter att utöva regionalt inflytande än tidigare. Sydkorea har också tagit ett bredare regionalt säkerhetsperspektiv och under de senaste tio åren arbetat för att skapa starkare och regionalt användbara militära förmågor i komplement till de försvarsförmågor som är dimensionerade mot Nordkorea. Parallellt har en politisk process som inneburit att Sydkorea ska återta det fulla militära ledningsansvaret på halvön från USA inletts. Landet kommer att bli mer självständigt från USA säkerhetspolitiskt. Frågan om Sydkorea kan göra sig mer självständigt från Kina ekonomiskt kvarstår.

Nordkorea har bara förändrats på marginalen under det senaste årtiondet och då till det sämre. Ekonomin har inte förbättrats, industrin blir allt mer föråldrad och Nordkorea halkar därför allt längre bakom omvärldens utveckling. Regimen behåller sitt grepp om landet och befolkningen. Successionen från Kim Jong-il till Kim Jong-un förstärker för tillfället ytterligare Kim-dynastin som fundament för elitens maktinnehav. Möjligheten och viljan för befolkningen att genom revolution eller revolt kullkasta nuvarande styresform är minimal. En politisk kollaps i Nordkorea är inte troligt. Nordkoreas strategi har byggt på att i stor utsträckning ställa sig utanför världssamfundet. Inom ramen för utanförskapets politik har Nordkorea utvecklats och förfinat en utrikespolitik som bygger på provokation. Hot och agerande som omvärlden fördömer varvas med mer kompromissinriktade utspel i syfte att utverka små vinster och fördelar till exempel oljeleveranser och humanitärt bistånd såsom matleveranser.

¹⁶³ "Global Korea: The National Security Strategy of the Republic of Korea", Presidents remarks, 2009

Den försämrade ekonomiska situationen i Nordkorea har lett till att banden med dess enda vän Kina, har stärkts ytterligare under de senaste åren. Om Sydkorea anser sig allt för beroende av Kina ekonomiskt, så är Nordkorea helt beroende av sin granne. Idag delar länderna knappast många grundvärderingar utöver den övergripande kommunistiska. Istället utgör de historiska banden som skapades under Koreakriget grunden för den nära relationen. Gemensamma intressen, såsom stabilitet på halvön, ingen återförening av Nord- och Sydkorea och att undvika nordkoreansk kollaps utgör pragmatiskt kitt. Kina kommer, om möjligt, inte tillåta att Nordkorea kollapsar ekonomiskt eller politiskt även i ljuset av besvärliga provokationer och kärnvapeninnehav. Kina har dessutom starka egenintressen av att halvön förblir delad. Den kanske viktigaste är att inte få ett återförenat Korea som är allierat med USA. Trots sina ambitioner att bibehålla status quo på halvön finns det begränsningar för Kinas inflytande över nord. Det visar sig inte minst varje gång Nordkorea provocerar. Dessa provokationer har i många fall blivit problematiska för Peking.

7.1.1 Regionala dimensioner

Det finns flera anledningar till varför Korea-halvön utgör en viktig faktor i den regionala utvecklingen. Dels ligger halvön geostrategiskt centralt i den norra delen av regionen, dels är ön högmilitariserad. Nordkorea har numera kärnvapen, medan Sydkoreas upprustning och modernisering har möjliggjorts av dess ekonomiska framgångar. Den gamla kalla krigsfronten längs stilleståndslinjen har fortfarande betydelse för de regionala stormakterna Kina och USA, även om dynamiken skiljer sig åt nu och tjugofem åt tillbaka i tiden. Nedan följer beskrivningar av några nyckelfrågor och på vilka sätt de påverkar regionens säkerhetsarkitektur.

7.1.2 Provokationer som påverkar många

Nordkoreas provokationer utgör ett avgörande säkerhetspolitiskt problem. Provokationspolitiken är inte bara ett hot mot Sydkorea utan har direkt påverkan på alla stater i regionen. Nordkoreas provokationspolitik är den militära och diplomatiska hållning som regimen använder för att säkra sin överlevnad och tillgodose ekonomiska behov, genom att kräva och att få ekonomiskt stöd från Kina, Sydkorea och andra regionala stater. Strategin går ut på ett balansbeteende där "aggressivt och provokativt beteende inklusive ovillkorliga krav, bluff, hot, diplomatisk fördröjning, orealistiska förhandlingstidskrav och oförutsägbart förhandlingsbeteende" och plötsliga eftergifter används för att manövrera fram till en fördelaktig förhandlingssituation utan att behöva kompromissa eller gå

bidragsgivare till mötes i större utsträckning.¹⁶⁴ Under Nordkoreas första trettio år var provokationspolitiken inte lika framträdande – kanske för att landet åtnjöt en industriell, ekonomisk och militär styrka som i förhållande till Sydkorea var mycket större än idag. Under 1990-talet försämrades den ekonomiska situationen i nord, samtidigt som Sydkoreas utveckling tog fart. Under Kim Jong-il parerades den minskade ekonomiska kapaciteten med en ”militären först”-politik vilket också möjliggjorde utvecklingen av provokationsstrategin. Det är av nöd och svaghet som Nordkorea använder sig av provokationer.

Det finns många exempel på hur Nordkorea spelar ut sin provokationspolitik. Kärnvapenkontroversen är en aktuell sådan. Den första konfrontationen mellan Nordkorea och omvärlden kom 1993-94 då Pyongyang för första gången hotade att lämna icke-spridningsavtalet och fortsätta utvecklingen mot kärnvapenförmåga.¹⁶⁵ Tio år senare år 2002, återkom och eskalerade konflikten. Skillnaden mellan denna och andra provokationer är att Nordkorea till slut valde att gå vidare från hot till att verkligen bryta avtal och konstruera kärnladdningar.¹⁶⁶

Dynamiken under 2002 och 2003 illustrerar hur Nordkorea spelar ut provokationer och eftergifter till sin fördel. Först provocativa uttalanden som i november 2002 när Pyongyang helt avfärdade en FN-resolution som krävde klarhet i vad som pågick. Därefter hot och provocerande beteende. Vid årsskiftet 2002-03 öppnades den stängda anrikningsanläggningen och IAEA-inspektörer utvisades ur landet. Missiltester i mars 2003 trappade ytterligare upp konflikten. Kinas vice premiärminister tog under våren 2003 initiativ till förhandlingar genom att åka till Pyeongyang, och Nordkorea gick med på att hålla dem. Strax efter det att man enats om internationella förhandlingar testade Nordkorea ytterligare robotar. Förhandlingar vidtog genom att den första rundan av de s.k. sexpartssamtalen hölls.

När Nordkorea efter flera förhandlings- och provokationsomgångar valde att prova kärnladdningar 2006 och 2009 så förändrades förutsättningarna för att använda kärnvapenprogrammet från att i första hand vara ett förhandlings- och provokationskort till att bli ett avskräckningsinstrument. Istället övergick Nordkorea till andra former av provokationer som nyttjade den oreglerade och omtvistade stilleståndslinjen i havet utanför Koreahalvöns västkust.¹⁶⁷ Under våren 2010 sänktes en sydkoreansk korvett och 46 sjömän omkom. I slutet av

¹⁶⁴ Snyder, “Negotiating on the Edge: North Korean Negotiating Behaviour”, US Institute of Peace Press, Washington DC, 1999, 76

¹⁶⁵ Wampler (ed.)” North Korea and Nuclear Weapons: The Declassified U.S. Record”, National Security Archives, April 25, 2003

¹⁶⁶ Yong, “North Korea’s Brinkmanship and the Task to Solve the ‘Nuclear Dilemma’”, Asian Perspectives, Vol. 34, No. 1, 2010

¹⁶⁷ För en mer omfattande beskrivning se Korkmaz, Rydqvist: The Republic of Korea: A Defence and Security Primer, (FOI: Stockholm, 2012)

2010 genomförde Nordkorea artilleriangrepp mot en av Sydkorea administrerad ö, vilket var den första regelrätta militärinsatsen in på sydkoreanskt territorium sedan Koreakriget.

Dessa provokationer har, precis som vid kärnvapenprovokationer och ballistiska robottester, påverkat den regionala säkerhetsutvecklingen på flera olika sätt. I Sydkorea har de senaste tio årens provokationspolitik fått vittgående konsekvenser. Från att i början av 2000-talet bedriva en "solskenspolitik" ämnad att förbättra relationerna har Sydkorea höjt ambitionerna i den pågående militärreformen. Samtidigt har fokus för militärutvecklingen åter gått mot att stärka lokala försvarsförmågor. Den regionalt inriktade delen av försvarsreformen, ett arv av solskensperiodens breddade säkerhetspolitik, har till viss del fått stå tillbaka. Militärdynamiken i syd har påverkat den viktiga alliansen med USA. Inte så att relationerna har försämrats, men USA måste balansera sin egen ambition att minska den egna trupp närvaron med den konventionella hotnivån på halvön. Ytterligare komplikationer är den sydkoreanska viljan till större självständighet och hur det spelar in när hotbilden förändras och ökar. Det har lett till ökande folklig skepsis mot Kina och diplomatiska problem länderna emellan. Kina står i sin tur inför flera samtida utmaningar kopplade till Nordkorea med regional påverkan. För det första ser Kina ingen möjlighet att överge Nordkorea. Utan stöd är det inte säkert att regimen klarar att hålla ihop landet. En kollaps är oacceptabel. Flera tänkbara kollapsscenarier innehåller risken för massiva flyktingströmmar in i Kina. Påfrestningarna på den kinesiska sidan om gränsen skulle bli mycket kännbara och eventuellt leda till social oro och protester, något som partiet är mycket känsligt för. Ett enat Korea allierat med USA är en säkerhetspolitisk mardröm för Kina. Att amerikanska marktrupper plötsligt skulle kunna befinna sig i direkt anslutning till en kinesisk markgräns är bara ett av många problem som Kina ser.

Samtidigt får Kina utstå en hel del problem tack vare sin hållning och sitt stöd till Nordkorea. Det blir inte lättare av att Kina trots sin storlek och sin nära relation till Pyongyang inte har kontroll på hur landet agerar. Även Nordkorea ser problem med att vara helt beroende av Kina och lösningen blir att hålla Peking i mörkret eller på annat sätt spela på Kinas behov av Nordkorea. Ett sätt att beskriva problematiken är att Kina köper stabilitet genom att acceptera osäkerheten i Nordkoreas agerande.

Japan påverkas också av Nordkorea. De kidnappade japanska medborgarna som hålls kvar i Nordkorea är politiskt sprängstoff och ingen regering i Tokyo kan kompromissa i frågan om deras återbördande till hemlandet. Därför har Japan haft svårt att förhandla och det har i vissa fall utgjort ett problem i sexpartssamtalen om Nordkoreas kärnprogram.

7.1.3 Missiler och kärnvapen som påverkar alla

Japan har också direkt påverkats av detta kärnteknikprogram i kombination med det nordkoreanska ballistiska missilprogrammet.¹⁶⁸ Redan i slutet av 1990-talet, innan kärnvapenprogrammet åter accelererades, reagerade Japan tillsammans med USA på en ballistisk missil som flög över Japan.¹⁶⁹ De båda länderna inledde gemensam missilförsvarsutveckling och USA fick ytterligare ett starkt argument för att gå ur det så kallade ABM-avtalet som begränsade utveckling av missilförsvar.¹⁷⁰ Drygt tio år senare påverkas den kinesiska kärnvapenavskräckningen av den missilförsvarskapacitet USA och Japan byggt upp i regionen. En kvalitativ utveckling av kärnvapenstyrkorna var redan påbörjad innan men Kinas planläggning har påverkats.¹⁷¹ Nya vapenplattformar såsom ubåtar samt avancerade motmedel som kan överlista missilförsvar håller på att införas.¹⁷² I framtiden är det inte säkert att Kina kan tillåta sig att ligga kvar på det låga antal vapen som landet anses ha idag, vilket påverkar även Ryssland, USA och övriga kärnvapenländer. Möjligheten för USA och Ryssland att ytterligare sänka sina antal påverkas i grunden av storleken på den kinesiska arsenalen, vilket är indirekta effekter av Nordkoreas kärnvapenambitioner.

Ambitionen att begränsa eller hejda ytterligare spridning av kärnvapen i världen påverkas också negativt av Nordkorea. Det är inte bara det negativa exemplet som Nordkoreas fusk och utträde ur icke-spridningsavtalet (NPT – non proliferation treaty) som får konsekvenser. Nordkorea har också bidragit till att sprida kärnvapen- och missilteknologi till andra länder till exempel Iran och Syrien.¹⁷³

Provokationer och aggressivt agerande från Pyongyang fortsätter att vara ett säkerhetspolitiskt problem som får omfattande regionala men även globala konsekvenser. Trots att det är en svaghetens strategi så är den effektiv. Eftersom den inte alls följer normalt diplomatiskt agerande så ställs de omkringliggande staterna inte bara inför militära osäkerheter och hot. Nordkorea kan också spela på att moderna och, som fallet är med flera av grannländerna, demokratiska stater inte kan tillåta sig att kontra med samma medel. De politiska och diplomatiska processerna där följer helt andra riktlinjer och måste ta många fler hänsyn än vad

¹⁶⁸ Pinkston, "The North Korean Ballistic Missile Program", Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, February, 2008

¹⁶⁹ Wright, "Examining North Korea's satellite launch vehicle", Bulletin of the Atomic Scientist, March 2009

¹⁷⁰ Se bland annat: *Commission to Assess the Ballistic Missile Threat to the United States*

¹⁷¹ För en diskussion om Kinas kärnvapen under den första tiden efter ABM-avtalets uppsägning se: Arbman m.fl. Kina som kärnvapenmakt, globala och regionala dimensioner, (FOI: Stockholm, 2003)

¹⁷² Kinas ballistiska missilubåtar (FOI: Stockholm 2009)

¹⁷³ Pollack, "Ballistic Trajectory: The Evolution of North Korea's Ballistic Missile Market", Nonproliferation Review, Vol. 18, No. 2, July, 2011

regimen i nord behöver. Eftersom inget tyder på att Nordkorea kollapsar eller radikalt förändras inom en nära framtid kommer den provokationsdrivna dynamiken att fortsätta utmana och hota samarbete, samförstånd och fred på och kring Korea-halvön.

7.1.4 Japans kolonialera

Det är inte bara Nordkorea som påverkar regionen. Den spända relationen mellan Sydkorea och Japan gör det också. Under den japanska expansionen under första halvan av 1900-talet erövrades Korea av de kejserliga trupperna och blev en förtryckt koloni. Detta förtryck glöms inte i Korea. Opinionen i syd ser i stor utsträckning negativt på den forna kolonialherren. Liksom i Kina beklagar sig många koreaner över det som man uppfattar som Japans bristande förhållningssätt till kolonialperioden. Japanska skolböcker och skolorundervisning anses utesluta övergrepp och förminska koloniseringen. Ursäkringarna är för få och vaga samtidigt som Japan inte anses ha insett konsekvenserna av sitt militaristiska förflutna. Kolonialfrågan påverkar fortfarande relationerna negativt.

I kombination med de starka nationalistiska stämningarna i Japan, Sydkorea liksom den i Kina blir missnöjet svårkontrollerat och påverkar politiken. Inte bara så att partier i Sydkorea måste ta hänsyn till folkopinion och därmed förändra sin Japan-politik. Partierna nyttjar också Japan-frågan för att påverka befolkningen. Möjligen inte i samma utsträckning som i Kina, men den inrikespolitiska dimensionen av Japan finns där som en faktor. Särskilt påverkar detta agerandet i den ö- tillika territorialkontrovers som Sydkorea har med Japan om ön Dokdo/Takeshima (se kapitel fyra). Trots att Japan och Sydkorea har allt fler gemensamma intressen i takt med att utmaningarna från det allt starkare och mer självsäkra Kina blir flera, så sätter territorialkonflikten och de historiska oförätterna för tillfället gränser för hur nära relationen kan bli. Så pass utvecklade relationer mellan de likasinnade länderna i regionen som t.ex. USA gärna skulle se kommer inte att bli verklighet mellan Sydkorea och Japan, även om relationerna inte är eller behöver bli direkt dåliga.

7.1.5 Slutsatser

Flera frågor kopplade till Koreahalvön får regionala och i vissa fall globala säkerhetspolitiska återverkningar. Den militära förändringen på halvön gör att den militära och politiska kalkylen blir annorlunda än under tidigare årtionden. Nordkoreas kärnvapeninnehav är den mest tydliga skillnaden ur ett militärstrategiskt perspektiv. Den allt mer föråldrad konventionell förmåga i nord och Sydkoreas ökande högteknologiska förmåga är två andra viktiga trender. Risker för krig på halvön är fortfarande liten, men om konfrontationer eskalerar militärt gör kärnvapnen på halvön att riskerna för regionen ökar.

Ur ett svenskt perspektiv ligger Korea långt bort och svensk försvarspolitik påverkas bara på marginalen genom de militära och försvarindustriella kopplingar som finns. Indirekt påverkar dock situationen på Koreahalvön svensk säkerhets- och utrikespolitik på flera sätt. Kärnvapenspridningen är en oroande utmaning. Det politiska och fysiska förtrycket i nord och det mänskliga lidandet kan inte förbises. Sveriges långvariga diplomatiska relation med Nordkorea spelar en roll bland annat eftersom vi företräder USA, när så är möjligt. Störst risk för negativa inverkningar på Sverige är de ekonomiska återverkningar en mer allvarlig kris i Korea och dess närområde skulle innebära.

8 Sammanfattande slutsatser

I detta kapitel vägs de faktorer som behandlats tidigare i studien samman. Utvecklingslinjer och trender analyseras. Ett försök att utkristallisera de faktorer som blir viktigast i den framtida strategiska dynamiken i västra Stilla havet görs.

En huvudslutsats är att det finns två viktiga trender som inte samtidigt verkar kunna falla in och som utgör ett nyckeldilemma i skapandet av en framtidsanalys. Den ekonomiska utvecklingen pekar mot större ömsesidigt beroende, och djupare regional integration vilket skulle kunna verka konfliktdämpande. Trender inom de säkerhetspolitiska relationerna pekar istället på ökad risk för kriser och konflikter. De säkerhetspolitiska och ekonomiska faktorerna är nära sammankopplade men frågan för framtiden är vilken faktor som kommer att ha större påverkan på den regionala utvecklingen.

I den första delen av kapitlet redovisas de ekonomiska utvecklingstrenderna och hur de kan komma att påverka framtiden. I den andra delen diskuteras de säkerhetspolitiska trenderna och hur de kan komma att påverka framtiden. Därefter görs en sammanvägning och ett försök att bedöma vilka faktorer som i slutändan kommer att bli viktigast. Eftersom framtiden inte är svart eller vit presenterar författarna två tänkbara versioner av framtiden för att ytterligare illustrera hur de två viktigaste utvecklingsfaktorerna (ekonomi och säkerhetspolitik) kan komma att påverka västra Stilla havet på 2020-talet. . Kapitlet avslutas med slutsatser avseende hur detta kan påverka Sverige.

8.1 Den ekonomiska utvecklingen

Sett ur ett ekonomiskt perspektiv talar det mesta för en fortsatt säkerhetspolitiskt stabil utveckling i regionen på längre sikt. Ett av de mest utmärkande dragen för regionen är den starka ekonomiska integration som finns, och som är resultatet av de enskilda ländernas prioritering av ekonomisk utveckling. Om denna prioritering fortsätter att vara en nyckelfaktor för regionens stater borde trenden mot ytterligare fördjupat samarbete fortsätta. Men frågan är om en sådan utveckling är acceptabel eller ens möjlig givet de politiska och historiskt drivna motsättningar som finns? Kan länderna acceptera ytterligare inskränkningar i den maktpolitiska handlingsfriheten i utbyte mot fördjupad ekonomisk integration?

Mest uttalat är detta i förbindelserna Kina och de övriga länderna. Ett avbrott i handeln med Kina skulle t.ex. innebära ett utomordentligt problem för alla länder i västra Stilla havetsområde inklusive Kina självt. Hälften av värdet i Kinas export av högteknologiska produkter har sitt ursprung, på ett eller annat sätt, utanför Kina. Trots det och tack vare sin breda industribas och sina möjligheter att importera från flera källor så skulle Kina antagligen vara berett att acceptera handelsfriktioner i större utsträckning än andra länder i regionen, förutsatt att det

inte rör huvuddelen av grannarna samtidigt. Japan och Sydkorea kan dock här utgöra undantag, där handelsutbytet måste fortsätta. Deras produkter är svåra att ersätta med import från annat håll då de står för en stor del av regionens högteknologiska kunskap.

Kinas beroende av japanskt och sydkoreanskt kunnande väntas bestå även inom den närmaste tioårsperioden. Båda länderna gör medvetna satsningar på att behålla sitt teknologiska försprång med mycket kraftiga investeringar i forskning och utveckling. Samtidigt flyttas delar av produktionen till lågkostnadsländer. Denna inriktning (högteknologi) är också mycket påtaglig inom försvarsområdet. Sydkorea har en tydligt uttalad policy att utvecklingen av avancerade vapensystem, som till exempel stridsflygplan, ska bidra till landets teknikutveckling. Japans hittills restriktiva policy när det gäller export av försvarsmateriel är på väg att luckras upp inte bara av ekonomiska och industripolitiska skäl utan även för att Japan i framtiden kommer att ha svårt att rekrytera personal och då behöver ställa om till en mer högteknologisk och mindre personalintensiv organisation.

Det finns sannolikt också en viss rädsla hos främst Japan och Sydkorea, men även andra länder i regionen, att även fortsatt vara helt beroende av USA när det gäller avancerad vapentechnologi. Denna utveckling talar för att flera länder i regionen, även där i första hand Japan och Sydkorea, inom en tämligen snar framtid kan bli exportörer av mycket kvalificerade vapensystem. Det tekniska kunnandet finns redan till stor del och kommer snart att vara världsledande. Produkterna kommer att vara prisvärda genom möjligheterna att kombinera avancerad teknik med optionen att producera delkomponenter i länder med tämligen låga lönekostnader. Den pågående upprustningen i regionen skapar en marknad som möjliggör en effektiv produktion av längre serier. Det är heller inte orimligt att anta att materielen kommer att saluföras globalt. Det är tveksamt om Europa och USA på längre sikt, tjugo till trettio år fortsatt kommer att kunna exportera försvarsmateriel i någon större utsträckning till länder i denna del av världen.

Sammantaget talar mycket för att regionen även i framtiden kommer att vara starkt beroende av japansk och sydkoreansk teknik. Samtidigt kommer båda länderna antagligen att bli än mer beroende av sina grannar för produktion. Det kommer att saknas arbetskraft och den som finns kommer att vara dyr.

Förutom den täta integration som föreligger när det gäller att producera varor och utnyttja varandras teknik så finns det ytterligare ett antal faktorer som skapar en intressegemenskap mellan länderna i regionen. Alla kommer ha ett stort intresse av en stark ekonomisk tillväxt antingen för att tillgodose en åldrande befolknings behov eller för att lyfta människor ur fattigdom. Det är dock inte bara en fråga om att sörja för mänskliga behov. Ekonomisk utveckling är också en förutsättning för inre politisk stabilitet. Det gäller inte bara Kina utan också de flesta andra länder i regionen. Mycket borde därför tala för en stor försiktighet

hos alla inblandade vid lösandet av territoriella konflikter för att inte störa de ekonomiska förbindelserna. Protektionism i olika former skulle också vara kontraproduktiv.

Kina, Japan och Sydkorea är idag mycket, eller extremt, beroende av energiimport som i absolut volym är mycket stor. I fallen Japan och Sydkorea skulle ländernas ekonomier i stort sett stanna helt om energitillförseln avbröts. Även ett land som Filippinerna är starkt beroende av att kunna importera olja för att kunna utveckla sin ekonomi. Därmed är också detta ett område med stora sammanfallande intressen. Om dessa är tillräckligt starka för att kunna bidra till att dämpa territoriella konflikter, till exempel de om Spratly- och Paracelöarna återstår att se. Som framgår av nästa avsnitt "Det säkerhetspolitiska dilemma" finns här andra faktorer som verkar i motsatt riktning.

En utveckling som i grunden kan komma att påverka de östasiatiska ländernas förutsättningar och agerande på energiområdet är den tydliga trenden att USA är på väg att bli självförsörjande när det gäller olja och gas. Det innebär att USA:s intresse av att säkerställa säkra energiflöden från Mellanöstern minskar. Resultatet kan bli att USA:s militära och politiska närvaro i den regionen nedgår och ändrar karaktär. Det innebär i sin tur att de östasiatiska länderna eventuellt måste ta på sig ett större ansvar för att bevara (skapa) stabilitet i olje- och gasproducerande länder, främst då i Mellanöstern och eventuellt också i Afrika. Likaså kommer kravet på att med egna resurser skydda nödvändiga sjöförbindelser öka. En inte osannolik trend är därför att vi kommer att se en ökad asiatisk närvaro i bland annat Mellanöstern och också tilltagande globala marina aktiviteter från länder som Kina, Japan och Sydkorea.

Regionen är idag starkt beroende av export till Europa och USA. Den exporten som främst går från Kina, Japan och Sydkorea är också en viktig drivande faktor i den regionala handeln, den handel som de facto är av störst vikt. Det är kombinationen av intraregional exportdominerad tillverkningsindustri och den livliga regionala handeln som möjliggjort den snabba ekonomiska tillväxten. Redan nu har de en större gemensam ekonomi än USA eller Europa. Varefter handeln inom regionen och med andra områden, till exempel Sydamerika ökar så kan beroendet av utvecklingen i Europa och USA komma att avta. Den trenden kan påskyndas om Sydkorea, Kina och Japan blir eller fortsätta vara teknikledande. Redan idag har Europa och USA stora handelsunderskott mot de ledande länderna i regionen. Till bilden hör dock den höga graden av energiberoende som diskuterats ovan och som innebär att länderna måste lägga stora resurser på energiimport.

En faktor som ur ett ekonomisk-politiskt perspektiv kan hämma djupare integration av de östasiatiska ekonomierna är rädslan för Kina. Kinas ekonomiska potential och inflytande är så mycket större än de övriga ländernas att de riskerar att hamna i ett alltför stort beroendeförhållande. Deras ekonomiska och politiska handlingsfrihet kan bli kraftigt beskuren. Förhållandet skulle kunna

liknas med ett Europa där Tyskland vore befolkningsmässigt och ekonomiskt fem-sex gånger större än det är idag.

Utvecklingen av de östasiatiska ländernas ekonomiska modeller kommer också att få inflytande på de västliga ländernas ekonomiska utbyte och samverkan med regionen. Den ännu dominerande västliga modellen med ledord som fri konkurrens, transparens och begränsad statlig inblandning är inte längre lika självklar. Den ekonomiska krisen och de flesta EU-länders och USA:s extrema skuldsättning framhålls som varnande exempel. Det står i kontrast till de generellt sett välordnade ekonomierna i Asien. Risker är stora att Europa och USA i framtiden kommer att behöva konkurrera med till stor del statsstyrda ekonomier där såväl politiska intressen och företagsekonomiska kalkyler är delar av ekvationen. Vad detta kan leda till i Europa är svårt att förutse. Det kan innebära att regeringar och statliga organ blir mer inblandade i vad som skulle kunna betraktas som rena affärssuppgörelser. Det kan eventuellt innebära att EU i större utsträckning måste samordna sin handels- och utrikespolitik. Eventuellt kan det också innebära en större samordning mellan europeisk och amerikansk handelspolitik. Alternativen är många, de flesta antagligen ganska svårhanterliga för europeiska regeringar.

Sammantaget står länderna i Östasien inför ett avgörande dilemma. I vilken utsträckning ska tänkbara ekonomiska fördelar prioriteras, om djupare ekonomisk integration medför risken att politisk handlingsfrihet inskränks?

8.2 Den säkerhetspolitiska utvecklingen

Mycket pekar mot att de säkerhetspolitiska spänningarna och även konfrontationsriskerna kommer att öka i västra Stilla havet. Den allt överskuggande frågan är den om Kinas fortsatta utveckling och hur dess militära upprustning och regionala agerande samspelar. I en klassisk aktionsreaktionscykel påverkar detta hur USA och dess allierade reagerar vilket i sin tur påverkar Kinas planer – en version av det klassiska säkerhetsdilemmat inom IR-forskningen.

Kina har till stöd för sina legitima säkerhetsintressen och utökade maktambitioner under lång tid stärkt sin militära kapacitet. Idag har försvarsmakten (PLA) en betydande regional förmåga. Det huvudsakliga syftet med uppbyggnaden har hittills varit att kunna värna de så kallade kärntressen som Peking inte anser sig kunna ge avkall på. Återföreningen med Taiwan är det främsta av dem. Dimensionerande för Kinas militära förmågeutveckling har varit den regionala amerikanska kapaciteten. Bristen på transparens vad gäller militära förmågor skapar osäkerhet och det förstärker grannländernas oro.

Även om kinesiskt agerande inger farhågor hos omgivningen har Peking länge hävdad att landets utveckling är fredlig och att det inte finns några territoriella expensionsplaner. Kina kommer aldrig gå i krig för att utöka sitt territorium. Samtidigt finns många anspråk på land- och havsområden som Kina definierar som kinesiska men som det råder konflikt om. Taiwan är det tydligaste exemplet, liksom det historiskt motiverade anspråket på hela Sydkinesiska havet. Fallet Taiwan har alltid varit den stora orosfaktorn för USA och Japan. Kina har hotat med militärt angrepp om landet deklarerar full självständighet. Samtidigt har Peking kunnat ändra användningen av de säkerhetspolitiska instrumenten i takt med att dess styrka växt från 1990-talets missiltester och våldshot till en mer sofistikerad strategi som sätter den ekonomiska dragkraften som fastlandet idag har i förgrunden. Den mer utvecklade och flexibla Taiwanpolitiken pekar mot att Kina blivit mer skickligt på att använda en kombination av diplomatiska ekonomiska och militära medel i sin strävan att återförena Taiwan med fastlandet.

Kinas agerande i Sydkinesiska havet eller i frågan om Senkakuöarna som kontrolleras av Japan bygger på samma princip om att hävda territoriella intressen, men de är inte lika avgörande politiskt som Taiwanfrågan. Kina hävdar att det Sydkinesiska havet i generationer varit under kinesisk kontroll. Med dessa historiska argument hävdar de rätten till havsterritoriet inklusive till de många öar som finns där. Omvärlden upplever det inte så. Genom sin ökade styrka och med fler diplomatiska instrument tillgängliga har Peking kunnat hävda sina gamla anspråk mer högljutt. Därför har diskussionen kommit att handla allt mer om huruvida Kinas fredliga utveckling faktiskt är fredlig och i vilken grad Kina faktiskt är berett att använda våld för att annektera eller återta territorium. Det leder till att grannarna, inte bara USA förbereder sig så gott det går för att möta ett mer aggressivt Kina och upprustningen tilltar. Ännu kan man inte tala om en regelrätt kapprustning i den bemärkelse som ordet hade under kalla krigets kärnvapenkapprustning. Däremot är rustningstakten inom alla försvarsrelaterade områden inklusive rymd och cyberområdet mycket snabb.

I de aktuella territorialdispyterna är det inte bara Kina som ställer territoriella krav gentemot grannländerna. I fallet Spratly- och Paracelöarna är konflikten lika mycket en fråga om konkurrerande krav från andra länder såsom Vietnam, Filippinerna, Malaysia, och Brunei. Risken finns att det också uppstår dispyter mellan dessa länder vilket ytterligare driver på deras marina upprustning.

Det finns många exempel på hur omvärlden söker balansera osäkerheterna, utmaningarna och hoten som emanerar från Kina. Ett tydligt tecken är att USA deklarerat en omfördelning av politiskt fokus och militära resurser till västra Stilla havet. Ett annat är att fler länder tar steget att i ett säkerhetspolitiskt perspektiv luta sig mer mot USA. Det gäller både allierade och icke-allierade. Ett tredje är att flera regionala makter sluter sig samman säkerhetspolitiskt. Avtalen mellan Indien och Japan, Australien och Japan med flera, understryker hur Kina-

hotet ökar de militära och säkerhetspolitiska förberedelserna i regionen. Kina ser i sin tur dessa förberedelser som en säkerhetspolitisk inringningspolitik driven av USA. Enligt Kina hävdar landet bara sina legitima säkerhetsintressen och anspråk, måhända med backning av starkare instrument och förmågor, men inte på ett aggressivt eller annorlunda sätt – ett legitimt återtagande av den forna status och ställning som Kina hade innan ”förödmjukelsens århundrade”, 1839-1949, från första opiumkriget till Folkrepubliken grundande.

Osäkerheten om hur Kinas regionala ambitioner utvecklas och hur villigt Peking är att använda hot och militära påtryckningar gör säkerhetsmotsättningarna i regionen större. Det både tack vare kinesiska agerande och att grannländerna inte vill förlora för mycket politiskt handlingsutrymme. Att sätta sig i en situation där man likt en vasallstat måste böja sig inte bara för Kinas territorialanspråk utan också för dess andra politiska krav är inte acceptabelt.

Frågan är också om Kinas ambitioner i framtiden utökas att omfatta ytterligare kärnintressen i takt med att dess makt växer? Kommer Kina, trots att den politiska ledningen sagt motsatsen, försöka påverka omvärlden? Ligger det substans bakom farhågorna om att Peking driver en konsensusagenda, och verkar för ett ”Pekingkonsensus”? Osäkerheten kring dessa frågor driver även politiskt agerande i resten av världen och kan mycket väl leda till ytterligare säkerhetspolitiska spänningar. Som exempel är det troligt att den vänskapliga, eller till och med nära relation som Kina idag har med Ryssland kan förbytas i spänning och motsättning just tack vare dessa frågetecken.

Det finns flera underordnade säkerhetspolitiska utmaningar och problem som också pekar i riktning mot ökad spänning och konfrontation i framtiden. En delfråga som kommer att få fortsatt militär effekt är missilförsvars- och kärnvapenfrågorna. Den missilförsvarskapacitet som USA och Japan bygger upp, främst med Nordkorea i åtanke, kommer också att påverka den kinesiska kärnvapenarsenalen. För tillfället behöver inte Kina vidta någon drastisk upprustning, eftersom det nuvarande kvalitativa moderniseringsprogrammet ger kinesiska robotar viss förmåga att tränga igenom ett missilförsvar, men i framtiden kan det leda till ökat antal kinesiska vapen. Då blir det svårare för USA och Ryssland att ytterligare dra ner sina styrkor.

Koreahalvön utgör, trots den rådande stabiliteten, ett stort regionalt osäkerhetsmoment. Vapenstilleståndets militära spänningar kvarstår samtidigt som dynamiken på halvön har förändrats. Sydkoreas demokratisering och ekonomiska utveckling och Nordkoreas kärnvapeninnehav är nya faktorer som påverkar utvecklingen. De kringliggande staterna har legitima säkerhetsintressen och ser flera utmaningar och hot emana från halvön. Kina vill inte se några förändringar, alla realistiska sådana vore sämre. Sydkorea, Japan och USA vill helst se att hotet från nord på något sätt upphör. Samtidigt finns det, på grund av Kinas stöd och den nordkoreanska avskräckningen, inte möjlighet att militärt lösa frågan. Samtidigt finns alltid risken för ofrivillig militär eskalation, även om

alla parter har spelat stilleståndsspelet under lång tid. Regionen och de regionala relationerna, mellan Sydkorea och Kina, mellan Japan och Kina, mellan USA och Kina skulle alla påverkas negativt om större incidenter eller konfrontationer utlöses.

Till dessa problem ska läggas ytterligare en faktor som pekar mot förstärkta spänningar och bristande möjligheter att hantera säkerhetsutmaningar politiskt och diplomatiskt. Den regionala strukturen i västra Stilla havet har inte skapat förutsättningar för tillkomsten av fungerande multilaterala fora. ASEAN har genom åren stärkt sin ställning och är idag det enda starka multilaterala samarbetsorganet i regionen. Även om ekonomi är det huvudsakliga området som avhandlas så har organisationen tagit säkerhetspolitiska initiativ. I flera av dessa har de regionala stormakterna utanför Sydostasien involverats. Men bristen på tillit, skiftande agendor och olika syn på hur utrikespolitik bäst bedrivs har gjort dessa relativt verkningslösa. ASEAN:s roll som konfliktdämpande instrument vid pågående konflikter är troligen liten.

Bilaterala relationer förblir den dominerande form av diplomati inom vilken meningsskiljaktigheter och konflikter diskuteras och hanteras. I själva verket föredrar flera stater, med Kina i spetsen, att hantera sina relationer så. Det innebär också att den allt tydligare nationalismen i de regionala staterna påverkar hur konflikterna spelas ut. En risk är att individers agerande, t.ex. genom landstigning på omtvistade öar, eller genom lokala initiativ såsom försöket av Tokyos borgmästare att köpa Senkaku, leder till incidenter svåra för staten att kontrollera. Hittills har nationalismen inte verkat konfliktdämpande utan tvärtom. Starka stater, med nationalistiska befolkningar i en region präglad av ökade säkerhetspolitiska spänningar och utan konfliktdämpande multilaterala fora gör västra Stilla havet till ett allt mer konfliktbenäget område framgent.

8.3 Två scenarier: ekonomisk samverkan eller säkerhetspolitiska motsättningar?

Som de båda delarna ovan visar så går det att måla upp framtidsbilder som är mycket olika. Den fråga som båda delarna tar avstamp i kvarstår. Kommer säkerhetspolitiska motsättningar eller ömsesidigt ekonomiskt beroende spela den avgörande rollen i regionen de närmaste tio åren? Här presenteras två tänkbara framtidsversioner uppbyggda av element som kan komma att spela en roll i framtiden:

8.3.1 Scenario ett

Västra Stilla havet på 2020-talet: som Europa på 1910-talet

I västra Stilla havet på 2020-talet inverkar säkerhetspolitiska förhållanden negativt på den regionala utvecklingen. Starka konkurrerande intressen bidrar till att klassisk modern nationalstatskonkurrens blir allt mer framträdande och styr de regionala relationerna. Mot bakgrund av lägre ekonomisk tillväxt får symboliska frågor rörande exempelvis territoriell integritet och stormaktsstatus större betydelse på de interna politiska arenorna, med syftet att rikta opinionens fokus utåt istället för inåt. Detta blir särskilt aktuellt för länder där den snabba ekonomiska tillväxten under 2000-talets början skapat en stor medelklass, som till exempel i Kina. När nationalistiska agendor tar allt större plats minskar förtroendet och friktionen mellan länderna förstärks.

Inom Kinas medelklass växer en större politisk medvetenhet fram med ökade krav på staten att leverera en högre levnadsstandard. I kombination med lägre tillväxt utgör detta en betydande intern utmaning. Det får Kina att försöka fostra nationell enighet genom att söka förändra status quo i vissa frågor, till exempel vad gäller de territoriella tvister där Peking anser sig ha legitima anspråk. Kinas tvist med Japan om Senkaku/Diaoyuöarna är en sådan, där Kina frekvent tillåter kinesiska aktivister utföra landstigningsaktioner för att signalera såväl till Japan som till hemmapubliken att Kina har odiskutabel rätt till öarna. På grund av de historiskt problematiska relationerna mellan Kinas och Japans befolkningar har konflikten kring öarna ett stort symbolvärde. Konflikten förvärras av att Japan, som fortfarande kontrollerar territoriet, nu framgångsrikt bryter mineraler i djuphavsbädden vid öarna. Behovet av att skydda investeringarna accelererar militariseringen av området. I Syd kinesiska havet fortsätter Kina att agera på samma sätt som under 2010-talets början och uppmanar systematiskt kinesiska fiskare att fiska allt närmare de omtvistade områdena för att etablera kinesisk närvaro. Målet är att ytterligare förstärka och underbygga de territoriella anspråken. Detta genomförs med uppbackning av kinesiska myndigheter som till exempel kustbevakningen, som kommer till undsättning om och när fiskarna konfronteras med aktörer från de andra länder som gör anspråk på territoriet. Konsekvensen blir en ökning av antalet incidenter.

Kinas driv att distrahera sin befolkning med externa frågor är en kortsiktig lösning som skapar långsiktiga problem, eftersom Kinas ageranden uppfattas som offensiva och hotfulla och besvaras med samma mynt. Farhågorna om offensivt kinesiskt beteende i kombination med Kinas militära uppbyggnad leder till att en rad länder som känner sig hotade av Kina bygger allt närmare militära samarbeten. Ur Pekings perspektiv är nu det antikinesiska militärblocket ett faktum. USA är fortfarande regionens andra stormakt. Därför är det naturligt att det ena blocket formas kring USA och det andra runt Kina, som egentligen bara kan söka stöd hos Ryssland. USA:s engagemang drivs, liksom tidigare av säkerhetspolitiska åtaganden och viljan att balansera Kinas inflytande i regionen,

men Kinas allt starkare militärmakt gör att USA sedan andra halvan av 2010-talet på ett mer explicit sätt garderar sig militärt mot det kinesiska hotet. Avsaknaden av fungerande multilaterala mekanismer för konfliktlösning driver på blockstrukturens framväxt. Handelsrelationerna påverkas negativt av de säkerhetspolitiska spänningarna, och regionens ekonomier präglas i högre grad av protektionism vilket hindrar ekonomisk integration över blockgränserna. Blockstrukturen är i sig ett tecken på bristande förtroende mellan regionens länder, men har en viss konflikt-dämpande effekt. Länderna räds att ta alltför omfattande steg för att ändra status quo eftersom man då riskerar storskalig konflikt. Istället fortsätter gradvisa framflyttningar av positionerna. Riskerna inför 2030-talet ligger i att den regionala militärupprustning sakta men säkert ökar risken för ofrivillig eskalering i takt med att motsättningar förstärks och att militära incidenter blir allt vanligare.

Relationerna i västra Stilla havet har inte utvecklats så som många av 2010-talets beslutsfattare hoppades. Maktpolitik och nollsummetänkande dominerar ländernas strategiska kalkyler. Ekonomisk protektionism och militär upprustning karaktäriserar staternas agerande. Konfrontativ politik med ökad risk för diplomatiska och militära incidenter blir resultatet. Att vända på denna utveckling kommer inte att bli lätt. Få ser vilka konkreta politiska åtgärder som skulle kunna bryta den negativa trenden.

8.3.2 Scenario två

Västra Stilla havet på 2020-talet: handel och stabil socio-ekonomisk utveckling

I västra Stilla havet fortsätter Kina under 2020-talet att öka sin dominans och inflytande trots 2010-talets kris. Ingen ifrågasätter att utvecklingen i Kina är avgörande för hela regionens utveckling. Finanskrisen i Kina under senare delen av 2010-talet ledde inte till kollaps. Den hanterades på ett för medborgarna acceptabelt sätt vilket stärkte partiets legitimitet. Ytterligare statlig reglering av finansmarknader karaktäriserar nu Kina, men även andra stater i regionen. Effekten på Kinas handelspartners blev avsevärda vilket underströk att ett stabilt och välmående Kina är en förutsättning för fortsatt ekonomisk tillväxt i västra Stilla havetsregionen. De samtidiga kriserna i USA och Europa, där Cypern och Portugal lämnade EU:s valutasamarbete, har förstärkt uppfattningen i framför allt Japan, Kina och USA att länderna måste samarbeta bättre för att undvika nya kriser. Den ekonomiska diplomatin får nu allt större betydelse och finansdepartementen i länderna större inflytande över utrikesfrågor som rör de östasiatiska ekonomiernas relationer.

Rörelsen mot mer ekonomiskt samarbete stärker de multilaterala samarbetsformat som ASEAN sedan många år driver. Inom ramen för det allt mer intensiva ASEAN-baserade samarbetet tas diskussionerna om ett Trans Pacific Partnership (TPP) åter upp efter att ha legat på is under krisåren. Till de

ekonomiska förhandlingarna om frihandels- och finansregleringsavtal som driver TPP-processen kopplas diskussionen om ett multilateralt regionalt samarbete för säkerhet på haven. Accelererande piratproblematik runt Filippinerna och Indonesien och minskad budget för flottorna runt om i regionen är viktiga drivkrafter, liksom den ständigt ökande skeppsburna handeln. Under 00-talet gjorde USA försök att initiera ett världsomspännande *Global Maritime Partnership Initiative* (GMPI). Idén var att på ett tydligare sätt både dela på kostnad och ansvar för en av de viktigaste säkerhetsfrågorna – fri handel på haven. Men USA-skeptiska länder, särskilt Kina, ville då inte delta. Nu tar ASEAN tillsammans med Kina ett liknande initiativ på regional nivå vilket gör frågan lättare att driva framåt.

En viktig anledning till att Kina är mer samarbetsvilligt är den fortsatta integrationen av Taiwan. De två presidentperioderna på 00-talet med den samarbetsvillige Ma Jing-yeou innebar en avspänning över Taiwansundet med fokus på ökat ekonomiskt samarbete. Efter de ekonomiska svårigheterna på Taiwan i samband med 10-talskriserna fick Ma:s linje ökat förtroende och den självständighetsträvande oppositionen förlorade mark. Särskilt bankkrisen under 2018, då Kina löste ut och räddade ett antal banker, innebar att den ekonomiska integrationen mellan Kina och Taiwan tog ytterligare fart. Även om den taiwanesiska försvarsmakten inte har avvecklats så innebär relationen länderna emellan i att formeln *ett land, två system* är giltigt. Med andra ord är Taiwan idag i huvudsak integrerat med och beroende av den kinesiska ekonomin.

En annan anledning till att Kina med större självförtroende kan samarbeta regionalt inom multilaterala kontexter är att inkomstfördelningspolitiken som inleddes på allvar under 00-talets andra hälft ses som relativt lyckad. Satsningen på de västra regionerna har givit resultat och ansenliga delar av befolkningen har fått det bättre. Likaså har de satsningar på miljöteknik kopplade till politiska initiativ för att minska den negativa miljöpåverkan givit vissa resultat. Industrisektorn har reglerats och moderniserats, användningen av rening i kolkraftverk har ökat så att det får faktisk effekt. Vattenförsörjningen till de nordkinesiska storstäderna är heller inte lika akut eftersom mer av det vatten som rinner till är rent och vatten kan ledas från söder till norr på ett mer effektivt sätt.

De territorialkonflikter som präglade den säkerhetspolitiska agendan under 00- och 10-talen är inte längre lika framträdande, även om de inte har lösts. Det pragmatiska behovet av smidigare regionalt samarbete för att främja ekonomin gör att alla länder tonat ner retorik och agerande. Provokationer och kriser har i mitten av 2020-talet varit helt frånvarande. Farhågan att ökade ekonomiska problem skulle leda till än starkare nationalistiska strömningar har inte besannats, dels därför att ekonomiska frågor kopplat till inrikespolitik varit viktigare för befolkningarna, dels därför att länderna i regionen valt att inte spela på eller uppmuntra det nationalistiska kortet.

Försiktighet och fokus på stabil, snarare än maximal, ekonomisk utveckling präglar alltså regionen. Likaså får multilaterala mekanismer större betydelse. De säkerhetspolitiska dilemman som regionen står inför till exempel återföreningen av Korea, lösningen av territorialkonflikter, den fulla integrationen av Taiwan och säker handel på haven har antingen lagts på is och skjutits på framtiden eller hanteras allt mer ur ett multilateralt perspektiv. Det främjar dialog, förståelse och ömsesidigt förtroende som i sig underlättar mer avspända relationer i västra Stilla havet.

8.4 Slutord

Denna rapport har mot bakgrund av tillgänglig fakta målat en översiktlig bild av västra Stilla havetsregionen ur ett politiskt, militärt och ekonomiskt perspektiv. Slutsatsen som kan dras är att regionen präglas av två nära sammankopplade utvecklingstrender där antingen säkerhetspolitiska intressen kan påverka den ekonomiska utvecklingen negativt, eller där ekonomiska intressen kan påverka den säkerhetspolitiska utvecklingen positivt. Just nu verkar det stå och väga. Ingen part agerar så att handel eller den bredare ekonomin medvetet skadas. Positioner flyttas fram men konflikter tillåts inte bli så allvarliga att de långvarigt skadar staternas ekonomiska relationer. Däremot har de gått långt nog för att göda nationalismen och göra bredare befolkningsgrupper mer negativt inställda mot grannländerna.

Den militära upprustningen som sker verkar få konsekvenser där det militära instrumentet används på allt fler sätt och också som direkt påtryckningsmedel. Avgörande blir Kinas agerande och USA:s möjligheter att påverka den ekonomiska respektive säkerhetspolitiska utvecklingen. Trenden tycks vara att Kina blir mer självsäkert och agerar allt mer kraftfullt för att främja egna ambitioner. Det gäller både ekonomiskt och militärt. USA blir å sin sida kvar som en stark spelare i regionen för överskådlig framtid. Fokusförskjutningen mot Asien väger till stor del upp den relativa styrkeminskningen mot Kina. De amerikanska försöken att skapa en ekonomisk Stilla havetsregion kan eventuellt bidra till att hejda Kinas ökande inflytande. Detta till trots kommer det att ske ett ökat regionalt samarbete mellan Kinas grannar för att komplettera USA:s framtida förmåga, till exempel vad avser att hålla sjövägar öppna.

Samtidigt så går det inte att bortse från att de små och mellanstora ländernas intressekonflikter kan leda till allvarliga konfrontationer dem emellan. Den militära upprustningen i sig skapar tillsammans med de existerande territorialmotsättningarna ökade risker för allvarligare incidenter och konfrontationer i regionen. Osäkerheterna ökar när länderna allt mer bestämt hävdar sina intressen. Det betyder inte att krig är oundvikligt. Mer troligt är att avskräckningsdynamiken fungerar och att de ekonomiska intressena är så starka

att större väpnade konflikter kan undvikas. Irrationella handlingar och felbedömningar kan dock aldrig uteslutas.

8.5 Hur påverkas Sverige?

De ekonomiska och säkerhetspolitiska trenderna i västra Stillehavsområdet kommer att påverka Sverige och Europa. I vissa fall kommer dessa innebära utmaningar för vår säkerhetspolitik, men också för svensk industri och handel.

Nedan redovisas ett antal tänkbara konsekvenser kopplat till utvecklingen i Östasien. Det görs ingen bedömning av sannolikheten för att det ena eller det andra ska inträffa. Det finns dock skäl att analysera tänkbara konsekvenser och att planera för dem.

I det fall länderna i regionen börjar överge den i många ögon diskrediterade västliga kapitalistiska modellen, som till del ses som orsaken till den ekonomiska krisen och som dessutom tycks ha svårt att leverera ekonomisk tillväxt, kan svenska företag i framtiden alltmer behöva konkurrera med företag som är hybrider mellan statligt och privat ägande. En modell som, i alla fall hittills, synes ha levererat väl i flera av de östasiatiska länderna, främst Kina, och som i viss utsträckning tycks anammas av andra länder. Det kan minska svenska företags möjligheter att göra affärer. En sådan utveckling kan också innebära handelspolitiska utmaningar. Till detta bör läggas att det finns en tendens att handel och politik länkas närmare samman. Ekonomiska påtryckningar alternativt fördelar kopplade till politiska konflikter är en realitet idag när det gäller förbindelserna mellan länder i regionen. Det är inte osannolikt att den utvecklingen även kommer att nå Sverige.

Specifikt inom försvarsindustrisektorn är risken uppenbar att upprustningen i regionen, med en uttalad satsning på modernaste teknik och strävan att göra ländernas försvarsindustri till en "teknikmotor", kommer att leda till att västliga företag riskerar att bli ifrånsprungna såväl vad avser teknikinhåll som förmågan att producera till konkurrenskraftiga priser. USA:s och Europas dominerande roll när det gäller avancerad försvarsmateriel kommer med stor sannolikhet att urholkas. Detta öppnar dock också upp för svensk upphandling av försvarsmateriel i regionen, till exempel avseende avancerade luftvärnssystem.

Upprustningen och viljan att utnyttja och utveckla modernast tänkbara teknik kan också ge affärsmöjligheter i form av gemensamma svensk-asiatiska, europeisk-asiatiska, projekt inom försvarsmaterielområdet och därtill kopplad forskning. Denna utveckling kan redan skönjas i svenska samarbeten med till exempel Sydkorea och Singapore.

Den sannolikt ökade närvaron av östasiatiska marina styrkor, främst kinesiska men eventuellt också japanska och sydkoreanska, i olika konfliktområden kan leda till ett ökat behov av att kunna samverka med dessa vid fredsbevarande

operationer. Samma sak kan gälla även andra typer av fredsbevarande operationer, kanske i första hand sådana som drivs i FN-regi.

Beroende på hur det nordkoreanska kärnvapenprogrammet utvecklas kan det bli aktuellt för USA och eventuellt Europa att utveckla förmågan att upptäcka och bekämpa interkontinentala missiler även från Nordkorea. Här bör det genomföras studier hur det kan beröra Sverige och andra europeiska länder.

USA:s eventuellt minskande intresse för Mellanöstern och det därtill kopplade ökande asiatiska intresset för den regionen kan påverka Europas energiförsörjning. Kan och vill Europa då eventuellt i samverkan med asiatiska stater engagera sig djupare för att bidra till stabiliteten i den delen av världen?

Europa utgör en viktig handelspartner för flera av länderna i Östasien och vice versa. Möjligheterna på sikt att utnyttja Nordostpassagen kan leda till att det blir ett gemensamt intresse att se till att den sjövägen är säker, såväl rent tekniskt som politiskt. Här finns ett tydligt sammanfallande intresse för Europa och de östasiatiska länderna – ett område för samverkan. Nordostpassagen kan också i framtiden bli betydelsefull för Ryssland när det gäller att rimligt säkert omgruppera sjöstridskrafter från Europa till Stilla havet. Den sjöleden kan också bli betydelsefull för att flytta andra typer av militära resurser till Stilla havsregionen.

I händelse av kriser eller konflikter i Östasien kan det bli aktuellt att bidra med humanitär hjälp eller övervakningsinsatser av olika slag. Här bör riskerna på den koreanska halvön särskilt beaktas, där finns redan en svensk närvaro.

Eventuellt ökade friktioner mellan USA och Kina kan tvinga Sverige och Europa att "välja sida" i olika frågor som till exempel handelshinder och ställningstaganden i människorättsfrågor. Även friktioner mellan länderna i västra Stilla havsregionen kan leda till behovet av liknande ställningstaganden.

9 Källförteckning

ABC News, "Analysis: Russia's Far East, Analysis of Japan-China Trade in 2011 and Outlook for 2012", Japan External Trade Organization, February 23 2012

"About the ASEAN regional forum", ASEAN Regional Forum, <http://aseanregionalforum.asean.org/about.html>

Besökt 2012-12-09

"Annual report to Congress: Military and Security Development Involving the People's Republic of China 2010", Office of the Secretary of Defense, May 2012

ASEAN Economic Community Chartbook 2011
<http://www.asean.org/images/archive/documents/ASEAN%20Economic%20Community%20Chartbook%202011.pdf> Besökt 2012-11-16

"ASEAN: History", Michigan State University, <http://globaledge.msu.edu/trade-blocs/asean/history> Besökt 2012-12-05

Auslin, Michael "The Asian Cold War", *Foreign Policy*, October 4, 2012

"A U.S. Marine Base for Australia Irritates China", *The New York Times*, November 16, 2011

Bagot, Liz and Wilson, Josh, "The Russian Far East", The School of Russian and Asian Studies, www.sras.org/russian_far_east , Besökt 2012-09-20

Blank, Stephen J. (ed), *Russia's Prospects in Asia*, SSI, US Army War College, December 2010

"Bracing for Low Fertility and a Large Elderly Population in South Korea", Korea Economic Institute, <http://keia.org/publication/bracing-low-fertility-and-large-elderly-population-south-korea> Besökt 2012-09-18

Busynski, Leszek, "Rising Tensions in the South China Sea: Prospects for a Resolution of the Issue", *Security Challenge*, Vol. 6, No. 2, Winter 2010

Caryl, Christian "The problem with Patriotism", *Foreign Policy*, September 19, 2012

Center for a New American Security, www.cnas.org/flashpoints/timeline Besökt 2012-11-15

“Changing Patterns of Global Trade”, International Monetary Fund, June 15, 2011

Chool-ha, Yong, and Chun, Chaesung: “North Korea’s Brinkmanship and the Task to Solve the ‘Nuclear Dilemma’”, *Asian Perspectives*, Vol. 34, No. 1, 2010

“China’s Achilles heel”, *The Economist*, April 2012

“China and Taiwan criticize Philippines for unilaterally renaming the South China Sea”, September 14, 2012, www.philippinesdefence.com

“China Bolsters Lift as Regional Tension Increase”, *Defense News*, October 15, 2012

“China confirms satellite downed”, *BBC*, January 23, 2007

“China’s Currency rises in the US backyard”, *Financial Times*, October 21, 2012

CIA World Factbook, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>

Commission to Assess the Ballistic Missile Threat to the United States, Besökt 2012-02-10 <http://www.fas.org/irp/threat/missile/rumsfeld/toc.htm>

“Demographic Development in Japan”, Berlin Institute, www.berlin-institut.org/online-handbookdemography/japan.html Besökt 2012-09-18

“Demography and growth”, Reserve Bank of Australia, <http://www.rba.gov.au/publications/bulletin/2010/jun/pdf/bu-0610-3.pdf> Besökt 2012-09-18

“Donations roll in for Senkaku purchase plan”, *Daily Yomiuri Online*, May 3, 2012

“East Asia’s Sea Disputes: Scar Tissue From War Wounds”, *The New York Times*, August 16, 2012

Foster, Robert, “China’s latest stealth fighter takes to the air”, *Jane’s Defence Weekly*, November 7, 2012

“Friedman: Chinese believe Tibetans, Other Ethnic Groups Should be Incorporated into One China”, *Council on Foreign Relations*, April 23, 2008

Förenta Nationernas havsrättskonvention SÖ 2000:1

“Global Economic Outlook 2013”, The Conference Board,
<http://www.conference-board.org/data/globaloutlook.cfm>, Besökt 2012-09-24

Global Korea: The National Security Strategy of the Republic of Korea, Presidents remarks, 2009,
<http://english.president.go.kr/government/golbalkorea/globalkorea.php> Besökt 2012-02-20

Global Security www.globalsecurity.org/military/ops/korea-2.htm Besökt 2012-11-15

Gorenburg, Dmitri, “The Southern Kuril Islands Dispute”, PONARS Eurasia Policy Memo No. 226, September 2012

Haddick, Robert, “Salami slicing in the South China Sea”, *Foreign Policy*, 3 August, 2012

Hagström, Linus, “China–Japan tensions over Senkaku purchase an orchestrated affair”, *East Asia Forum*, September 17, 2012

Hara, Kimie, “The San Francisco Peace Treaty and Frontier Problems in the Regional Order in East Asia: A Sixty Year Perspective”, *The Asia-Pacific Journal*, Vol 10, Issue 17, No 1

“Import or Die: Taiwan’s (Un?) Stalled Force Modernization”, *Defense Industry Daily*, October 29, 2012

“In Japan, the right rises on China fears”, *Aljazeera*, September 13, 2012

“Inside the China-Philippines fight in the South China Sea”, *The New York Times*, May 15, 2012

International Crisis Group, “Stirring up the South China Sea (II): Regional responses”, Crisis Group Asia Report No 229, 24 July 2012

“Interview Nien-Dzu Yang”, *Defence News*, November 12, 2012

“Ishihara presses on in bid for Senkakus”, *The Japan Times Online*, June 12, 2012

“Japan launches plans for an amphibious future”, *Jane’s Defence Weekly*, October 17, 2012

“J-20 China’s New Fighter Takes off!” *Defense update*,
http://defenseupdate.com/20110111_china_j20_takes_off.html

Khoo, How San, “The Five Power Defence Arrangements: If It Ain't Broke...”, *Journal of the Singapore Armed Forces*, July 3, 2006

Kim, Kee-seok, “Lee Myung Bak’s stunt over disputed islands”, *East Asia Forum*, August 19, 2012

Kitney, Geoff and Greg, Earl “Defence deal with Indonesia, *Financial Review*, July 3 2012

Korea National Oil Corporation,
http://www.knoc.co.kr/ENG/sub03/sub03_1_1_4.jsp Besökt 2012-11-15

Ladwig, Walter C. III, “The Best Defense is Dialogue”, *The New York Times*, September 27, 2012

McCormack, Gavan, "Troubled Seas: Japan’s Pacific and East China Sea Domains (and Claims)," *The Asia-Pacific Journal*, Vol. 10, Issue 36, No. 4

McDermott, Roger N., Russia’s Strategic Mobility: Supporting ‘Hard Power’ to 2020?, FOI, April 2013

Mei, Fu S., “Taiwan’s Defense White Paper Shows New Candor on Changes Ahead”, *China Brief* Volume 11, Issue 16, Jamestown Foundation, September 2, 2011

Ministry of National Defense of the Republic of South Korea, 2006 Defense White Paper, 2008 Defense White Paper, 2010 Defense White Paper

Ministry of Foreign Affairs of Japan, “The Basic View on the Sovereignty over the Senkaku Islands”. <http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/senkaku/senkaku.html> Besökt 2012-11-15

Ministry of Foreign Affairs of Japan, “10 Issues of Takeshima”,
http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/takeshima/pamphlet_e.pdf Besökt 2012-11-15

Ministry of Foreign Affairs of Japan, “Japan’s Northern Territories For a Relationship of Genuine Trust”,

<http://www.mofa.go.jp/region/europe/russia/territory/pamphlet.pdf> Besökt 2012-11-15

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, "China Decided to Make Its Partial Submission Concerning the Outer Limits of the Continental Shelf Beyond 200 Nautical Miles in the East China Sea to the Commission on the Limits of the Continental Shelf",

<http://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx/t970215.htm> Besökt 2012-11-15

Ministry of Foreign Affairs and Trade of South Korea, Basic position of the Government of the Republic of Korea on Dokdo,

http://www.mofat.go.kr/ENG/policy/focus/dokdo/basic/index.jsp?menu=m_20_10_10 Besökt 2012-11-15

Ministry of Foreign Affairs and Trade of South Korea: Japan

http://www.mofat.go.kr/ENG/countries/asiapacific/countries/20070802/1_24412.jsp?menu=m_30_10 Besökt 2012-11-15

Moss, Trefor, "Indonesia Military Powers UP", *The Diplomat*, January 18, 2012

"Navy missile hits dying spy satellite, says Pentagon", *CNN*, February 21, 2008

Nye, Joseph S., "What China and Russia Don't Get About Soft Power", *Foreign Policy*, April 29, 2013

"On the occasion of Takeshima Day", Shimane Prefecture,

http://www.pref.shimane.lg.jp/soumu/takesima_eng/take8.html Besökt 2012-11-15

Philippines Demographics profile 2012,

www.indexmundi.com/philippines/demographics_profile.html , Besökt 2012-09-20

"Philippines government gives OK for US to use old bases", *Stars and Stripes*, June 7, 2012, www.stripes.com

Philippines National Security Policy 2011-2016,

<http://www.gov.ph/downloads/2011/08aug/NATIONAL-SECURITY-POLICY-2011-2016.pdf>

Philippines National Statistics Office,

<http://www.census.gov.ph/content/statistical-tables-overseas-contract-workers-ocw-2011>

“Philippine Navy Buying 2 Italian Warships”, *Defense Studies*, August 2, 2012, www.defense.studies.blogspot.se

Pilling, David, “Russia begins its slow and reluctant pivot to Asia”, *Financial Times*, September 13, 2012

Pinkston, Daniel, “The North Korean Ballistic Missile Program”, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, February, 2008

Pollack, Joshua, “Ballistic Trajectory: The Evolution of North Korea’s Ballistic Missile Market”, *Nonproliferation Review*, Vol. 18, No. 2, July 2011

“Population facts, People”, Facts and Figures, www.os-connect.com/pop/p2ai.htm , Besökt 2012-09-18

“Population projections”, Australian Bureau of statistics, www.abs.gov.au/ausstats/abs@.nsf/7d12b0f6763c78caca257061001cc588/0046daf21caa349bca2573d20010fe65!OpenDocument, Besökt 2012-09-20

“Population projections for a rapidly changing Korea”, Korea National Statistical Office, <http://www.statssa.gov.za/isi2009/ScientificProgramme/IPMS/0582.pdf> Besökt 2012-09-18

Radcliffe, William W., “Origins and Current State of Japan’s Reconnaissance Satellite program”, *Studies in Intelligence*, Vol. 54. No. 3
<http://www.docstoc.com/docs/130134762/Origins-and-Current-State-of-Japan-Reconnaissance-Satellite>

“Relations on the Rocks”, *The Economist*, August 25, 2012

Reines, Sarah, “Beijing’s South China Sea Debate”, *Survival*, October-November 2011

“Russia and China pull together to counter US Asia drive”, *RT*, June 6, 2012

“Russian Subs in Vietnam”, *U.S. Naval Institute*, August 20, 201

Rydqvist, John and Korkmaz, Kaan, *The Republic of South Korea: A Defence and Security Primer*, FOI, Stockholm, 2012

”Seing red”, *The Economist*, January 14, 2012

Seokwoo, Lee, "The 1951 San Francisco Peace Treaty with Japan and the Territorial Disputes in East Asia", *Pacific Rim Law and Policy Journal*, vol 11 (2002)

Snyder, Scott, "Negotiating on the Edge: North Korean Negotiating Behaviour", US Institute of Peace Press, Washington DC , 1999

"South Korea and Japan face off over disputed islands", *The Guardian*, August 10, 2012

"South Korean president turns up Japan heat: Emperor must apologize", *The Asahi Shimbun*, August 15, 2012

"South Korea postpones historic military pact with Japan", *BBC*, June 29, 2012

"South Korea's Lee Myung-bak visits disputed islands", *BBC*, August 10, 2012

"South Korea links naval build-up to Dokdo dispute", *Jane's Defence Weekly*, October 2012

Sukovitsyn, Victor, "What makes Japan cling to Russia's Kuril Islands?" *Pravda*, January 26, 2012

Swaine, Michael D. and Fravel, M. Taylor, "China's Assertive Behavior Part Two: The Maritime Periphery", *China Leadership Monitor*, no 35

"Taiwan Deploys Anti-China Missiles", Agence France-Presse, *Defence News*, May 28, 2012

Thayer, Carlyle A., "Vietnam's Security Outlook", International Workshop on Asia-Pacific Security, Tokyo, January 17-18, 2012

The Military Balance 2012, IISS

The Republic of China (Taiwan) Proposes: The East China Sea Peace Initiative

The State Council Information Office of the People's Republic of China, "Diaoyu Dao, an Inherent Territory of China", September 26, 2012
<http://www.fmprc.gov.cn/eng/topics/diaodao/t973774.htm> Besökt 2012-11-15

"The US pivot towards Asia", *The Nation*, November 1, 2012

"Trade talks aim to expand United States' Asia presence, with China on the horizon", *The Washington Post*, September 21, 2012

U.S. Department of State, Daily Press Briefing, Assistant Secretary Philip J. Crowley, August 16, 2010.

<http://www.state.gov/r/pa/prs/dpb/2010/08/146001.htm> Besökt 2012-11-15

U.S. Energy Information Administration, Analysis Briefs: South China Sea, March 2008, http://www.eia.gov/emeu/cabs/South_China_Sea/pdf.pdf Besökt 2012-11-15

U.S. Energy information administration, Country Briefs: Japan, June 2012, <http://www.eia.gov/cabs/Japan/pdf.pdf> Besökt 2012-11-15

U.S. Energy Information Administration, Country Analysis Brief: East China Sea, September 25, 2012

U.S. Energy information administration, Country Briefs: China, September 2012

“US-led war games detrimental to Asia-Pacific stability”, *China Daily*, August 5, 2012

United States Senate Committee on Foreign Relations, Hearing: The Law of the Sea Convention (Treaty Doc. 103-39): The U.S. National Security and Strategic Imperatives for Ratification, <http://www.foreign.senate.gov/hearings/the-law-of-the-sea-convention-treaty-doc-103-39-the-us-national-security-and-strategic-imperatives-for-ratification> Besökt 2012-11-15

Världsbanken, <http://data.worldbank.org/country> Besökt 2012-09-24

Vendil Pallin, Carolina (red), Rysk military förmåga I ett tioårsperspektiv, FOI, mars 2012

Wampler, Robert A (ed.) ”North Korea and Nuclear Weapons: The Declassified U.S. Record”, *National Security Archives*, April 25, (2003), <http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB87/> Besökt 2012-01-17

Wright, David, “Examining North Korea’s satellite launch vehicle”, *Bulletin of the Atomic Scientist*, March 2009

Zagorodnov, Artem, “Is Russias’ Far East overcrowded by Chinese immigrants?” *Russia Beyond the Headlines*, April 28, 2012

Zeihan, Peter, “Russia’s far east is turning Chinese”, *ABC News*

Yahuda, Michael, *The International Politics of the Asia-Pacific*, Routledge: New York, 1996

Yong, Chun, "North Korea's Brinkmanship and the Task to Solve the 'Nuclear Dilemma'", *Asian Perspectives*, Vol. 34, No. 1, 2010

Bilaga 1

10 Demografisk utveckling

I de följande fyra bilagorna redovisas olika uppgifter för de 7 asiatiska länderna Kina, Taiwan, Sydkorea, Japan, Filippinerna, Indonesien och Vietnam som en bakgrund till de kommentarer som görs i huvudtexten.

I denna första bilaga presenteras vissa demografiska uppgifter för dessa 7 länder, som ytterligare belyser avsnittet om "Demografi" på sid 11. FN:s befolkningsdatabas *World Populations Prospects*, WPP, har använts som källa för alla uppgifter som redovisas. WPP innehåller demografiska uppgifter från 1950 med projektioner fram till år 2100. WPP är numer tillgänglig på Internet (se > http://esa.un.org/wpp/wpp2012/wpp2012_1.htm.)

10.1 Befolkningstillväxt

Demografiskt sett finns en mycket stor skillnad mellan de studerade länderna, såväl avseende storlek och utveckling som befolkningens åldersmässiga sammansättning. På uppslaget på nästa två sidor/ sid 96-97 presenteras FN:s uppgifter om befolkningsutvecklingen fram till år 2050, både i form av en tabell ("Folkmängd, tusentals innevånare 1990-2050 i de 7 länderna") och med två diagram. I de två diagrammen, ritade med två olika skalor, har för åren 1990, 2010, 2025 och 2050 även antalet innevånare skrivits in i textutor. För kommande år anger FN i sina prognoser först ett huvudalternativ, kompletterat med en högre och en lägre variant som tillsammans ger en sorts band för de projektioner som görs. I tabellen har dock bara uppgifter om huvudalternativet medtagits, men det kan ändå vara värt att påpeka att det finns beräkningar som ger både högre och lägre värden än de som anges i tabellen.

En avgörande skillnad finns således mellan ländernas storlek. Det största landet Kina har med sina 1 349 miljoner innevånare (2010) en folkmängd som är mer än 60 gånger större än det minsta landet Taiwan, som har en befolkning kring 23 miljoner. Och även om den kinesiska befolkningstillväxten numer är lägre än tidigare, ökar den kinesiska befolkningen med omkring 5-6 miljoner årligen. Under en fyra-femårsperiod har således Kina, befolkningsmässigt, ökat med ett "Taiwan" i storlek.

De studerade länderna kan också kategoriseras efter den demografiska utveckling och de mönster de uppvisar. *Filippinerna, Indonesien och Vietnam* har en fortsatt snabbt ökande befolkning till och med 2025. Som framgår av diagrammet nederst på sid 97, kommer Filippinerna under andra halvan av 2020-talet att ha en större folkmängd än Japan. I Indonesien och Vietnam kommer en viss stabilisering att ske under 2040-talet, medan Filippinerna kommer att fortsätta ha en snabb befolkningstillväxt.

Källa: UN: *World Population Prospects 2012*

Folkmängd, tusentals innevånare 1990-2050 i de 7 länderna

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Kina (inkl Hong K., Mac.)	1 151 349	1 167 026	1 181 522	1 195 046	1 207 963	1 220 529	1 232 808	1 244 875	1 256 001	1 266 594	1 276 332	1 285 173	1 293 220	1 300 678	1 307 630	1 314 885	1 321 908	1 328 860	1 335 720	1 342 428
Taiwan	20 233	20 422	20 612	20 800	20 983	21 156	21 320	21 475	21 627	21 779	21 936	22 099	22 265	22 429	22 596	22 728	22 857	22 971	23 070	23 152
Sydkorea	42 980	43 373	43 729	44 057	44 366	44 662	44 950	45 228	45 495	45 749	45 988	46 211	46 421	46 625	46 831	47 044	47 268	47 499	47 734	47 964
Japan	122 251	122 703	123 178	123 653	124 098	124 487	124 815	125 092	125 326	125 532	125 720	125 894	126 048	126 184	126 299	126 393	126 465	126 515	126 545	126 552
Filippinerna	61 629	63 147	64 659	66 174	67 703	69 255	70 831	72 427	74 041	75 670	77 310	78 964	80 630	82 294	83 937	85 546	87 116	88 653	90 173	91 703
Indonesien	184 346	187 452	190 512	193 526	196 488	199 400	202 257	205 063	207 639	210 011	212 395	214 703	216 926	219 026	221 839	224 607	227 303	229 919	232 462	234 951
Vietnam	67 102	68 536	69 988	71 417	72 769	74 008	75 117	76 111	77 020	77 891	78 758	79 630	80 501	81 377	82 263	83 161	84 076	85 007	85 952	86 901

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Kina (inkl Hong K., Mac.)	1 148 932	1 195 243	1 161 365	1 137 221	1 112 716	1 137 775	1 382 368	1 386 500	1 390 177	1 393 422	1 396 249	1 398 654	1 400 629	1 402 187	1 403 346	1 404 119	1 404 513	1 404 527	1 404 163	1 403 421
Taiwan	23 216	23 263	23 291	23 307	23 313	23 315	23 314	23 310	23 302	23 291	23 277	23 261	23 242	23 220	23 194	23 161	23 123	23 079	23 028	22 970
Sydkorea	48 184	48 391	48 588	48 775	48 952	49 120	49 278	49 427	49 565	49 692	49 810	49 916	50 012	50 096	50 168	50 229	50 277	50 313	50 336	50 343
Japan	126 536	126 497	126 435	126 345	126 225	126 072	125 885	125 664	125 410	125 123	124 804	124 453	124 071	123 661	123 227	122 771	122 294	121 800	121 287	120 759
Filippinerna	93 261	94 852	96 471	98 113	99 765	101 421	103 078	104 740	106 404	108 072	109 742	111 413	113 084	114 755	116 423	118 088	119 750	121 406	123 065	124 694
Indonesien	239 871	242 326	244 769	247 188	249 563	251 880	254 135	256 329	258 464	260 544	262 569	264 540	266 454	268 310	270 109	271 851	273 534	275 158	276 722	278 222
Vietnam	87 848	88 792	89 730	90 657	91 563	92 443	93 293	94 111	94 896	95 644	96 355	97 027	97 659	98 254	98 812	99 335	99 825	100 282	100 708	101 107

	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049
Kina (inkl Hong K., Mac.)	1 402 301	1 400 808	1 398 944	1 396 708	1 394 095	1 391 105	1 387 739	1 384 005	1 379 909	1 375 455	1 370 651	1 365 506	1 360 030	1 354 231	1 348 121	1 341 711	1 335 011	1 328 039	1 320 817	1 313 374
Taiwan	22 906	22 854	22 754	22 668	22 573	22 471	22 362	22 244	22 120	21 988	21 849	21 703	21 550	21 392	21 228	21 059	20 885	20 708	20 526	20 342
Sydkorea	50 335	50 311	50 270	50 213	50 140	50 049	49 942	49 818	49 678	49 523	49 354	49 171	48 975	48 766	48 547	48 318	48 079	47 832	47 577	47 316
Japan	120 218	119 663	119 098	118 523	117 939	117 349	116 753	116 152	115 549	114 944	114 340	113 738	113 137	112 541	111 950	111 366	110 788	110 218	109 655	109 098
Filippinerna	126 321	127 924	129 534	131 117	132 684	134 232	135 761	137 270	138 769	140 227	141 675	143 103	144 508	145 892	147 255	148 595	149 912	151 207	152 477	153 721
Indonesien	279 659	281 030	282 336	283 573	284 741	285 837	286 862	287 813	288 691	289 495	290 223	290 876	291 454	291 958	292 387	292 743	293 026	293 238	293 379	293 451
Vietnam	101 463	101 637	102 167	102 773	103 361	103 928	104 477	105 008	105 513	105 993	106 447	106 875	107 275	107 647	107 988	108 297	108 574	108 819	109 032	109 214

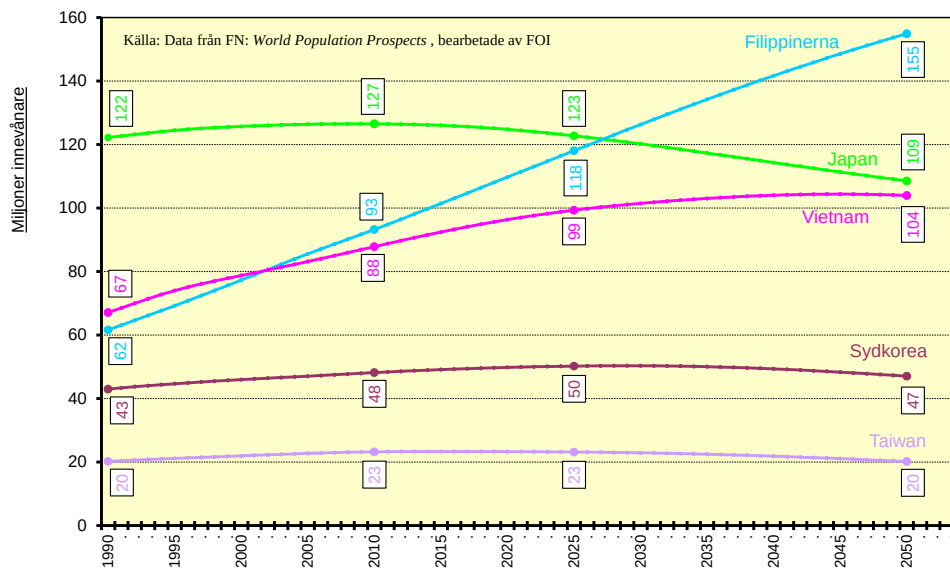
Kommentarer

World Population Prospects anger en uppgift för "China" och redovisar uppgifter för Hong Kong och Macao separat. I denna tabell har dessa data summerats, vilket i tabellen markerats med att här redovisade data inkluderar uppgifter för Hong Kong och Macao.

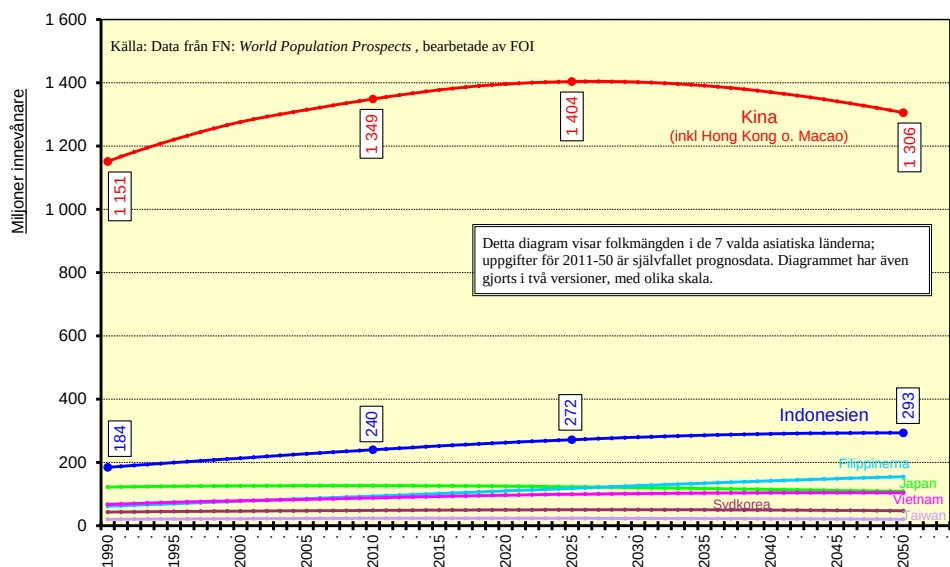
Som en följd av att Taiwan inte är medlem av FN, beräknas folkmängden där som befolkning i "Other non-specified areas", med "landskod 158" som just gäller för Taiwan. I denna tabell har icke desto mindre beräkningen Taiwan använts, trots att *World Population Prospects* inte direkt gör detta.

2050
Kina (inkl Hong K., Mac.)
Taiwan
Sydkorea
Japan
Filippinerna
Indonesien
Vietnam

Folkmängd i 7 asiatiska länder (2)/ Miljoner innevånare

Folkmängd i 7 asiatiska länder (1)/ Miljoner innevånare

Japan befinner sig i det motsatta läget, då den japanska befolkningen minskar sedan 2010; i tabellen har därför det antal innevånare som Japan hade detta år – 126,5 miljoner innevånare – markerats med en understrykning.

Kina (inklusive Macao och Hong Kong), *Taiwan* och *Sydkorea* befinner sig ett slags mellanläge mellan dessa båda positioner, i vilka befolkningen fortsätter att öka, om än i en allt långsammare takt, innan antalet innevånare sedan kommer att börja minska; även för dessa länder, likt Japan, har det år de kommer att ha störst folkmängd markerats med en understrykning. I Taiwan kommer befolkningen således att fortsätta öka till och med år 2015, för att därefter minska. Kina och Sydorea kommer att ha befolkningar som fortsätter öka till och med 2027 respektive 2029, varefter folkmängden även börjar minska i dessa båda länder.

10.2 Befolkningens åldersmässiga sammansättning

Med **befolkningspyramider** kan man åskådliggöra befolkningens åldersmässiga sammansättning, och på följande sidor 100-106 visas sådana befolkningspyramider för de 7 studerade asiatiska länderna för åren 1990 – 2010 – 2030, uppdelat på femårskohorter efter ålder och födelseår.¹⁷⁴ Utvecklingsländer, liksom de utvecklade länderna förr i tiden, uppvisar ofta en markant pyramidform (som exempelvis Filippinerna för år 1990), det vill säga med förhållandevis många barn och ungdomar och få äldre personer, till följd av höga födelsetal och en låg medellivslängd. Mer utvecklade länder har oftast mer jämntjocka pyramider. Här kan även påpekas att olika händelser även kan ge viktiga hack i pyramiden. Efter andra världskriget hade t.ex. länder som Tyskland, Polen och Sovjet stora hack i sina pyramider, till följd av det stora antalet män som stupat i kriget. I andra fall kan det finnas förhållandevis många personer i en viss åldersgrupp. I många länder, även Sverige, föddes exempelvis många barn i slutet av 1940-talet, som nu börjar närma sig pensionsåldern. Ofta finns därför en sorts ”demografiskt eko” mellan olika åldersskullar. Det förhållandevis stora antalet fyrtingalister i Sverige, innebar att dessa knappt trettio år senare fick barn och antalet tidiga sjuttitalister därför är förhållandevis stort. (Det är således genom att utgå från befolkningspyramidens utseende och olika antaganden om födelse- och dödstal, som man kan göra långsiktiga befolkningsprognoser av det slag som diskuterades i det förra avsnittet.)

¹⁷⁴ Se t.ex. ”Population pyramid”, *Wikipedia* > http://en.wikipedia.org/wiki/Population_pyramid.

Genom att studera befolkningspyramider och särskilt antalet män i åldern 18- 28 år kan man även se vilka personalmässiga förutsättningar olika länder har över tiden att mobilisera och bemanna militära förband. För ett land med ett minskande antal män i denna åldersgrupp, och med en ökande konkurrens från andra arbetsgivare, kan det därför bli svårt för landets försvarsmakt att uppfylla de personalmål som av militärstrategiska skäl kan vara önskvärda. I sådana länder torde försvarsmakten därför komma att vilja utforma ett mer kapitalintensivt försvar än vad som annars skulle ha varit fallet, att så långt som möjligt ersätta manskap med alltmer kvalificerad och personalbesparande utrustning.

För ett lands ekonomiska tillväxt är det fördelaktigt (*ceteribus paribus*) att ha många personer i de yrkesverksamma åldersgrupperna i förhållande till de icke-yrkesverksamma åldrarna (åtminstone så länge som de kan erbjudas sysselsättning och arbetslöshet inte är alltför stort problem).¹⁷⁵ I befolkningspyramiderna har därför tre olika färgmönster använts för barn- och ungdomsgruppen 0-14 åringar, de yrkesverksamma 15-64 åringarna samt äldre personer över 65 år. Med begreppet **försörjningsbörda** (eng. *dependency ratio*) avses måttet hur många barn & ungdomar samt äldre som en person i de yrkesverksamma ålderskategorierna 15-64 år måste försörja, och i diagrammen på följande sidor har uppgifter om försörjningsbördan skrivits in i tre textrutor.

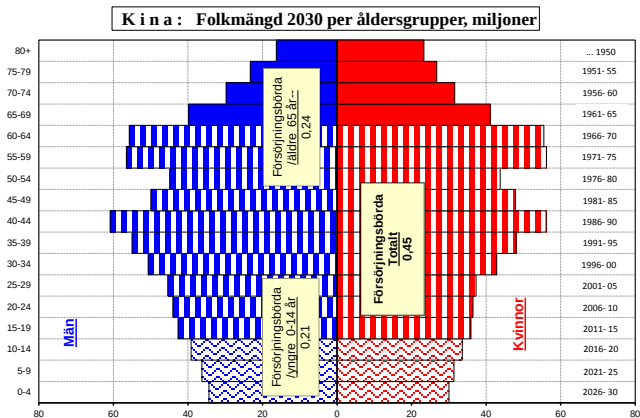
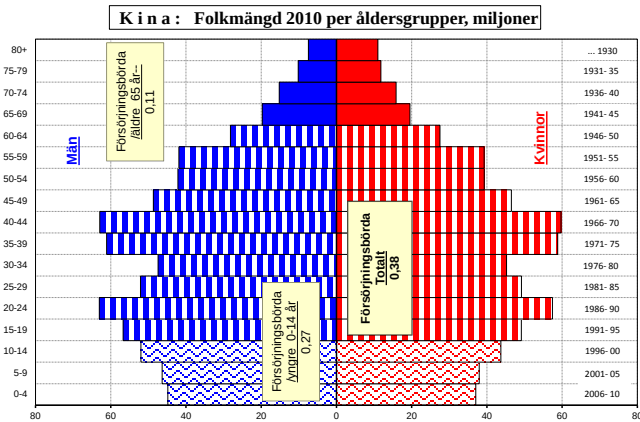
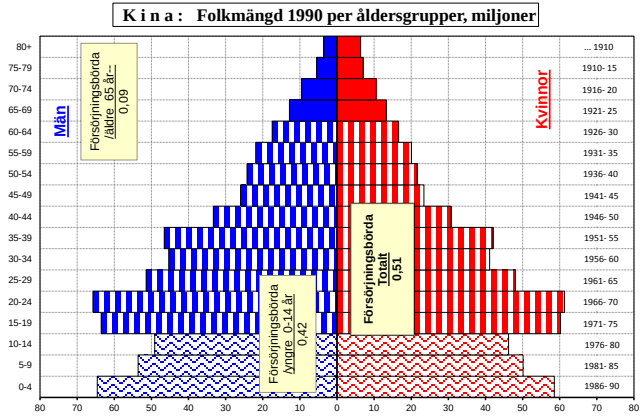
Stundom talar man därför om att land har en *demographic window of opportunity* under den period som försörjningsbördan är förhållandevis låg, för barn < 30 % och för äldre <15 %: med detta menas således att 100 personer i de yrkesverksamma åldrarna ska försörja <30 barn och <15 äldre personer.¹⁷⁶ (Som en utvikning kan här påpekas att vi i Sverige beräknar försörjningsbördan på ett något annorlunda sätt än man ofta gör internationellt, då man internationellt kategoriserar 15-19 åringar som yrkesverksamma medan vi i Sverige klassar 15-19 åringar som tillhörande den icke-yrkesverksamma barn- och ungdomsgruppen.)

Flera ekonometriska studier har även gjorts som visar att de länder, bl.a. i Asien, som under senare decennier haft en snabb ekonomisk tillväxt även haft dessa gynnsamma demografiska förutsättningar för en hög tillväxt.¹⁷⁷ I flera av de studerade länderna minskade som synes försörjningsbördan under de senaste decennierna, medan den kommer att öka under kommande decennier, i synnerhet som en följd av det ökande antalet äldre. Även i de länder som uppvisar en stabil total försörjningsbörda, sker en viss förändring i försörjningsbördans sammansättning, från barn & ungdomar till äldre.

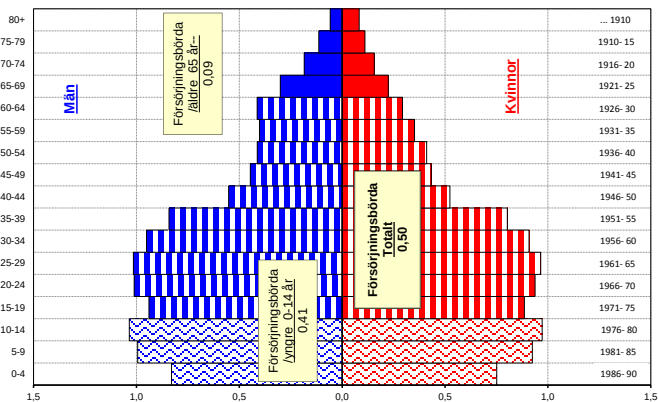
¹⁷⁵ Se t.ex. "Dependency ratio", *Wikipedia* > http://en.wikipedia.org/wiki/Dependency_ratio.

¹⁷⁶ Se t.ex. "Demographic window", *Wikipedia* > http://en.wikipedia.org/wiki/Demographic_window.

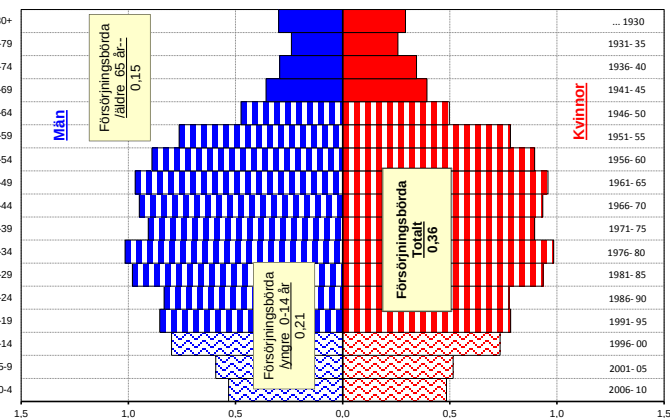
¹⁷⁷ Se t.ex. tema nummer om "The Demographic Window of Opportunity", *Asian Population Studies* 2005:2 (Volume 1, Issue 2) > http://www.iiasa.ac.at/publication/more_XJ-05-018.php.

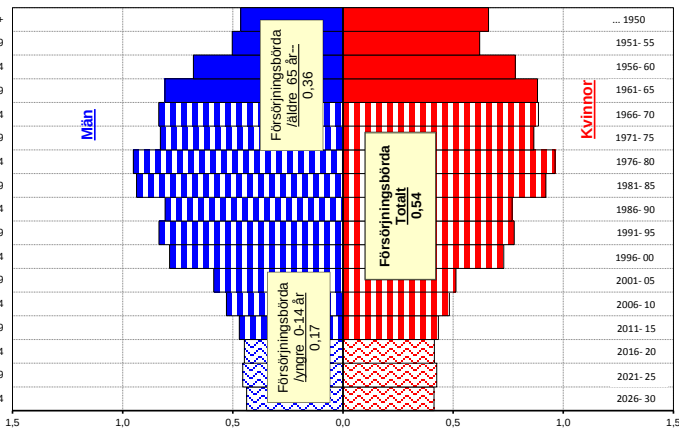
T a i w a n : Folkmängd 1990 per åldersgrupper, miljoner

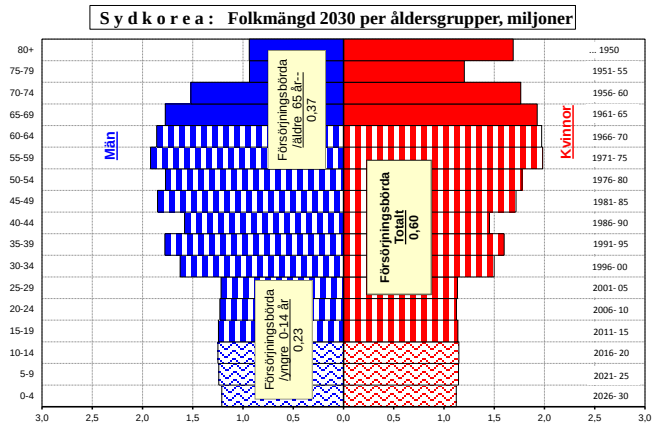
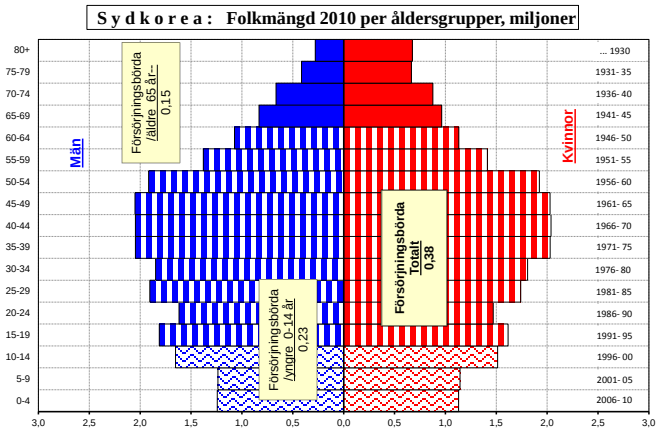
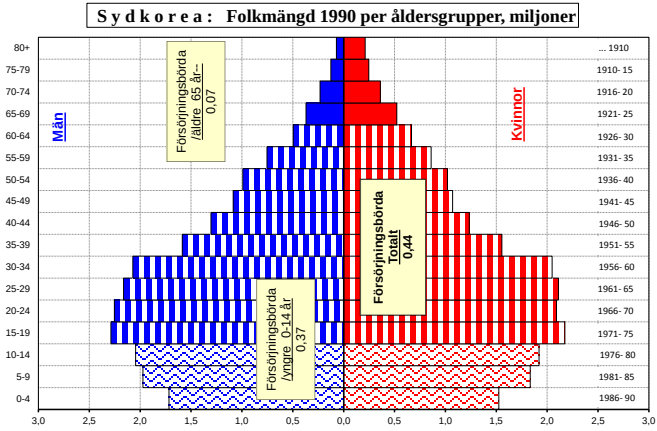

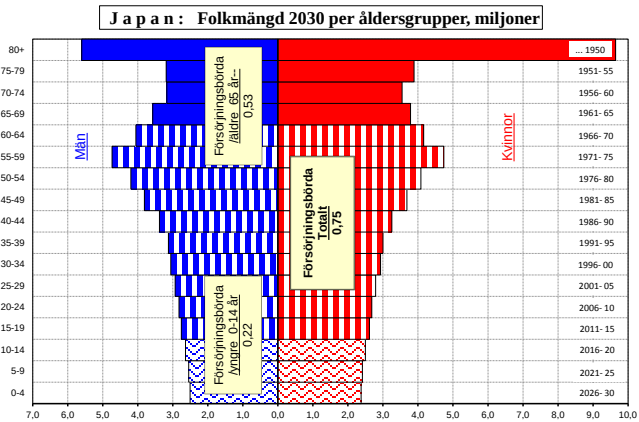
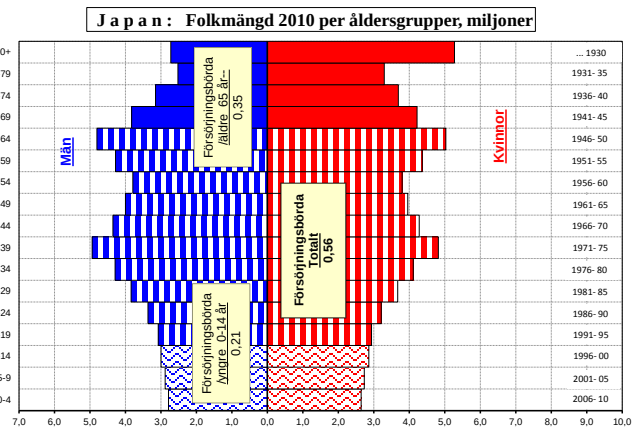
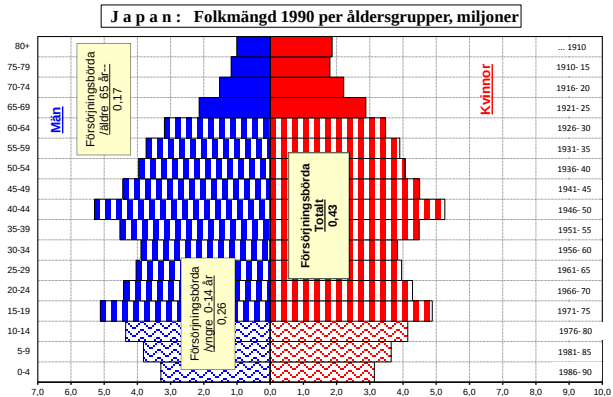
T a i w a n : Folkmängd 2010 per åldersgrupper, miljoner

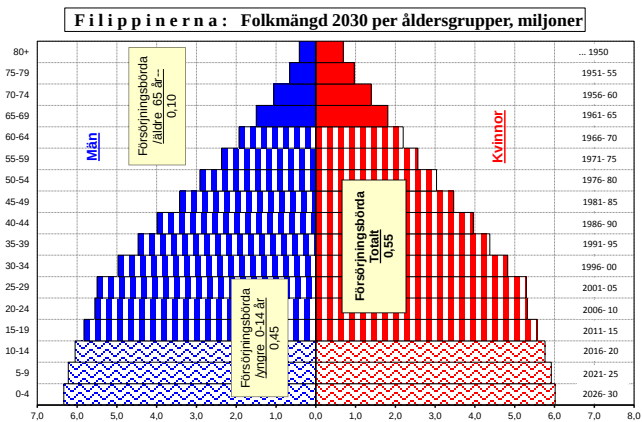
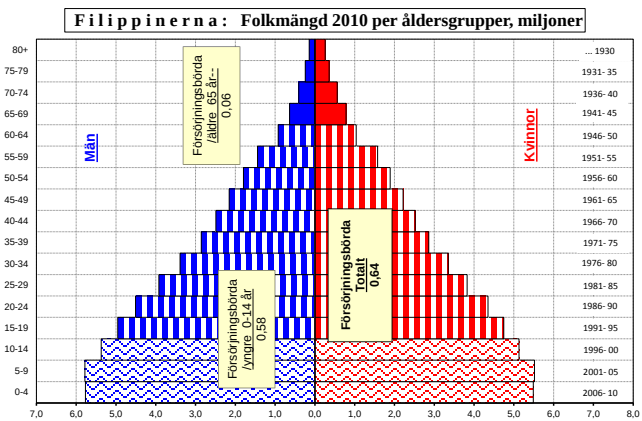
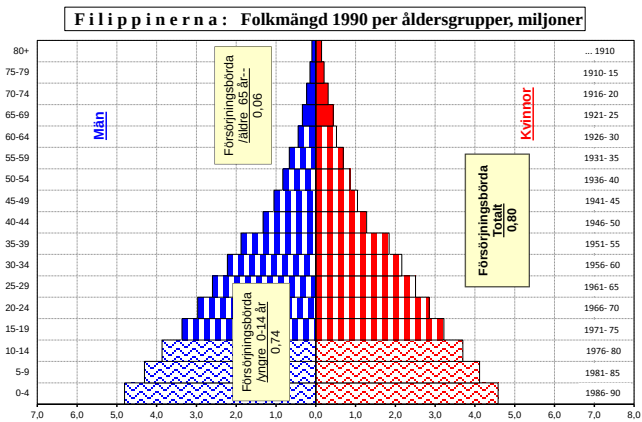

T a i w a n : Folkmängd 2030 per åldersgrupper, miljoner

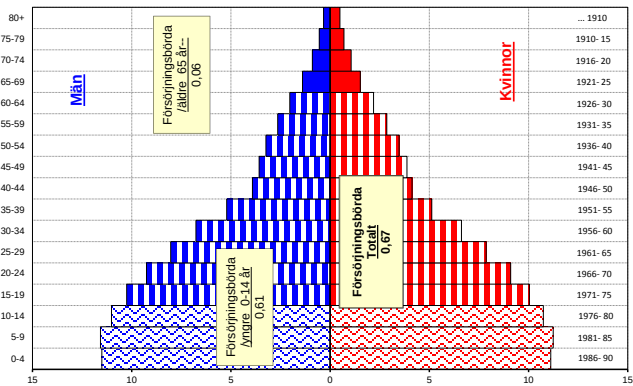

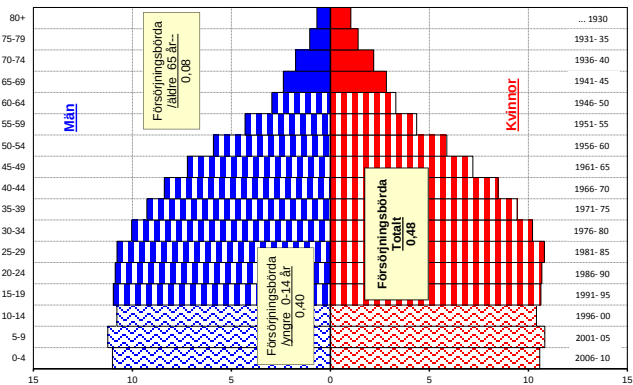

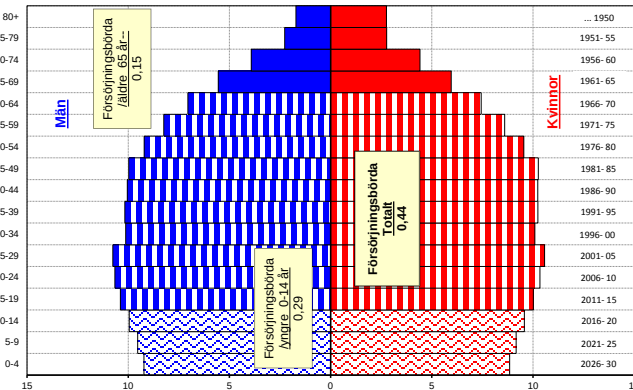
Indonesien : Folkmängd 1990 per åldersgrupper, miljoner

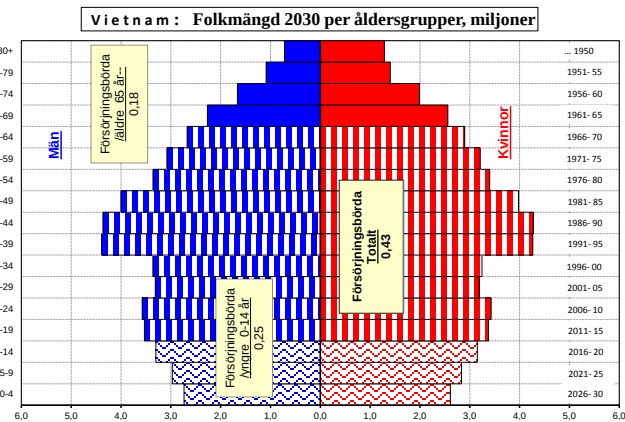
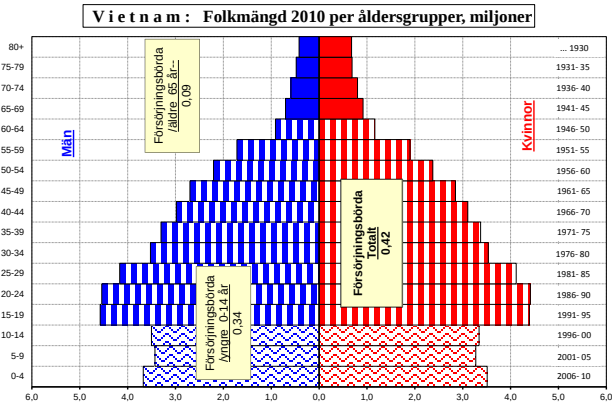
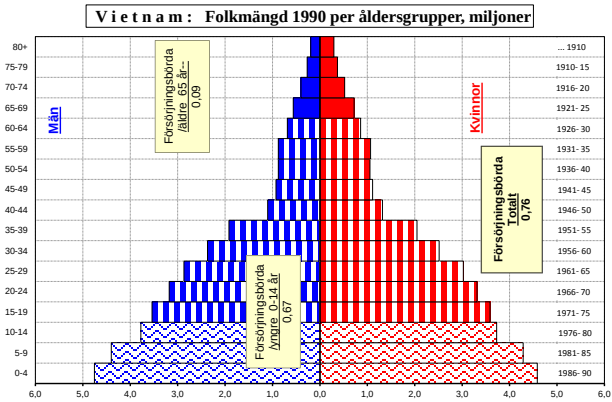

Indonesien : Folkmängd 2010 per åldersgrupper, miljoner

Indonesien : Folkmängd 2030 per åldersgrupper, miljoner

Bilaga 2

11 Utveckling av BNP och militärutgifter för vart och ett av de studerade länderna

I denna bilaga redovisas utvecklingen av BNP och militärutgifter för de 7 asiatiska länderna, med hjälp av två diagram fört vart och ett av länderna. Underlaget i denna bilaga ligger till grund för de påpekanden som görs i avsnitten om den ekonomiska utvecklingen (sid 15) och militärutgifter (sid 44). Diagrammen är hämtade från den databas "Economic Developments and Defence Expenditures" som skapats vid FOI, och som i sin tur bygger på en rad olika källor. Tonvikten i denna bilaga 2 ligger på att visa utvecklingen i vart och ett av de studerade länderna på ett så bra sätt som möjligt, utan att någon jämförelse görs mellan länderna (t.ex. utifrån ländernas storlek). I de följande "Bilaga 3" och "Bilaga 4" (se sid 117 resp sid 126) ligger i stället betoningen på att jämföra förhållandena mellan länderna i fråga.

Att på detta sätt samtidigt visa uppgifter om länders ekonomiska utveckling och deras militära satsningar har naturligtvis flera fördelar. Man får till att börja med en uppfattning om ländernas ekonomiska möjligheter att öka sina försvarssatsningar. Kina har t.ex. ökat sina militära utgifter mycket snabbt, men samtidigt har landet haft en mycket snabb ekonomisk tillväxt som gjort det möjligt för Kina att öka sina militärutgifter utan att detta inneburit någon ökad samhällsekonomisk belastning.

Det **översta** diagrammet på sidan visar således den ekonomiska utvecklingen för perioden 1980- 2017, baserat på de data som rapporteras av IMF:s *World Economic Outlook Database*, tillgänglig på IMF:s hemsida <http://www.imf.org/external/index.htm> och länken <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/weodata/index.aspx>.

I dessa diagram visar kolumnerna BNP-utvecklingen i miljarder US dollar, 2005 års värde och är relaterade till vänster y-axel. Uppgifterna för 2012-2017 är prognoser och därför ritade med en svagare färgton. Kurvlinjen visar den ekonomiska tillväxten och är relaterad till höger y-axel. Med de lodräta röda linjerna görs en avgränsning mellan olika perioder, och med gröna linjer just vilka trender som präglar olika perioder. I dessa diagram finns även olika textrutor infogade, med påpekanden om de trender som illustreras av figuren.

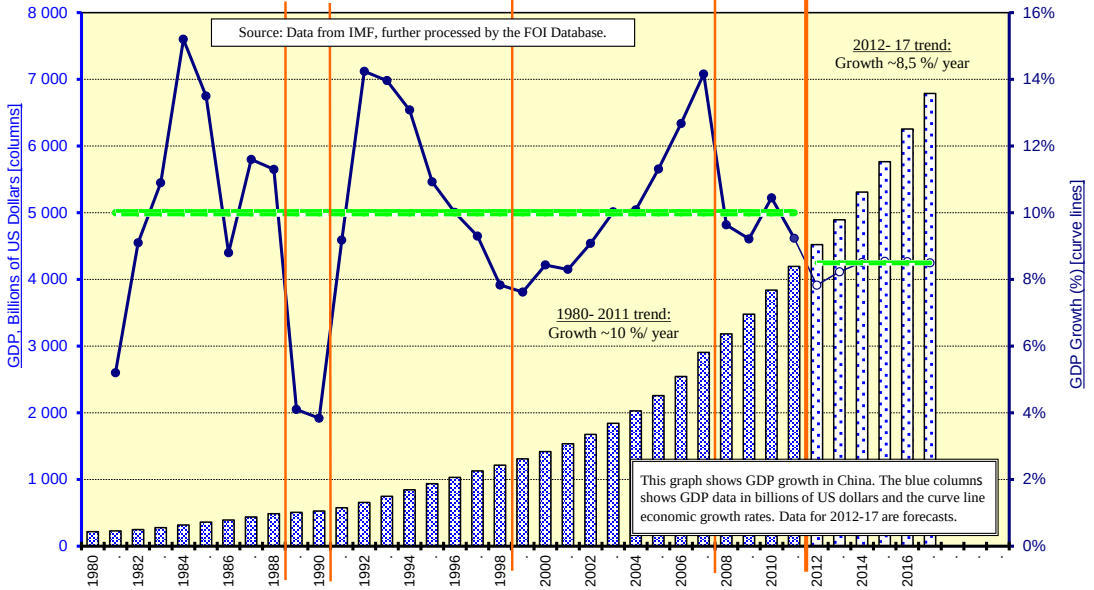
Det **nedersta** diagrammet på sidan visar militärutgifternas utveckling 1980-2011. Som källa används de uppgifter som rapporterats av SIPRI. För åren 1988-2011 finns uppgifter på SIPRI:s hemsida

http://www.sipri.org/research/armaments/milex/milex_database;

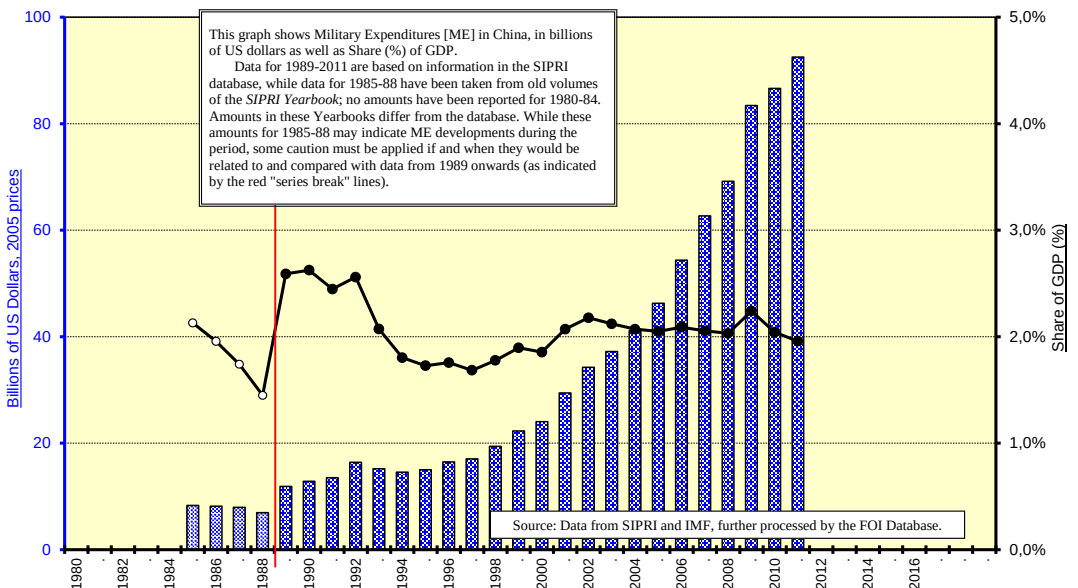
för åren 1980-87 har uppgifter hämtats från tidigare årgångar av *SIPRI Yearbook* (volymerna 1990-97). I en textruta i varje diagram diskuteras också i vad mån dessa tidigare uppgifter från gamla *Yearbooks* är konsistenta med de som numer finns tillgängliga på SIPRI:s hemsida.

I dessa diagram visar kolumnerna militärutgifterna i miljarder US dollar, 2005 års värde och är relaterade till vänster y-axel, medan kurvlinjen visar militärutgifterna som andel av BNP och är relaterad till höger y-axel.

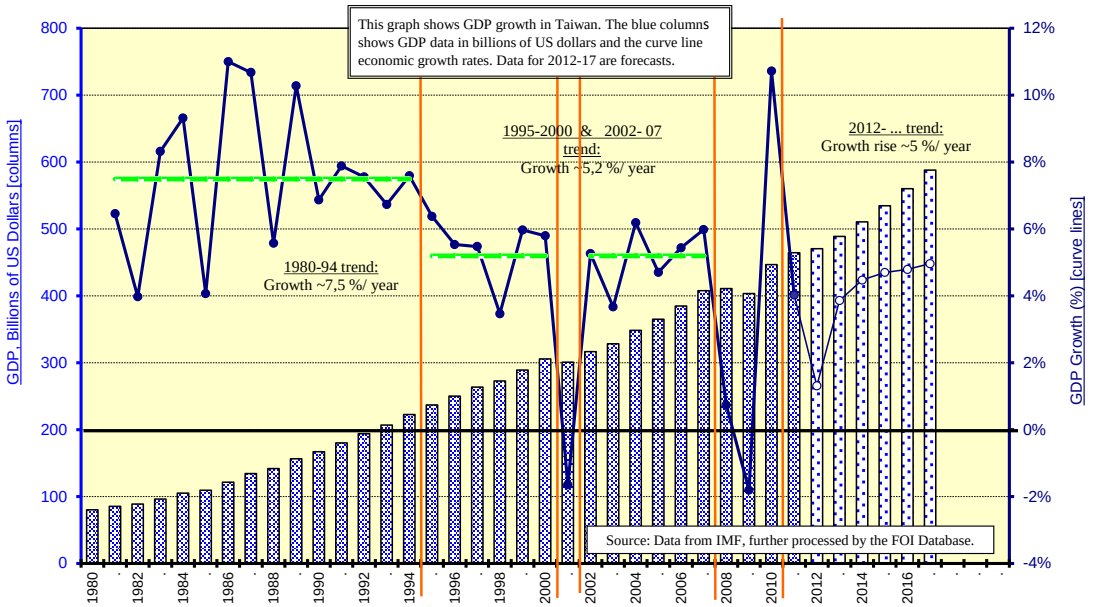
China:
GDP, Billions of US Dollars, Constant/ 2005 prices & Ec. Growth Trends

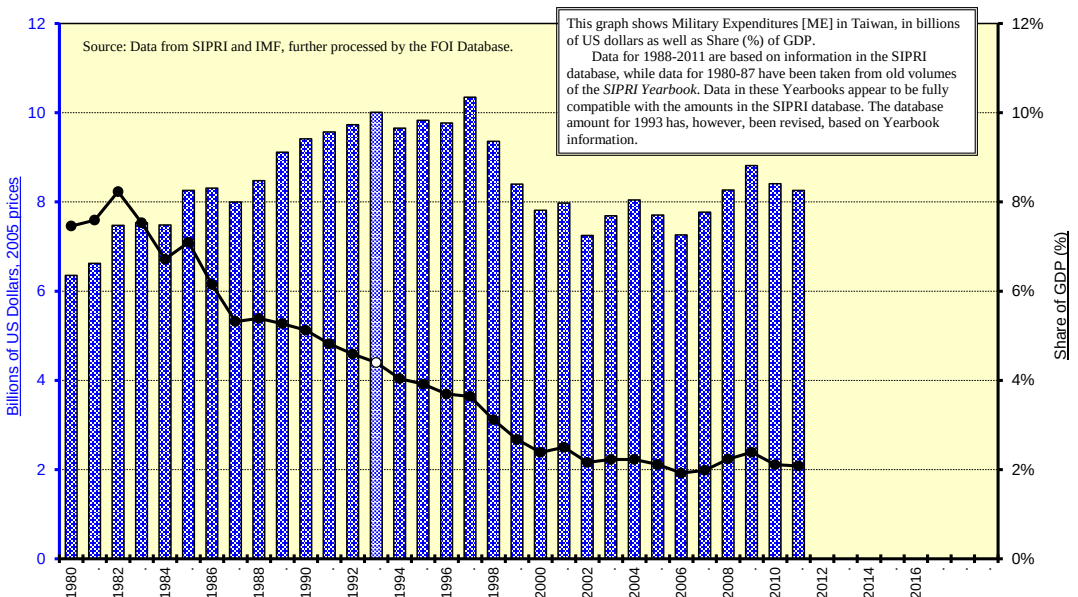
China : "SIPRI" Military Expenditures,
Billions of US Dollars, 2005 Prices [blue columns] +/- Share of GDP (%) [black line]

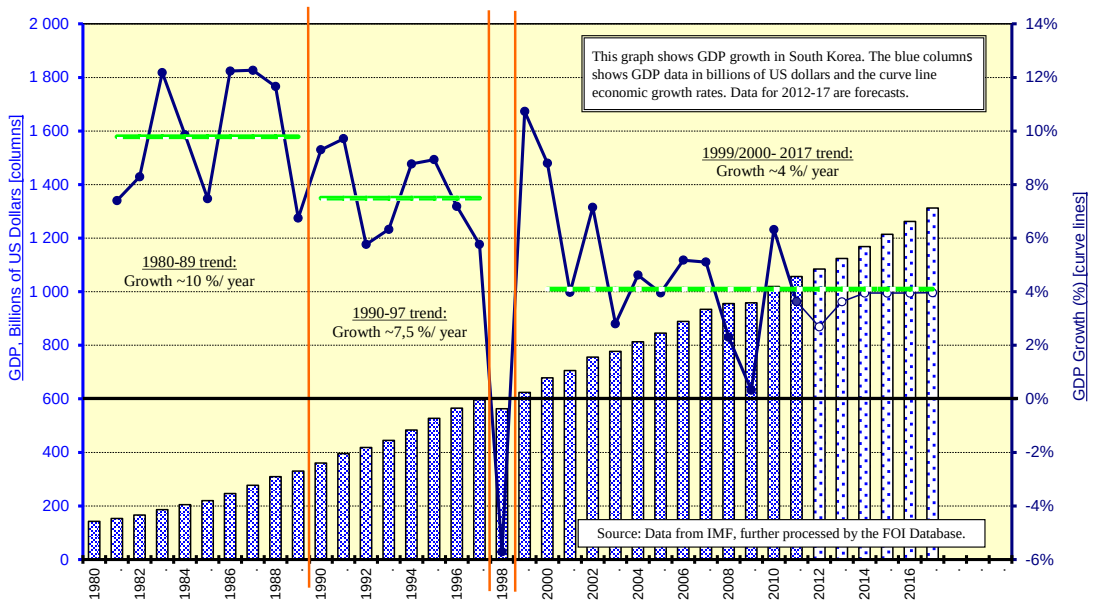
Taiwan:
GDP, Billions of US Dollars, Constant/ 2005 prices & Ec. Growth Trends

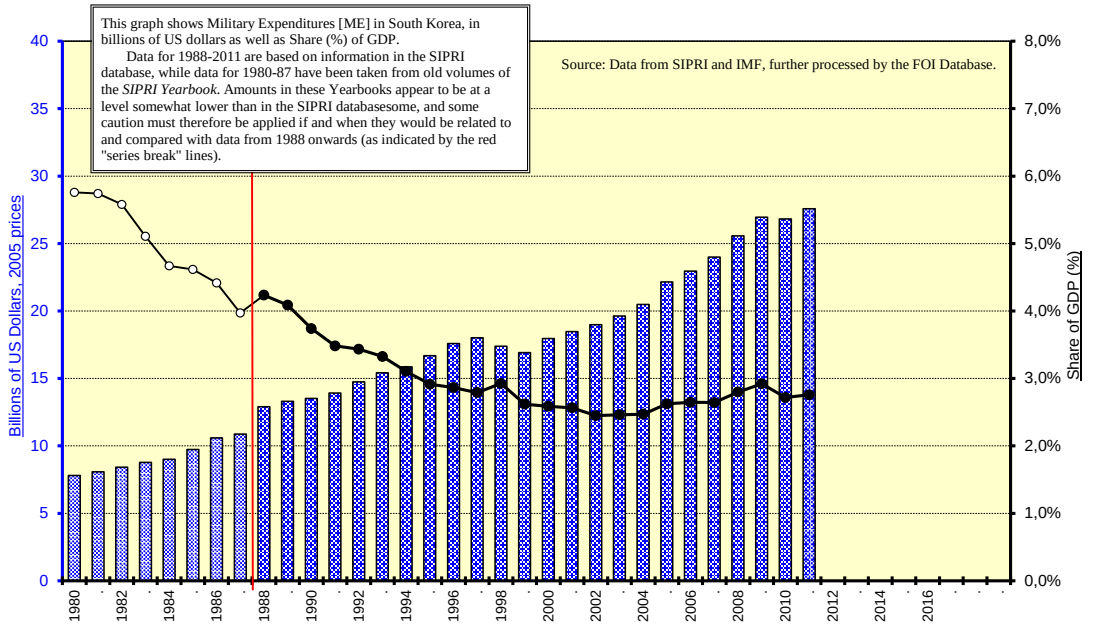
Taiwan : “SIPRI” Military Expenditures,
Billions of US Dollars, 2005 Prices [blue columns] -/- Share of GDP (%) [black line]

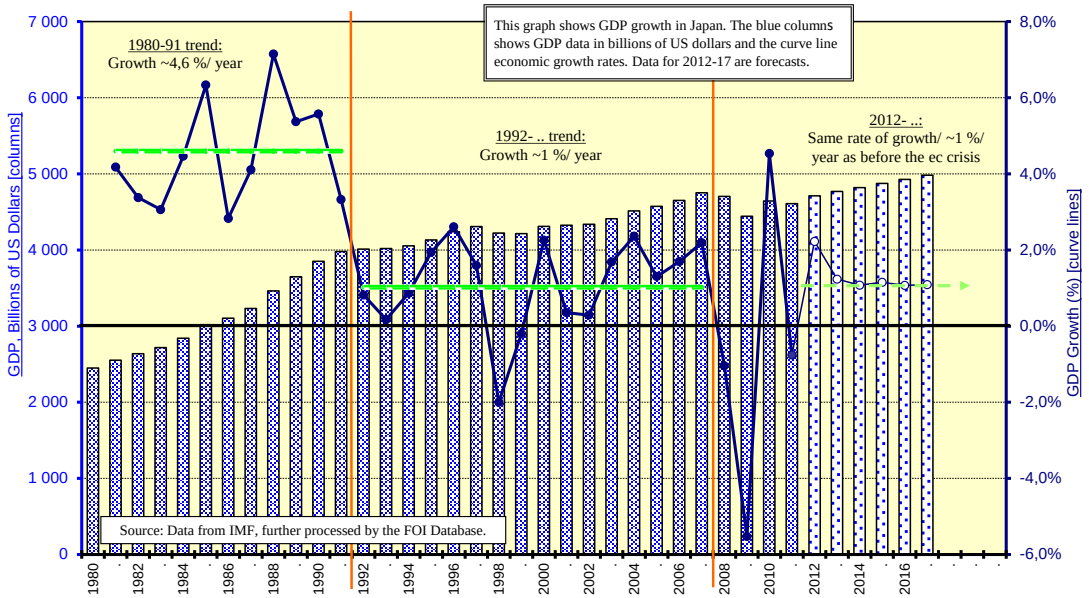
South Korea:
GDP, Billions of US Dollars, Constant/ 2005 prices & E.c. Growth Trends

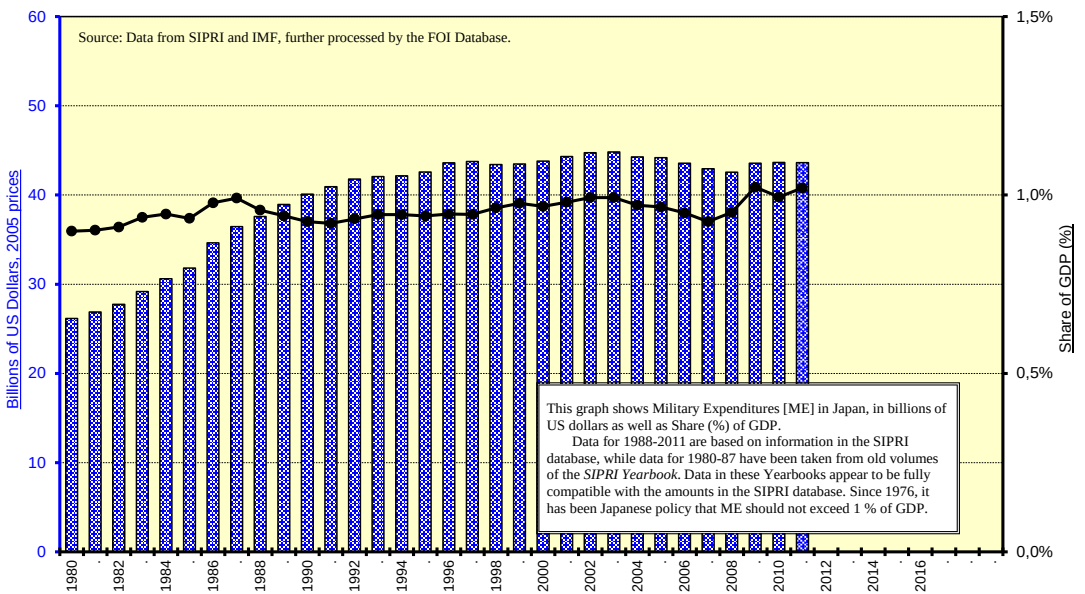
South Korea : “SIPRI” Military Expenditures,
Billions of US Dollars, 2005 Prices [blue columns] -/- Share of GDP (%) [black line]

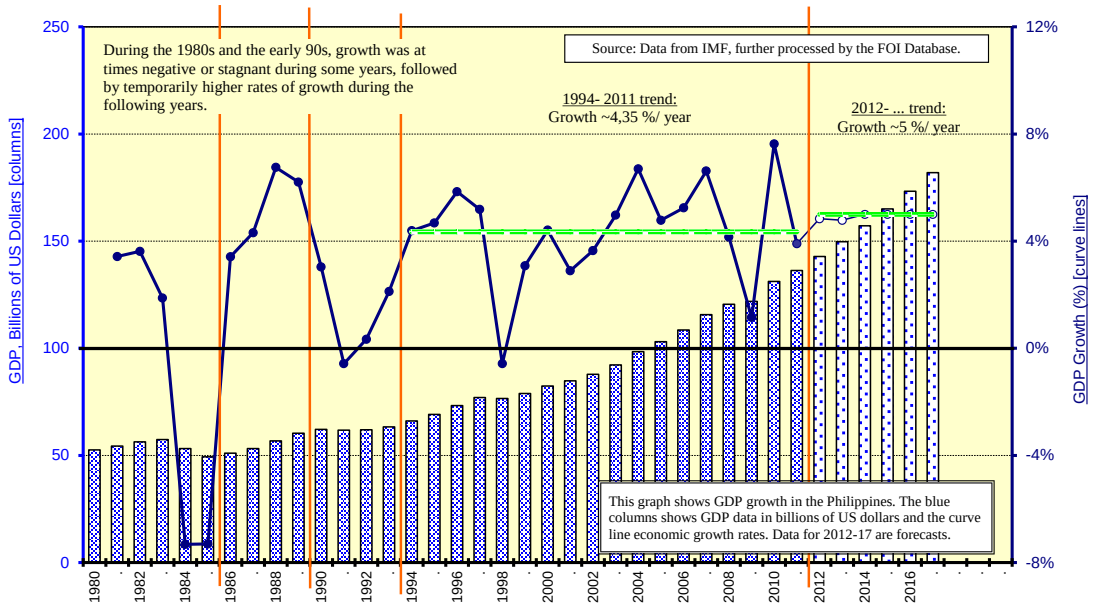
Japan:
GDP, Billions of US Dollars, Constant/ 2005 prices & Ec. Growth Trends

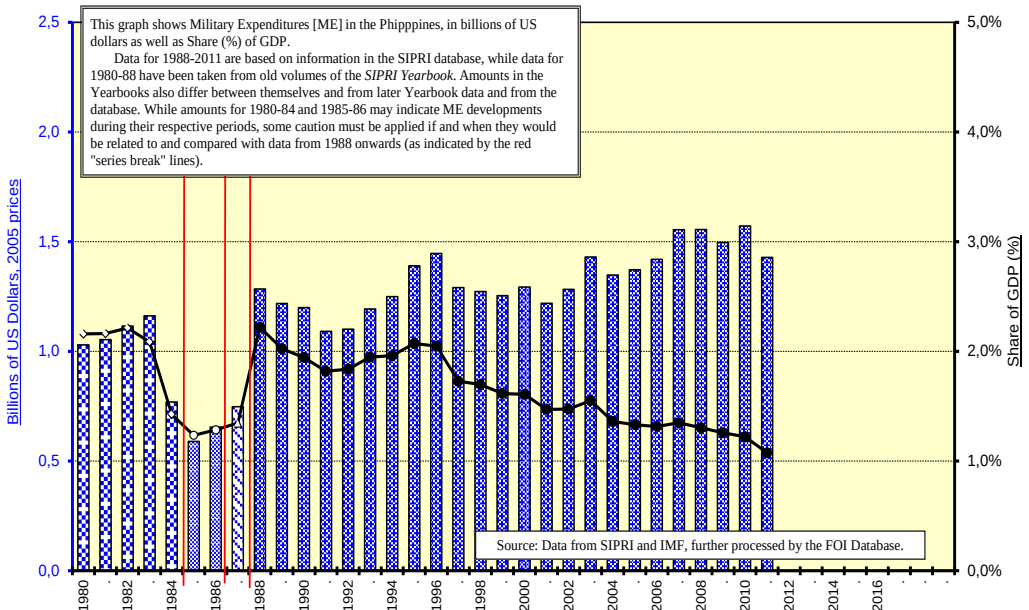
Japan: "SIPRI" Military Expenditures,
Billions of US Dollars, 2005 Prices [blue columns] +/- Share of GDP (%) [black line]

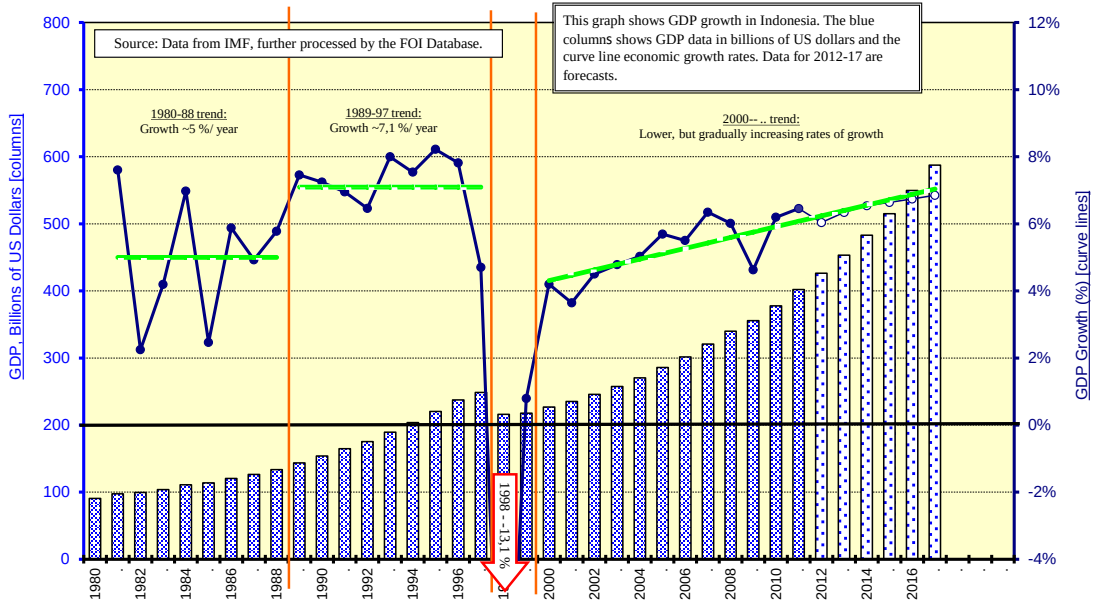
Philippines:
GDP, Billions of US Dollars, Constant/ 2005 prices & Ec. Growth Trends

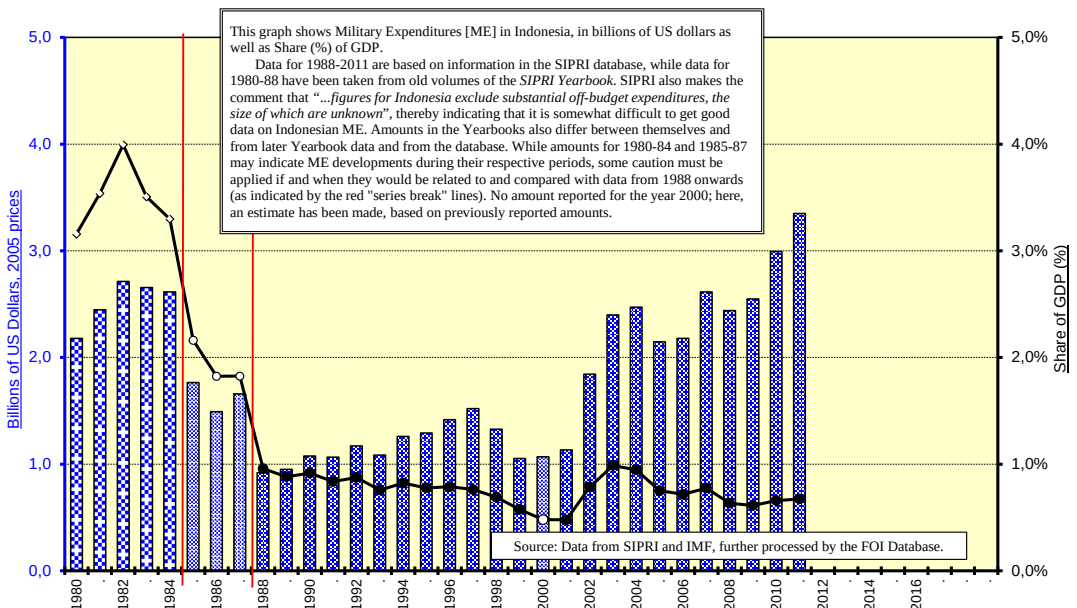
Philippines: "SIPRI" Military Expenditures,
Billions of US Dollars, 2005 Prices [blue columns] +/- Share of GDP (%) [black line]

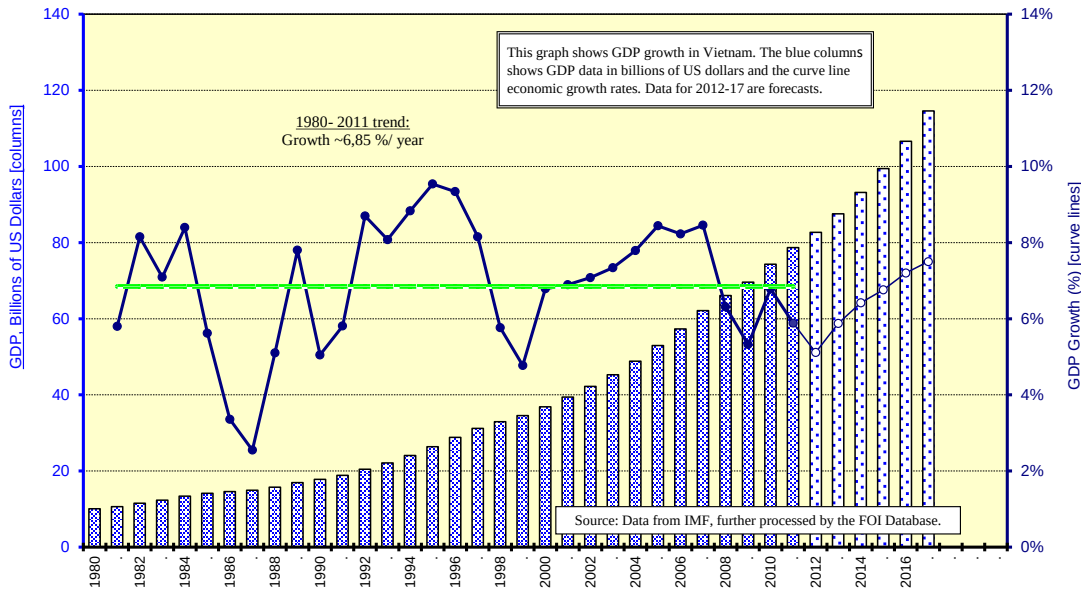
Indonesia: GDP, Billions of US Dollars, Constant/ 2005 prices & Ec. Growth Trends

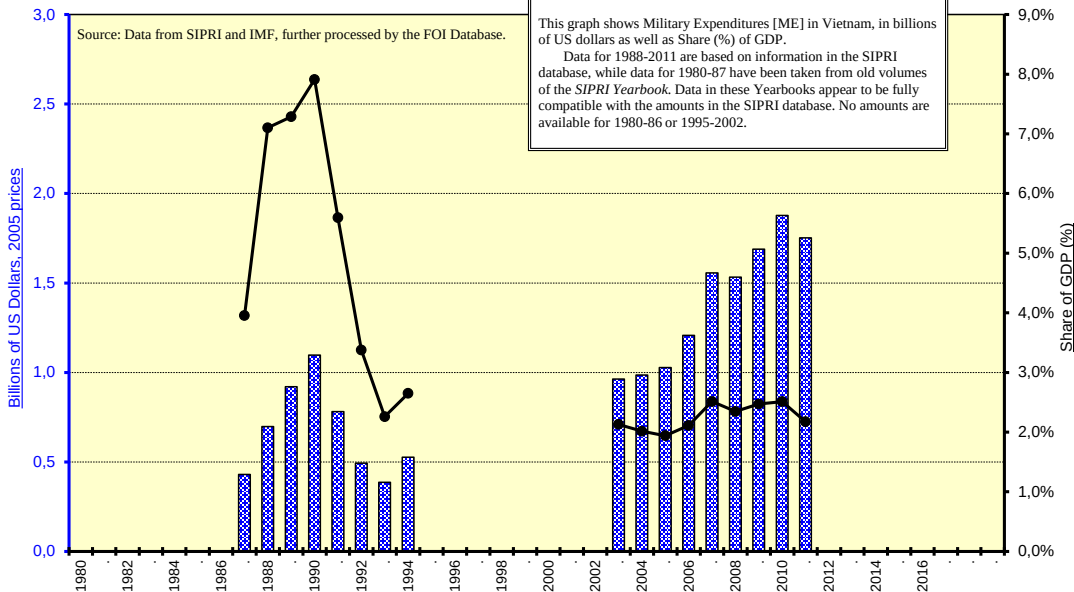
Indonesia: "SIPRI" Military Expenditures, Billions of US Dollars, 2005 Prices [blue columns] +/- Share of GDP (%) [black line]

Vietnam:
GDP, Billions of US Dollars, Constant/ 2005 prices & Ec. Growth Trends

Vietnam: "SIPRI" Military Expenditures,
Billions of US Dollars, 2005 Prices [blue columns] +/- Share of GDP (%) [black line]

Bilaga 3

12 En jämförelse mellan BNP-utvecklingen i de studerade länderna

I denna bilaga jämförs BNP-utvecklingen för 7 studerade asiatiska länder, med hjälp av olika diagram. Diagrammen är hämtade från den databas "Economic Developments and Defence Expenditures" som skapats vid FOI, och som i sin tur bygger på en rad olika källor. När man studerar och jämför olika utvecklingar är det, som bekant alltid viktigt att skilja mellan "förändring och utveckling" och "storlek". För den mera övergripande utvecklingen kan en liten förändring i ett stor land därför vara viktigare än en stor förändring i ett litet land. I den föregående bilagan låg således tonvikten på att visa utvecklingen i enskilda länder, utan att några påpekanden gjordes om ländernas storlek. I denna bilaga jämförs i stället utvecklingen i de 7 länderna med varandra.

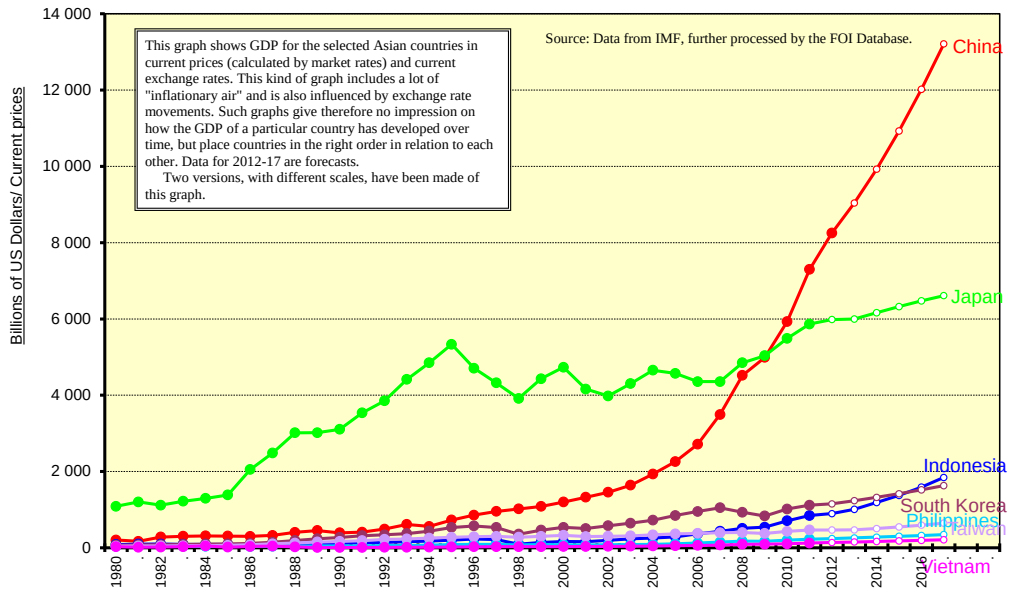
12.1 De 7 asiatiska ländernas BNP: jämförelser i löpande penningvärde

Vill man studera utvecklingen i olika länder över tiden måste man naturligtvis använda sig av uppgifter i fast penningvärde, så att man inte låter "inflationsluften" påverka ens analys. Med hjälp av ett inflationsindex (som konsumentprisindex, KPI) kan en sådan omräkning också lätt göras. [En annan fråga är i vad mån ett sådant allmänt index ger en rättvisande bild av den inflation som förevarit inom en viss sektor som just försvar, om t.ex. ett särskilt försvarskostnadsindex vore att föredra. Dock finns ofta inget annat index än KPI att tillgå, i synnerhet vid internationella jämförelser, så i brist på andra index används därför KPI.]

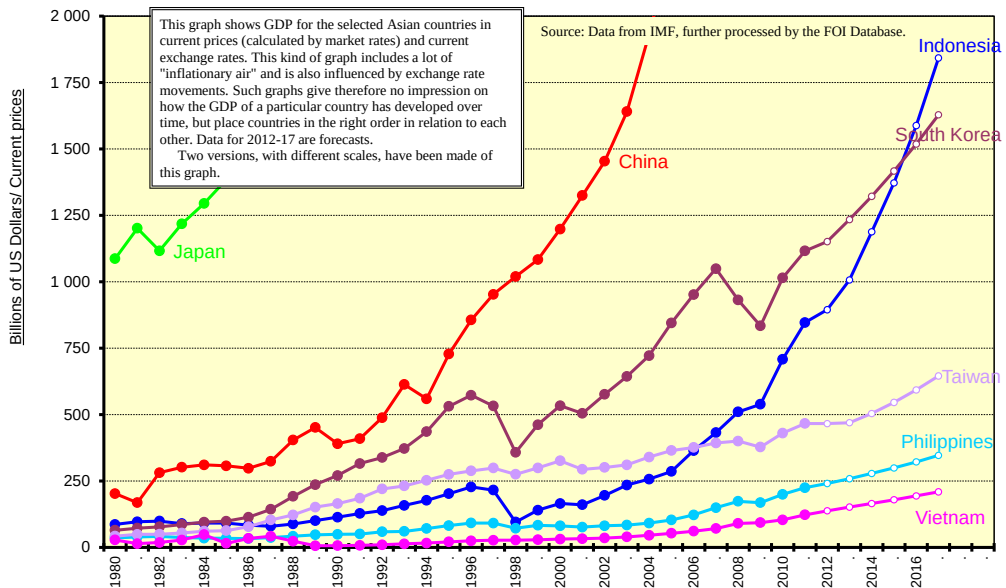
Vill man jämföra olika länder med varandra måste en omräkning till en gemensam valuta självfallet göras, och oftast till dollar. Av flera skäl bör sådana jämförelser även göras i löpande och inte i fast värde. Visserligen kommer ens data då att innehålla en del "inflationsluft" och påverkas även av kursrörelser, men syftet är inte att visa den reala utvecklingen "i tiden" utan de inbördes storleksförhållandena mellan länderna, hur länder förhåller sig relativt varandra "i rummet".

När man studerar utvecklade länder med marknadsekonomi kan vanliga marknadsväxelkurser användas. För utvecklingsländer kan sådana kurser emellertid vara missvisande, då de ofta underskattar värdet av ett utvecklingslands ekonomiska aktiviteter. I sådana fall kan man därför i stället använda köpkraftspariteter (*Purchasing Power Parities*, PPP) i stället för marknadskurser. Teoretiskt sett borde, för det fall marknaderna var perfekta, inga skillnader finnas mellan marknads- och PPP-kurser, men som bekant är

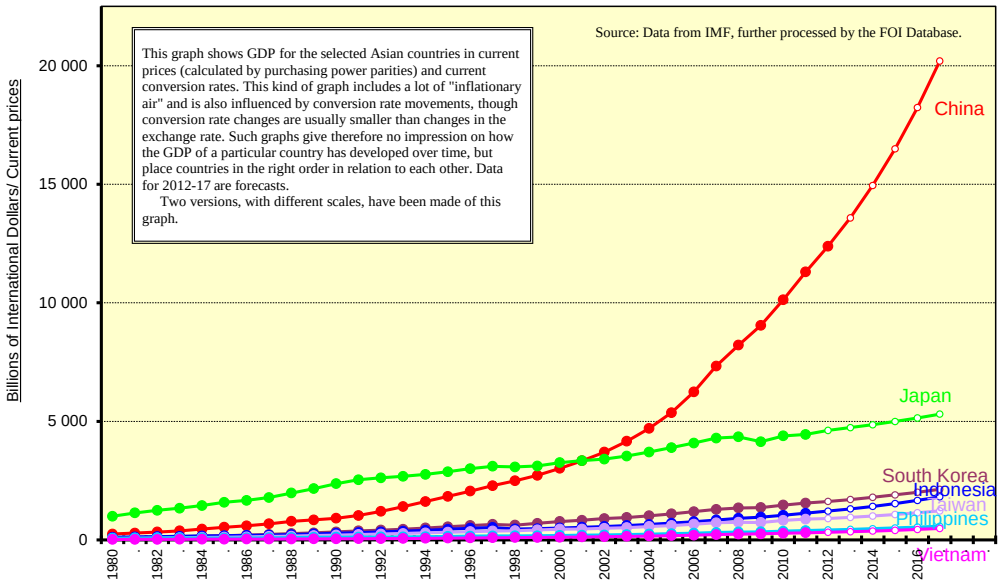
Selected Asian Countries: GDP (1),
Billions of US Dollars/ Current prices

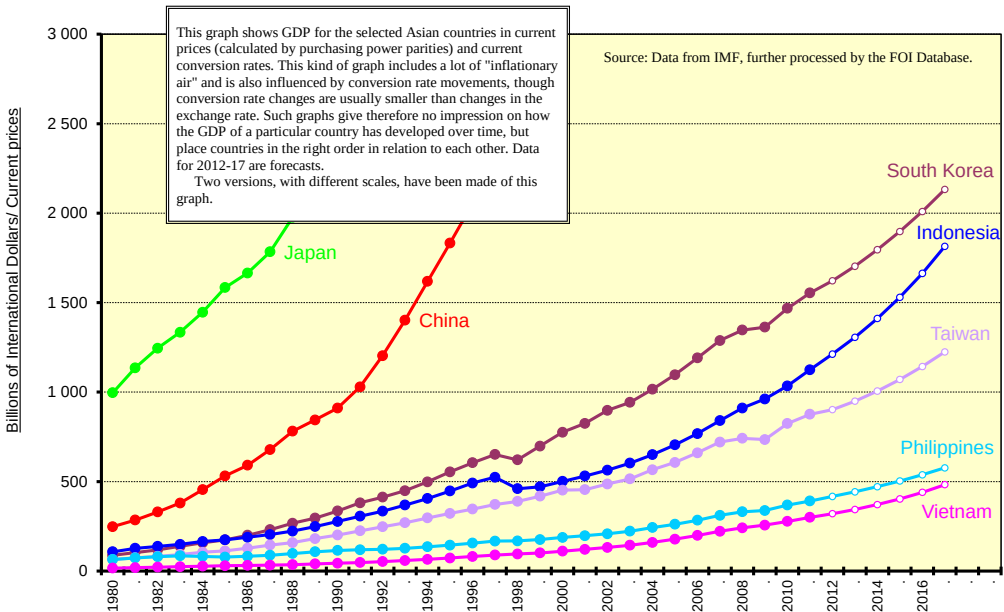
Selected Asian Countries: GDP (2),
Billions of US Dollars/ Current prices

**Selected Asian Countries: GDP (1),
Billions of International Dollars/ Current prices**

**Selected Asian Countries: GDP (2),
Billions of International Dollars/ Current prices**

verkligheten inte någon perfekt marknad. När en beräkning till en gemensam dollar-valuta gjorts med PPP brukar man även använda beteckningen ”internationella dollar”. Skillnaden mellan marknads- och PPP-kurser kan för afrikanska länder vara så stor som 1:4, och en del av den debatt som förekommit om att Kina har en undervärderad valuta (i syfte att därmed stimulera landets export och motverka import) har delvis sitt ursprung i de skillnader som finns mellan landets växel- och dess PPP-kurs. På uppslaget på föregående två sidor/sid 118-19 presenteras visas två par diagram, med olika skala, över de 7 asiatiska ländernas BNP, i US dollar, beräknade med marknadskurser, och i internationella dollar, beräknade med PPP.

Oavsett om marknads- eller PPP-kurser används har Kina och Japan högst BNP (det kan här påminnas om att samma grunddata om ländernas BNP används, och att skillnaderna mellan olika data enbart består i att olika omräkningskurser använts till den gemensamma dollar-valutan). Med marknadskurser får Kina en högre BNP än Japan 2010; används i stället PPP, blir den kinesiska BNP:n större än den japanska redan år 2002. Annorlunda uttryckt kan skillnaden mellan 2002 och 2010 sägas vara ett mått på hur undervärderad den kinesiska valutan kan ha varit/ kanske fortfarande är.

Dessa uppgifter illustrerar även Kinas nya ekonomiska styrka. Man bör i sammanhanget lägga märke till att i dagsläget ökar den kinesiska BNP:n med mer än 1 000 miljarder internationella dollar per år, ett belopp som ungefär motsvarar två-tredjedelar av den sydkoreanska BNP:n, hela den indonesiska BNP:n eller är två tre-gångar större än den filippinska och vietnamesiska BNP:n. Annorlunda uttryckt kan man således säga att den kinesiska BNP:n varje år ökar med ett Indonesien eller med två-tredjedelar av Sydkorea.

Vidare är Japan förvisso ett rikt land, men med en stagnerande BNP. Använder man marknadskurser, har Japan i dagsläget (2010) i stort sett samma BNP som för tjugo år sedan, i början av 1990-talet.

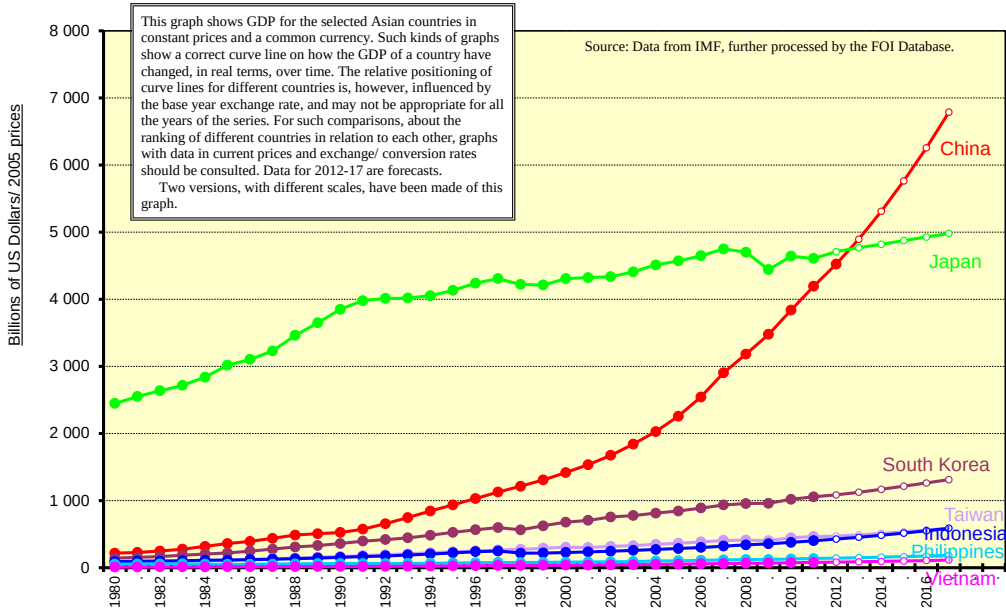
Likaså är Filippinerna och Vietnam de länder som har lägst BNP, oavsett om marknads- eller PPP-kurser används. Mellan de tre övriga länderna Sydkorea, Indonesien och Taiwan finns dock vissa skillnader. Användes PPP har Sydkorea hela tiden en större BNP än både Indonesien och Taiwan, men med marknadskurser kommer den indonesiska BNP:n att bli större än den sydkoreanska omkring år 2015. Detta kan tyda på att, om något år, Indonesien kan ha en övervärderad och/eller att Sydkorea kan ha en undervärderad valuta. En liknande skillnad finns mellan Indonesien och Taiwan. Med PPP har Indonesien hela tiden en högre BNP än Taiwan, med marknadskurser får Indonesien en högre BNP än Taiwan först år 2007. Detta kan tyda på att Taiwan, till skillnad från Kina, kan ha haft en övervärderad valuta.

12.2 De 7 asiatiska ländernas BNP: jämförelser i fast penningvärde

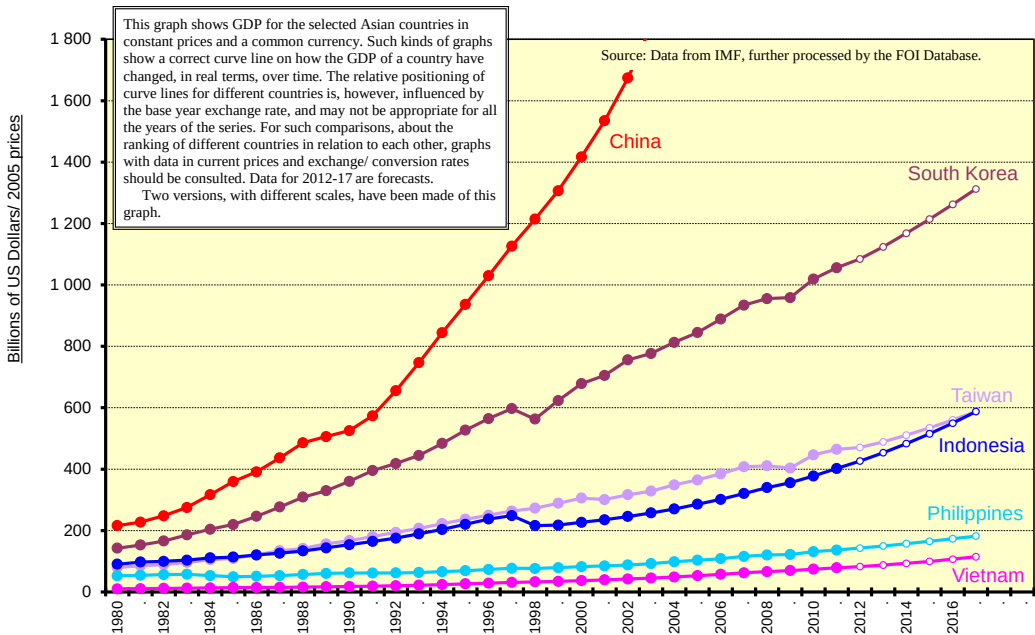
Trots de invändningar som framförts mot uppgifter i en gemensam valuta & fast penningvärde presenteras sådana icke desto mindre på nästa sida/ sid 122, för att sådana sammanställningar trots sina brister ändå kan ge en översiktlig bild av olika utvecklingar. De två diagrammen på nästa sida visar således BNP för de 7 länderna i miljarder US dollar (beräknade med marknadskurser) och 2005 års värde.

Dessa diagram understryker än en gång flera av de observationer som redan kunnat göras tidigare, om främst Kinas – men även de flesta andra länders – snabba tillväxt, men också Japans stagnation.

Selected Asian Countries: GDP (1),
Billions of US Dollars/ 2005 prices

Selected Asian Countries: GDP (2),
Billions of US Dollars/ 2005 prices

12.3 De 7 asiatiska ländernas BNP per capita: jämförelser i löpande penningvärde

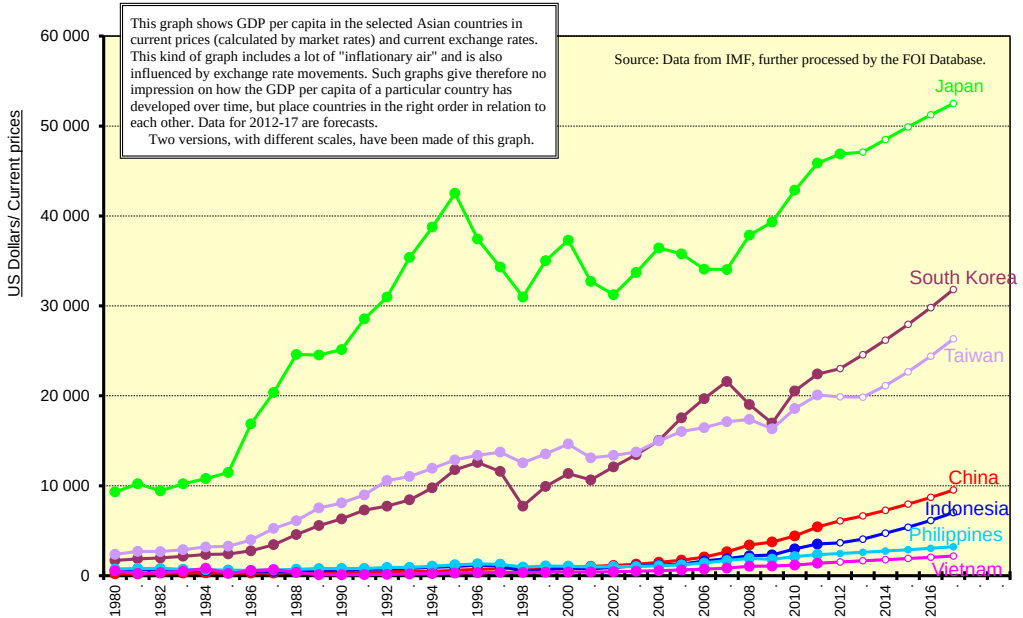
BNP per capita är det kanske oftast använda måttet på levnadsstandarden i ett land, och beräknas genom att BNP-beloppen divideras med folkmängden. De fyra diagrammen på det föregående uppslaget på sid 124-25 anknyter därmed till de tidigare visade diagrammen på sid 118-19. Med marknadskurser i US dollar kan man säga att de 7 länderna grupperar sig på tre nivåer. Japan har här hela tiden en betydligt högre BNP per capita än andra länder, medan Sydkorea och Taiwan finns i en andra grupp, med en BNP per capita omkring hälften av den japanska.

De övriga fyra länderna tillhör gruppen med lägst BNP per capita. Kina har förvisso en stor BNP men också en stor befolkning, vilket sammantaget ger Kina en låg BNP per capita. Kinas snabba ekonomiska tillväxt har dock inneburit att Kina numer har en högre BNP per capita än de övriga länderna i denna grupp.

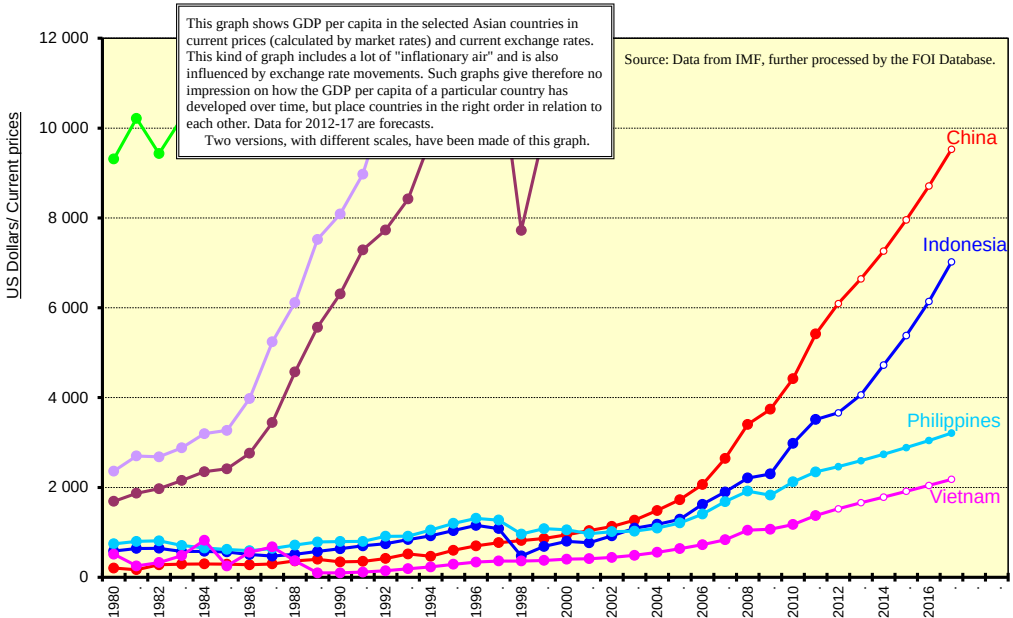
Med PPP-kurser i internationella dollar blir bilden en annan. Japan, Sydkorea och Taiwan har då snarast jämförbara BNP per capita belopp; faktiskt har Taiwan sedan 2010 en högre BNP per capita än Japan, och 2017 kommer den sydkoreanska BNP per capita att vara lika stor som den japanska.

Indonesien, Filippinerna och Vietnam har fortfarande lägre BNP per capita än övriga länder. Räknat i internationella dollar – som till skillnad från vanliga dollar-belopp inte beräknats med en (kanske) undervärderad valutakurs – får Kina en betydligt högre BNP och därmed även högre BNP per capita.

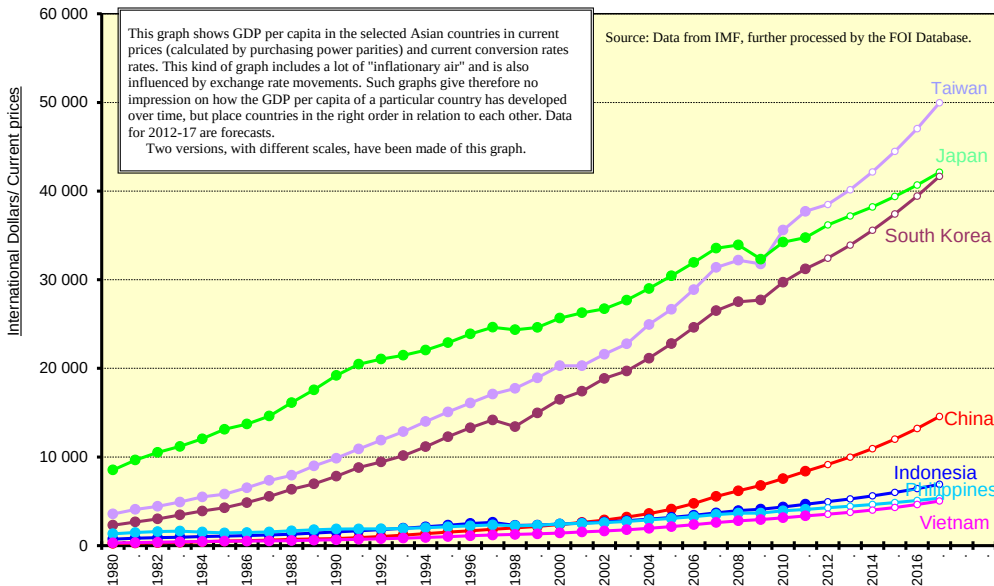
Selected Asian Countries: GDP per capita (1),
US Dollars/ Current prices

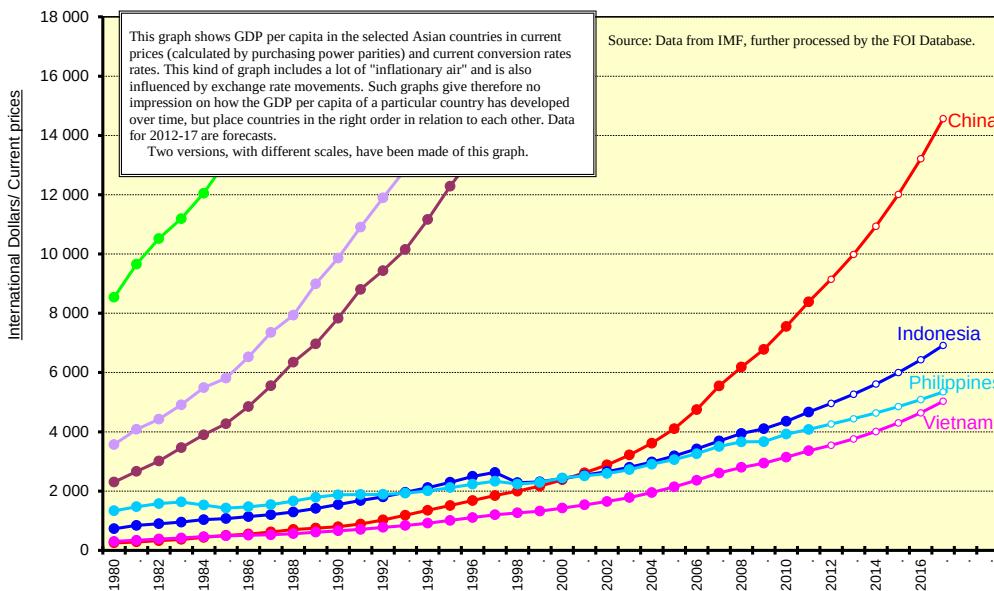
Selected Asian Countries: GDP per capita (2),
US Dollars/ Current prices

Selected Asian Countries: GDP per capita (1),
International Dollars/ Current prices

Selected Asian Countries: GDP per capita (2),
International Dollars/ Current prices

Bilaga 4

13 En jämförelse mellan militärutgifternas utveckling i de studerade länderna

I denna bilaga jämförs militärutgifternas utveckling för 7 studerade asiatiska länder, med hjälp av olika diagram. Diagrammen är, liksom i tidigare bilagor, hämtade från den databas "Economic Developments and Defence Expenditures" som skapats vid FOI, och som i sin tur bygger på en rad olika källor. Till stor del är denna bilaga, med jämförelser av de studerade ländernas militärutgifter, disponerad på ungefär samma sätt som den föregående bilaga 3, som jämförde BNP för de olika länderna. Några uppgifter om "militärutgifter per capita" redovisas dock inte, i stället görs en jämförelse mellan militärutgifternas andel av BNP i de olika länderna.

13.1 De 7 asiatiska ländernas militärutgifter: jämförelser i löpande penningvärde

På de tre sidorna 128-30 presenteras visas således tre par diagram, med olika skala, över de 7 asiatiska ländernas militära utgifter. Det översta diagrammet på varje sida anger belopp i US dollar, beräknade med marknadskurser, medan det nedre diagrammet visar belopp i internationella dollar, beräknade med PPP.

Kina är det land som har högst militärutgifter av de 7 länderna. Faktiskt är Kina det land som numer har de näst högsta militärutgifterna i världen (efter USA). På samma sätt som det finns stora skillnader mellan beräkningar av den kinesiska BNP:n gjorda med vanliga växelkurser och PPP, får man också mycket stora skillnader när man räknar om de kinesiska militärutgifterna till dollar beroende på vilken sorts växelkurs som används. Med vanliga marknadskurser uppgår de kinesiska militärutgifterna år 2011 till ca 143 miljarder US dollar; med PPP blir beloppet 75 miljarder högre, 221 miljarder internationella dollar.

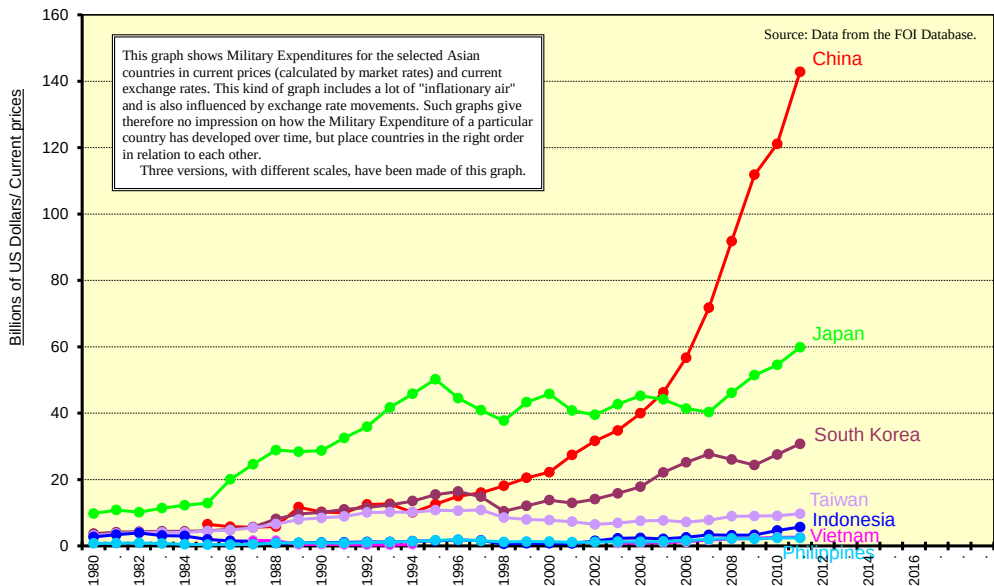
Dessa skillnader mellan beräkningarna har också stor betydelse för ens slutsatser. Med marknadskurser hade Japan högre – och stundom mycket högre – militärutgifter än Kina till och med 2004. Använder man i stället PPP, kom de kinesiska militärutgifterna faktiskt att överstiga de japanska redan i slutet av 1980-talet (låt vara att de kinesiska militärutgifterna kom att bli väsentligt högre än de japanska först i mitten av 1990-talet).

En liknande skillnad finns också i förhållandet mellan Japans och Sydkoreas militärutgifter. Användes marknadskurser är de japanska militärutgifterna som oftast dubbelt så stora som de sydkoreanska; använder man i stället PPP är

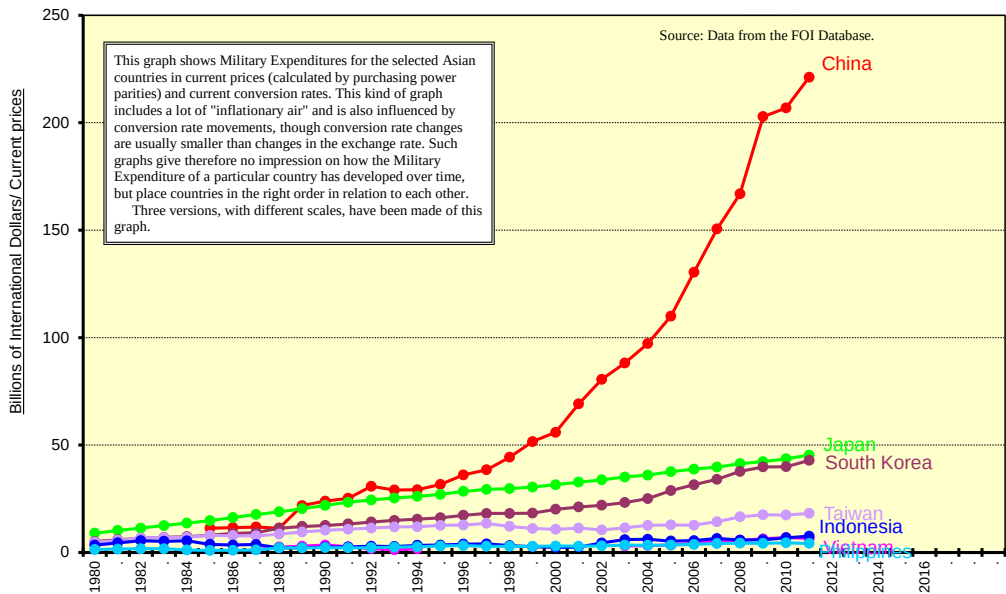
skillnaden betydligt mindre, och i dagsläget (2011) är de sydkoreanska militärutgifterna nästan lika stora som de japanska.

Indonesien, Vietnam och Filippinerna har lägst militärutgifter av de studerade länderna. Rangordningen mellan dessa tre länder är även densamma oavsett om marknadskurser eller PPP användes för omräkning till en gemensam valuta. I sammanhanget kan även noteras att Vietnam får högre militärutgifter när PPP används i stället för marknadskurser. Med marknadskurser har Vietnam i stort sett samma militärutgifter som Filippinerna, med PPP får Vietnam i stället samma militärutgifter som Indonesien.

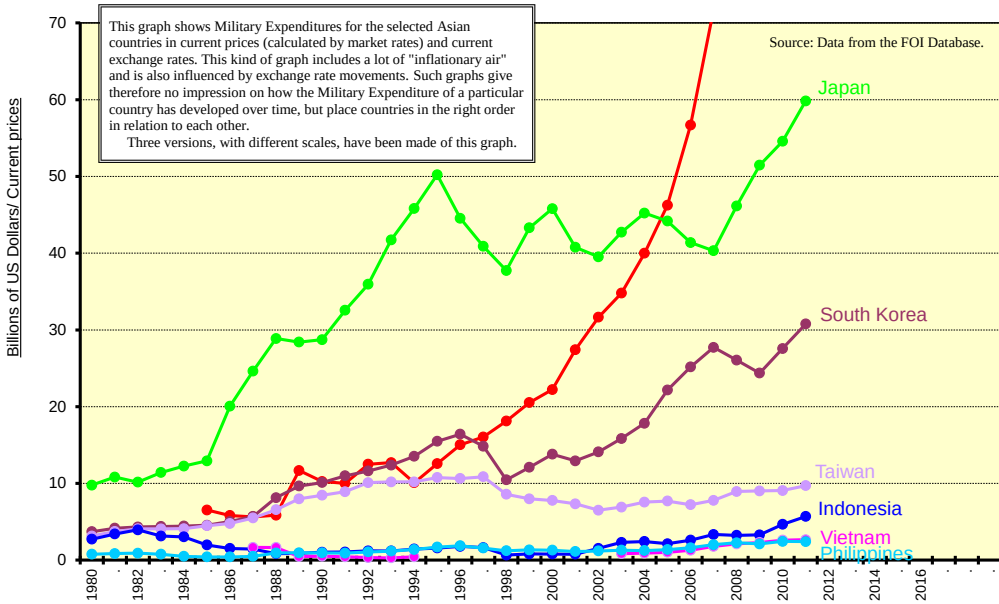
Selected Asian Countries: Military Expenditures (1),
Billions of US Dollars/ Current prices

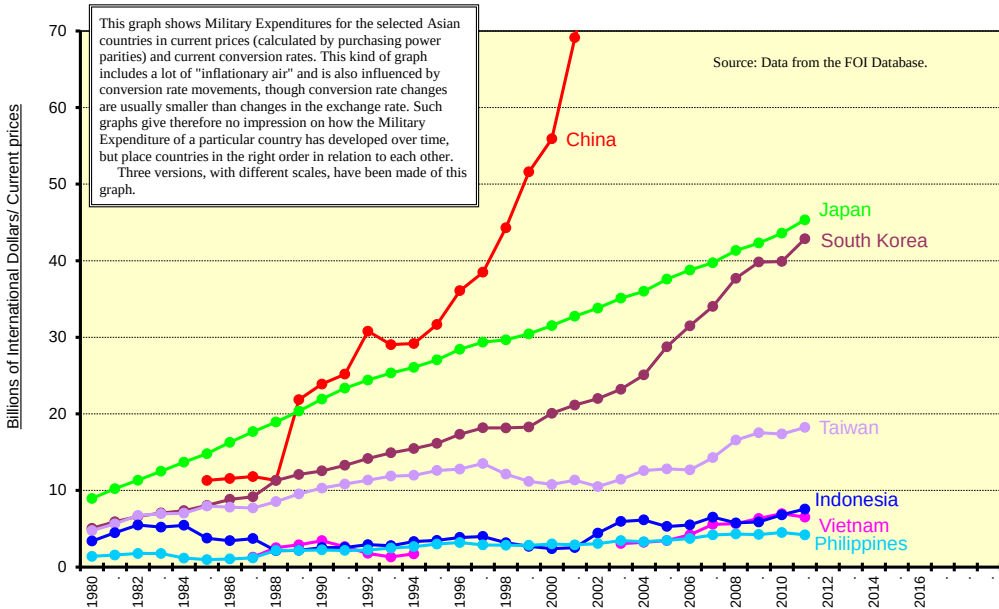
Selected Asian Countries: Military Expenditures (1),
Billions of International Dollars/ Current prices

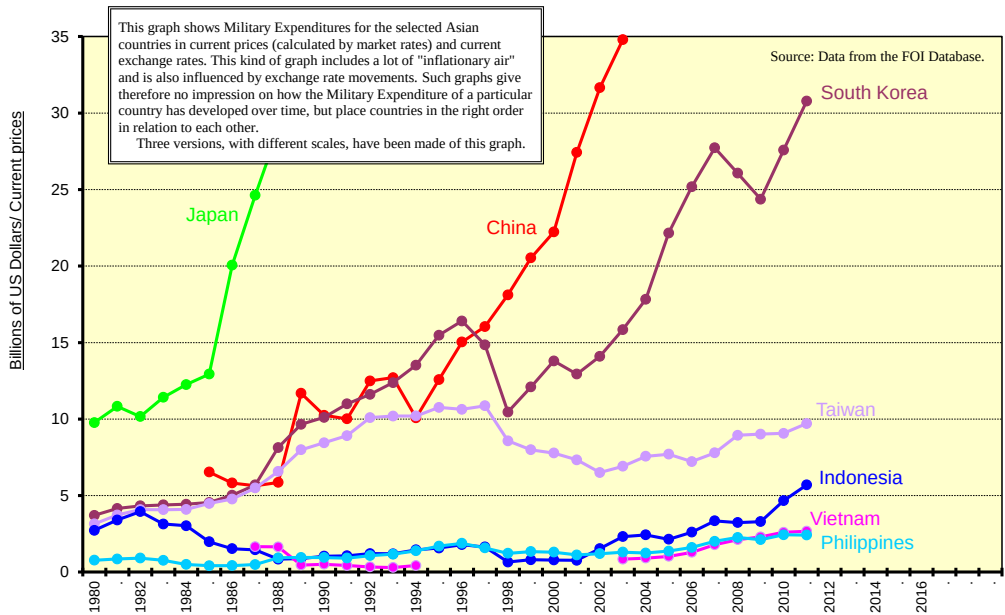
Selected Asian Countries: Military Expenditures (2),
Billions of US Dollars/ Current prices

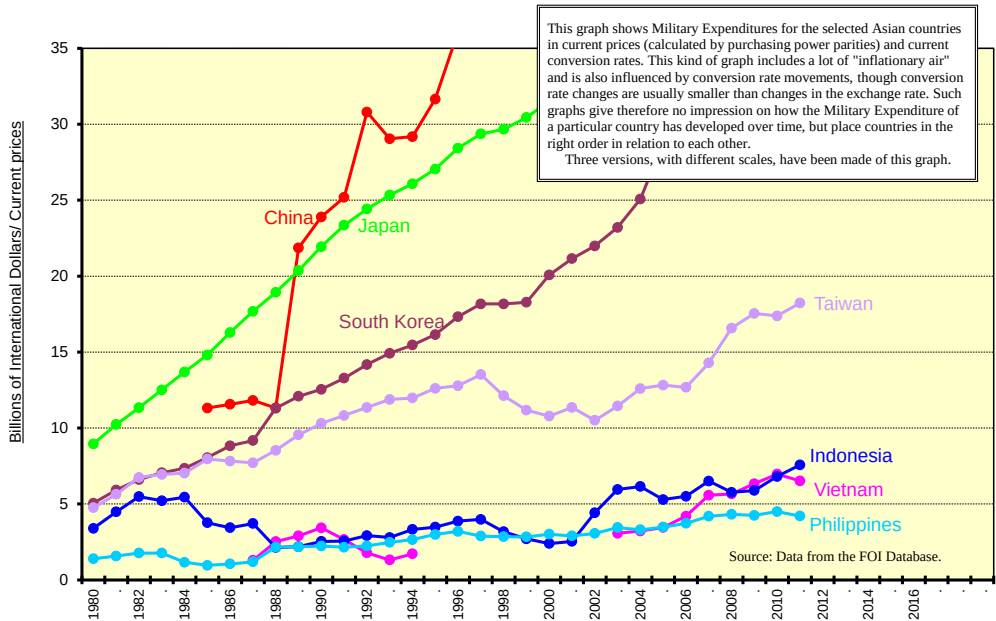
Selected Asian Countries: Military Expenditures (2),
Billions of International Dollars/ Current prices

Selected Asian Countries: Military Expenditures (3),
Billions of US Dollars/ Current prices

Selected Asian Countries: Military Expenditures (3),
Billions of International Dollars/ Current prices

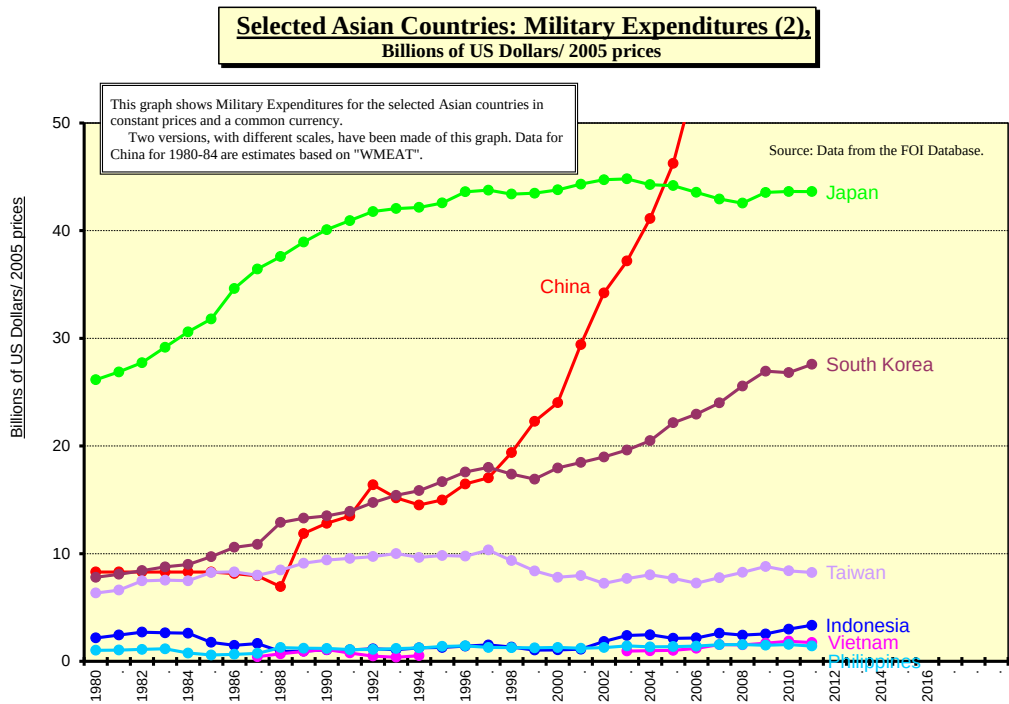
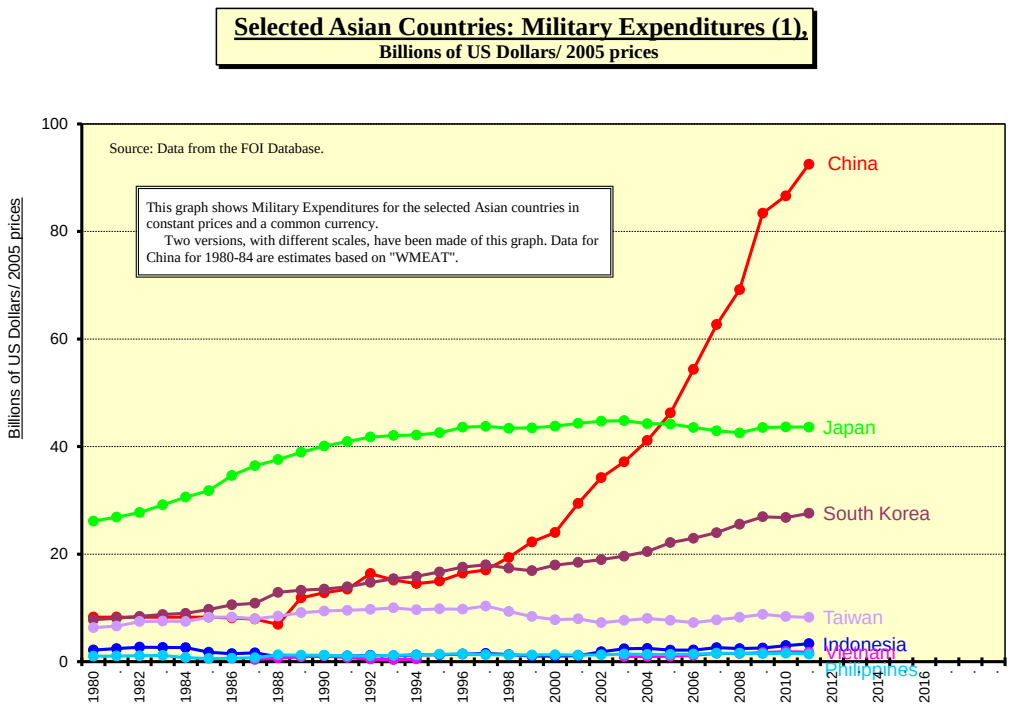
13.2 De 7 asiatiska ländernas militärutgifter: jämförelser i fast penningvärde

De två diagrammen på nästa sida/ sid 132 visar militärutgifterna i fast, 2005 års penningvärde. Den snabba ökningen av de kinesiska militärutgifterna är som synes värda att notera, och betydligt snabbare än något annat lands. Sedan mitten av 1990-talet har de kinesiska militärutgifterna ökat från 15 till 92 miljarder dollar i reala termer, en sexfaldig ökning. I Japan har däremot i stort sett ingen ökning alls gjorts av militärutgifterna under denna tid, medan de taiwanesiska militärutgifterna faktiskt numer är något lägre än vad de var under mitten av 1990-talet.

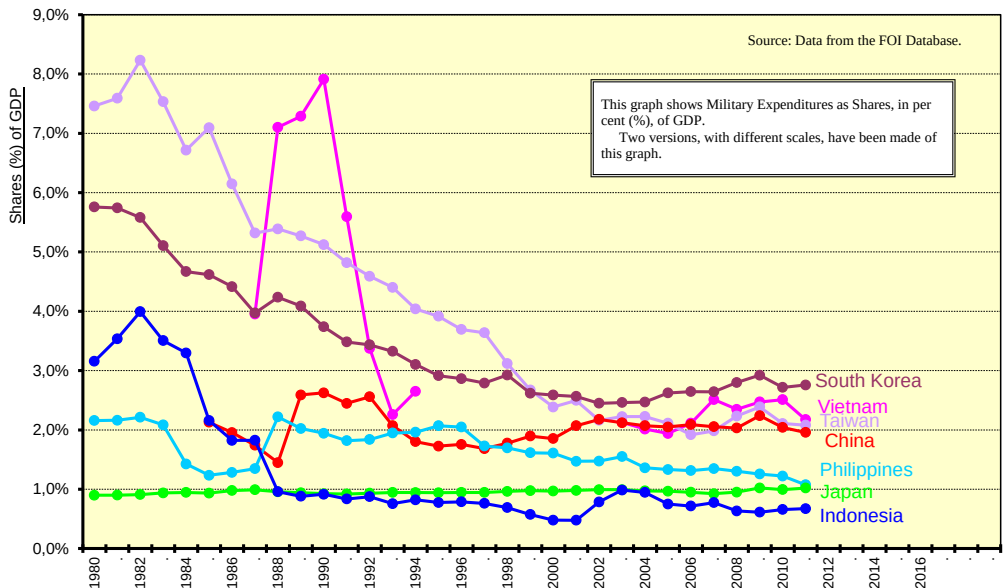
13.3 De 7 asiatiska ländernas militärutgifter som andel av deras BNP ("BNP-andel")

De två diagrammen på sid 133 visar militärutgifterna som andel av ländernas BNP. I någon mån kan denna BNP-andel sägas vara ett mått på hur mycket ett land prioriterar sitt försvar, relativt andra samhällsfunktioner. I Kina och Japan har denna BNP-andel varit förhållandevis stabil, i Kina kring 2 % och i Japan kring 1 %. De ökningar som gjorts av militärutgifterna i Kina har således gjorts i takt med den ekonomiska tillväxten, och det är tack vare sin snabba tillväxt som Kina kunnat öka sina militärutgifter utan att detta inneburit någon ökad samhällsekonomisk belastning. I Japan har landets ekonomiska stagnation sedan början av 1990-talet och inneburit stagnerade militärutgifter.

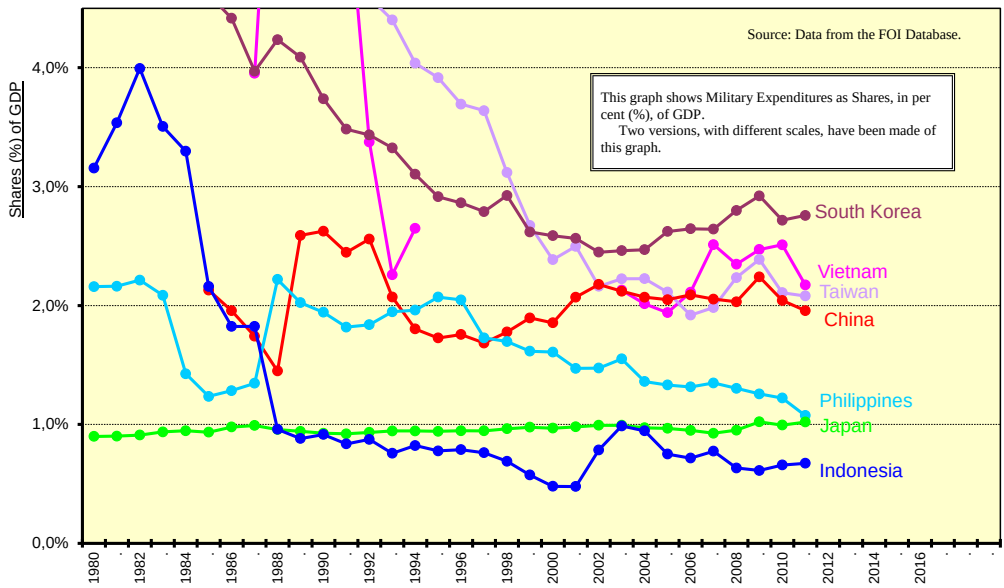
För de övriga länderna kan en nedåtgående trend märkas, och många allokerar som synes en betydligt lägre andel av sin nationalinkomst till militära satsningar än de gjorde för något decennium sedan, som en följd av att de inte ökat sina militära utgifter i samma takt som den ekonomiska tillväxten.

Selected Asian Countries: Military Expenditures (1),
Shares, in per cent (%), of GDP

Selected Asian Countries: Military Expenditures (2),
Shares, in per cent (%), of GDP

Studien har en framåtblickande ansats som tar ett regionalt perspektiv på västra Stilla havet, och syftar till att diskutera trender som kan påverka regionen på tio års sikt. Sociala, ekonomiska, territoriella och militära frågor som bedöms vara av särskild vikt behandlas. Regionen rymmer ett flertal exempel på komplicerade säkerhetspolitiska dilemman som påverkar utvecklingen, såsom den delade Koreahalvön, Kinas relation till grannarna i Syd kinesiska havet, och Kinas relation till Japan och USA.